

Kandidatafhandling

Cand.merc.aud

Copenhagen Business School, 2015

17. juni

2015

Eksisterer der en forståelseskluft vedrørende going concern?

- En empirisk analyse af forståelseskluften mellem bankerne og revisors påtegning på årsregnskabet relateret til going concern.

Is there a lack of understanding regarding going concern?

- **An empirical analysis of the lack of understanding between the banks and the auditors' report on the financial statements related to going concern.**

Afhandlingen er udarbejdet af:

Anders Lund

Cpr. nr. XXXXXX-XXXX

Line Søgaard Gullak Batenburg

Cpr. nr. XXXXXX-XXXX

Vejleder: Karsten Andersen

Censor:

Antal normalsider: 120

Antal anslag: 250.006 (inkl. figurer)

Forfattererklæring

Executive summary

The independent auditor's report on the accounts is the only way in which an auditor can draw attention to problems or challenges regarding Going Concern to external stakeholders and users of the accounts. These problems are elucidated to the users by including an Emphasis of Matter paragraph or express a qualified opinion regarding Going Concern in the auditor's report. Thus, it is important, that the users of the accounts understand and appreciate the meaning of an auditor's report including an Emphasis of Matter paragraph or a qualified opinion regarding Going Concern.

The purpose of this thesis is to investigate whether the users of the accounts do indeed understand an auditor's report on an annual report, in which the accountant has included an Emphasis of Matter paragraph or expressed a qualified opinion regarding Going Concern. The thesis deals only with companies in accounting class B according to the Danish act of annual financial statements.

The thesis outlines a variety of selected, relevant theory on the subjects; Going Concern, accountants' reporting and the role played by the accountant including regulation of the auditor's report. The theory presented will contribute to fulfilling the purpose of the thesis by forming the basis for an analysis of a questionnaire compiled to investigate these matters.

The questionnaire has been presented to a group of respondents consisting of business advisors and credit employees in larger Danish banks. This group was targeted, because they are regarded among the most important users of the annual reports. This survey is complimented by an interview with a state authorized public accountant. Building upon the results of the survey and the key points of the interview, an analysis - and subsequently an evaluation - is carried out, regarding the following subjects: the lack of understanding regarding Going Concern, responsibility for financial reporting and 'udvidet gennemgang' (the Danish term for Extended Review).

Finally, it is concluded that there is a discrepancy between what is understood by business advisors and credit employees in banks, and what is implied by the accountant in the auditor's report in which an Emphasis of Matter paragraph is included or a qualified opinion regarding Going Concern

has been expressed. The respondents in our survey believe that their understanding is sufficient or good, but our results indicate that this is not the case - since the respondents seem to have grave deficiencies in their understanding of the auditor's report.

Indholdsfortegnelse

FORFATTERERKLÆRING	2
EXECUTIVE SUMMARY.....	3
INDHOLDSFORTEGNELSE	5
1. INDLEDENDE KAPITEL.....	8
1.1. INDLEDNING	8
1.2. PROBLEMFORMULERING	9
1.2.1. Underspørgsmål	10
1.3. AFGRÆNSNING OG BEGREBSFASTLÆGGELSE.....	11
1.4. AFHANDLINGENS METODE	12
1.4.1. Undersøgelsesformål	12
1.4.2. Undersøgelsesdesign og informationsindsamling	12
1.4.3. Informationsindsamling.....	13
1.4.3.1. Primære datakilder.....	13
1.4.3.2. Sekundære datakilder.....	15
1.4.4. Valg af teori	15
1.5. AFHANDLINGENS STRUKTUR.....	16
1.6. KILDEKRITIK	18
2. TEORI.....	20
2.1. GOING CONCERN.....	20
2.1.1. Going concern - definition.....	20
2.1.2. Going concern – årsregnskabet.....	21
2.1.3. Going concern – ledelsens ansvar.....	21
2.1.4. Going concern – revisors ansvar.....	22
2.1.5. Revision af going concern.....	23
2.1.6. Yderligere revisionshandling.....	24
2.1.7. Delkonklusion	26
2.2. REVISORS RAPPORTERING (ERKLÆRINGER).....	27
2.2.1. Revisionspåtegningen	27
2.2.2. Supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern.....	30
2.2.3. Forhold der ikke påvirker revisors konklusion (supplerende oplysninger).....	32
2.2.4. Forhold der påvirker revisors konklusion (forbehold)	34

2.2.5.	<i>Udtalelse om ledelsesberetningen</i>	38
2.2.6.	<i>Udvidet gennemgang</i>	41
2.2.7.	<i>Revision vs. udvidet gennemgang</i>	44
2.2.8.	<i>Delkonklusion</i>	45
2.3.	REVISORS ROLLE	46
2.3.1.	<i>Principal / agentteorien</i>	47
2.3.2.	<i>Offentlighedens tillidsrepræsentant</i>	49
2.3.3.	<i>God revisorskik</i>	50
2.3.4.	<i>Uafhængighed</i>	51
2.3.5.	<i>Regulering af erklæringsopgaver med sikkerhed</i>	52
2.3.5.1.	Begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed	52
2.3.5.2.	Revisorloven	55
2.3.5.3.	Revisionsstandarder	57
2.3.5.4.	Bekendtgørelse om godkendte revisors erklæringer	67
2.3.5.5.	Årsregnskabsloven	69
2.3.6.	<i>Delkonklusion</i>	70
2.4.	OPSUMMERING PÅ TEORI	73
3.	ANALYSE	75
3.1.	SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE	75
3.1.1.	<i>Forventninger til spørgeskemaundersøgelsen</i>	75
3.1.2.	<i>Valg af respondenter</i>	76
3.2.	RESULTAT AF SPØRGESKEMA	77
3.2.1.	<i>Indledende kategori</i>	78
3.2.2.	<i>Undersøgende kategori</i>	79
3.2.3.	<i>Kontrollerende kategori</i>	91
3.3.	INTERVIEW MED STATS-AUTORISERET REVISOR STEN GLARKROG	97
3.3.1.	<i>Valg af respondent</i>	97
3.3.2.	<i>Resultat af interview</i>	97
3.4.	VURDERING	103
3.4.1.	<i>Forståelseskløften</i>	103
3.4.2.	<i>Ansvar for regnskabsaflæggelse</i>	109
3.4.3.	<i>Udvidet gennemgang</i>	113
4.	KONKLUSION	115
4.1.	KONKLUSION PÅ TEORETISKE PROBLEMSTILLINGER	115
4.2.	KONKLUSION PÅ ANALYTISKE PROBLEMSTILLINGER	119

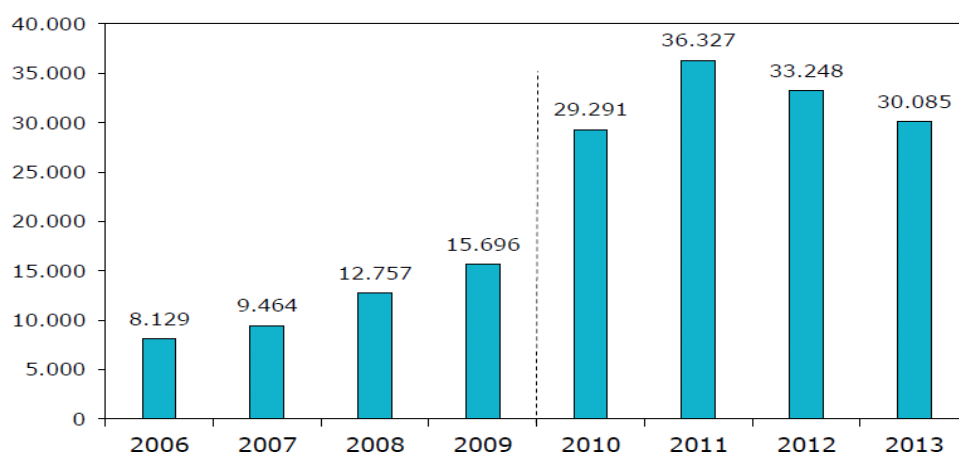
4.3.	OVERORDNET KONKLUSION	121
5.	PERSPEKTIVERING	122
6.	LITTERATURLISTE	123
6.1.	BØGER	123
6.2.	PIECER OG TIDSSKRIFTER	123
6.3.	LOVGIVNING, STANDARDER OG VEJLEDNINGER	124
6.4.	INTERNETTET	127
7.	BILAG	130
7.1.	BILAG 1: ISA 570: KONKRETE REVISIONSHANDLINGER VED USIKKERHED OM GOING CONCERN	130
7.2.	BILAG 2: OVERSIGT OVER REVISORS ERKLÆRINGER	131
7.3.	BILAG 3, OVERSIGT OVER TYPER AF FORBEHOLD	134
7.4.	BILAG 4: REVISORS OVERVEJELSER VED ACCEPT ELLER FORTSÆTTELSE AF EN ERKLÆRINGSOPGAVE MED SIKKERHED	141
7.5.	BILAG 5, RESULTAT AF SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE	142
7.6.	BILAG 6: REFERAT AF INTERVIEW MED STATS AUTORISERET REVISOR STEN GLARKROG	154

1. Indledende kapitel

1.1. Indledning

Den uafhængige revisors påtegning er den eneste måde, hvorpå revisor kan gøre opmærksom på problemstillinger vedrørende going concern i regnskabet til eksterne regnskabsbrugere. Revisors påtegning har det grundlæggende formål at give regnskabsbrugerne en beskrivelse af ledelsens og revisors ansvar i forbindelse med aflæggelse af årsregnskabet og vigtigst af alt afgive en konklusion om, hvorvidt årsregnskabet er retvisende. Virksomheders regnskaber skal aflægges efter going concern princippet, hvorfor revisor skal afgive supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern, såfremt der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift og det ikke er tilstrækkeligt belyst i regnskabet.

Afhandlingen ”Revisor som spåkone?” af Lisette Borg og Louise Ernst fra 2012, beskæftiger sig med revisors påtegningsadfærd. Afhandlingens undersøgelse viser, at der i perioden fra 2009 til 2011 er sket en væsentlig udvikling i antallet af revisionspåtegninger med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern. Denne udvikling ses ligeledes i FSR – danske revisorerers udgivelse ’Anmærkninger i revisors påtegninger – Analyse af 2013-årsregnskaberne’ fra 2014. Det ses endvidere, at antallet af regnskaber med revisionsanmærkninger vedrørende going concern falder i regnskabsårene 2012 og 2013, men stadig er væsentligt højere end i 2009.

Figur 1: Udviklingen i antallet af regnskaber med revisionsanmærkninger¹

¹ FSR – danske revisorer, Anmærkninger i revisors påtegninger – Analyse af 2013-årsregnskaberne side 7

FSR – danske revisorerers analyse af regnskaber for 2013 viser, at der er indberettet 215.464 regnskaber, heraf er der afgivet 169.438 erklæringer om revision, herunder 156.399 vedrørende revision og 13.039 vedrørende udvidet gennemgang. Af de 30.085 regnskaber for 2013 med en revisionsanmærkning (figur 1), har revisor afgivet en supplerende oplysning vedrørende going concern på 13.015 regnskaber, mens revisor har afgivet en påtegning med forbehold for going concern på 1.755 regnskaber. Der blev afgivet revisionspåtegninger med supplerende oplysninger eller forbehold på 17,8 % af de aflagte regnskaber for 2013, herunder 8,7 % vedrørende going concern².

Revisors påtegning henvender sig til de eksterne regnskabsbrugere. Bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere anvender selskabernes regnskaber som grundlag for kreditgivning og det er således vigtigt, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejdere forstår revisors påtegning og eventuelle supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern, da der forekommer supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern i revisionspåtegningen i op mod hvert 10. regnskab.

1.2. Problemformulering

Revisionspåtegningen indeholder revisors udtalelse om det aflagte regnskab, ansvarsfordelingen mellem ledelse og revisor samt en konklusion om regnskabet på grundlag af den udførte revision. Såfremt revisor ønsker at gøre opmærksom på eventuelle problemstillinger vedrørende going concern i regnskabet, afgiver revisor en supplerende oplysning eller et forbehold i revisionspåtegningen. Virksomhedernes regnskab og revisionspåtegning anvendes, blandt andet, af bankerne som et værktøj til at kreditvurdere bankernes kunder. Bankerne er således en væsentlig regnskabsbruger. Der er supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern i revisionspåtegningen i op mod hvert 10. revisionspåtegning, hvorfor bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere ofte skal behandle og tage stilling til en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern. Hvis bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere ikke forstår revisors påtegning samt supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern, risikerer banken at give kredit til selskaber på et forkert grundlag. Dette kan medføre store konsekvenser for bankerne.

---

² FSR – danske revisorer, Anmærkninger i revisors påtegninger – Analyse af 2013-årsregnskaberne side 10 - 11

Afhandlingens formål er, med udgangspunkt i den ovenstående problemstilling, at foretage en empirisk undersøgelse af erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i bankernes erhvervsafdelinger, for herigennem at undersøge regnskabsbrugernes forståelse af revisors påtegning på regnskaber, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern.

Afhandlingens problemstilling kan samles i følgende hovedspørgsmål:

Forstår regnskabsbrugeren en revisionspåtegning på et årsregnskab, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern?

1.2.1. Underspørgsmål

For at besvare hovedproblemstillingen vil afhandlingen, med udgangspunkt i en empirisk undersøgelse af bankernes erhvervsafdelinger, behandle regnskabsbrugernes forståelse af revisors påtegning, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern, besvare nedenstående delspørgsmål, der er opdelt i en teoretisk og analytisk del.

Teoretiske underspørgsmål (kapitel 2):

Afhandlingens teoretiske kapitel vil redegøre for teorien bag afhandlingens problemstilling ved at besvare nedenstående underspørgsmål:

1. Hvad er kravene til revision af going concern?
2. Hvilke elementer er der i en revisionspåtegning?
3. Hvilken regulering er der af revisors påtegning?

Analytiske underspørgsmål (kapitel 3):

Afhandlingens analytiske kapitel vil behandle afhandlingens empiriske data. Kapitlet vil analysere på det indsamlede data samt det udarbejdede teoretiske kapitel og på baggrund heraf besvare nedenstående underspørgsmål:

4. Er der en forståelseskluft mellem bankerne, herunder erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, og revisors påtegning på regnskabet?
5. Hvad skaber en eventuel forståelseskluft?

1.3. Afgrænsning og begrebsfastlæggelse

I forbindelse med udarbejdelse af afhandlingen er visse afgrænsninger foretaget for at fokusere på afhandlingens egentlige problemstilling, jf. nedenstående:

Afhandlingen fokuserer primært på supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern. Når 'forståelseskløften mellem erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker og revisors påtegning på regnskabet' anvendes i afhandlingen, skal det forstås, at der henvises til en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern.

Den empiriske analyse foretages med udgangspunkt i et spørgeskema, der er udsendt til en række udvalgte danske bankers erhvervsafdelinger, da bankernes erhvervsafdelinger anses som en af de væsentligste eksterne regnskabsbrugere af virksomhedernes årsregnskaber. Øvrige regnskabsbrugere, for eksempel leverandører og kunder, berøres ikke i denne afhandling.

Afhandlingen vil fokusere på danske selskaber i regnskabsklasse B efter Årsregnskabslovens byggeklodsmodel. Det skal hertil bemærkes, at benævnelserne "selskab" og "virksomhed" betragtes som synonymmer for selskaber tilhørende regnskabsklasse B.

Afhandlingen gør brug af lov og regulering, der var gældende ved afhandlingens start i december 2014.

Det antages, at læserne af denne afhandling er bekendt med gængse revisionsbegreber og forkortelser af love og standarder, hvorfor disse ikke defineres yderligere.

Afhandlingen beskæftiger sig med revisionspåtegninger på aflagte regnskaber. Det skal hertil bemærkes, at begreberne "regnskab" og "årsrapport" anvendes som betegnelse for selskabets aflagte regnskab. Vi er bekendt med, at årsregnskabet indgår som en bestanddel af årsrapporten.

I afhandlingen anvendes begrebet modificeret påtegning. Vi er opmærksomme på, at en påtegning ikke kan modificeres, men derimod modificeres en konklusion. Begreberne 'modificeret' og 'modifikationer' er anvendt om supplerende oplysninger eller forbehold relateret til going concern.

1.4. Afhandlingens metode

Afsnittets formål er at klarlægge de overvejelser, der er gjort med hensyn til metodevalg. Dette giver læseren et bedre udgangspunkt for at forstå afhandlingens systematik.

1.4.1. Undersøgelsesformål

Afhandlingens formål er eksplorativt, da det undersøges om regnskabsbrugeren forstår en revisionspåtegning på et årsregnskab, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern. Afhandlingen har således ikke til formål at komme med en forklaring eller give en forståelse, men derimod at undersøge regnskabsbrugers forståelse af revisionspåtegningen, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern. Dette skyldes, at den viden, som er om fænomenet, ikke er eksisterende. Denne eksplorative undersøgelse kan indgå som et forarbejde til en forklarende eller forstående undersøgelse, som senere kan gøres til genstand for afprøvning og eventuel sandsynliggørelse.³

1.4.2. Undersøgelsesdesign og informationsindsamling

Undersøgelsesprocessens arbejdsgang består af fire grundlæggende elementer, problemformulering, teori, empiri/data og konklusioner, hvor koblingerne mellem dem består af analyse og vurdering.⁴

Afhandlingen vil overordnet følge induktion/opdagelsens vej, da afhandlingens eksplorative undersøgelse tager udgangspunkt i empirien for at tilslutte sig et princip eller en generel lovmæssighed.⁵ Det vil sige, at afhandlingen, gennem data fra en spørgeskemaundersøgelse, vil

---

³ Andersen, Ib, Den skinbarlige virkelighed, Forlaget Samfundslitteratur, 4. udgave, 3. oplag 2010, s. 22.

⁴ Andersen, Ib, Den skinbarlige virkelighed, Forlaget Samfundslitteratur, 4. udgave, 3. oplag 2010, s. 25.

⁵ Andersen, Ib, Den skinbarlige virkelighed, Forlaget Samfundslitteratur, 4. udgave, 3. oplag 2010, s. 35.

finde frem til om regnskabsbrugeren forstår en revisionspåtegning på et årsregnskab, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern.

Undersøgelsesformålet lægger op til valget af en kvantitativ metode, da der i højere grad kan indsamles data, hvor der i forvejen er etableret kategorier, som der kan tælles ud fra. Dog er der anvendt enkelte kvalitative tilgange til spørgsmålene i spørgeskemaet, da dette giver mulighed for flere nuancer og give flere årsagssammenhænge, der derved kan åbne op for større helhedsforståelse af problemstillingen. Spørgeskemaets data, der primært er kvantitative, suppleres af et interview, der skal supplere spørgeskemaet med yderligere kvalitativ data.

1.4.3. Informationsindsamling

Afhandlingens dataindsamling består i indsamling af data fra primære og sekundære datakilder. Dataindsamlingen blev afsluttet søndag den 31. maj 2015, hvorfor materiale offentliggjort efter denne dato ikke er medtaget i afhandlingen. Indsamlingsprocessen er nærmere beskrevet nedenfor.

1.4.3.1. Primære datakilder

I afhandlingen er der, som anført ovenfor, primært valgt en kvantitativ tilgang til problemstillingen. Til brug for den empiriske undersøgelse er det valgt at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse suppleret med et semistruktureret interview, som udgør de primære datakilder.

Spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaet indeholder primært lukkede spørgsmål, men også nogle enkelte åbne spørgsmål, der giver respondenterne mulighed for at komme med uddybende besvarelser og dermed opnå et mere nuanceret billede af besvarelsen. For at målrette spørgeskemaet til den enkelte respondent, er spørgeskemaet opbygget ved brug af en sideforgreningslogik⁶, der på baggrund af respondentens tidligere svar springer spørgsmål, der er irrelevante for respondenterne, over. Dette sikrer en bedre besvarelse og samtidig en bedre oplevelse for respondenterne, hvilket medfører en højere svarprocent.

---

⁶ Sideforgreningslogik er et begreb, der anvendes på SurveyMonkey.com

Inden spørgeskemaets udsendelse, er spørgeskemaet grundigt testet af afhandlingens forfattere og yderligere 4 testpersoner for at sikre validiteten.⁷ Dette er gjort for at sikre, at spørgeskemaets funktioner, herunder sideforgreningslogik, fungerer og at spørgsmålene er formuleret klart og tydeligt så misforståelser undgås.

Spørgeskemaet er udsendt digitalt ved brug af hjemmesiden Surveymonkey.com. Den digitale udsendelse af spørgeskemaet gør processen mere effektiv, da flere respondenter kan nås og dataindsamlingen kan foregå elektronisk. Spørgeskemaet sendes som link til respondenterne og giver således respondenterne mulighed for at være fuldstændig anonyme. Da spørgeskemaets besvarelser ikke går forbi respondenternes ledere, vil respondenterne ikke blive påvirket af, hvorvidt lederne får kendskab til deres faglige viden på dette område.

Semistruktureret interview

For at supplere spørgeskemaet, der er uddelt til erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker, med en anden vinkel, er der foretaget et kort, semistruktureret interview med en statsautoriseret revisor. Det personlige interview er udført som et semistruktureret interview med planlagte spørgsmål i en fastlagt rækkefølge, men med mulighed for at komme med yderligere kommentarer eller tilføjelser, der falder uden for de planlagte spørgsmål. Interviewet er foretaget uden diktafon, men med noter taget under interviewet og herefter er resultatet af interviewet behandlet i afhandlingens analyse. Interviewet er ikke transskriberet.⁸ Referatet og spørgsmålene til interviewet findes som afhandlingens bilag 6.

Spørgsmålene til interviewet er udformet efter dataene fra spørgeskemaet er modtaget, således at det giver mulighed for at følge op på resultaterne af spørgeskemaet. Interviewet er foretaget af begge afhandlingens forfattere, med den ene som primær interviewer og den anden som notetager, med mulighed for at stille uddybende spørgsmål. Analysen og referatet af interviewet er sendt til respondenterne, der har haft mulighed for at gennemlæse dette, således at respondenterne ikke føler sig fejlciteret eller misforstået.

---

⁷ Thurén, Torsten, Videnskabsteori for begyndere, s. 29-30

⁸ Ib Andersen, Den skinbarlige virkelighed, side 169

1.4.3.2. Sekundære datakilder

Afhandlingens sekundære datakilder består fortrinsvist af faglitteratur, relevante rapporter, tidligere undersøgelser, lovforslag og gældende lovgivning, herunder revisionsstandarder og revisionsvejledninger samt artikler fra fag- og tidsskrifter.

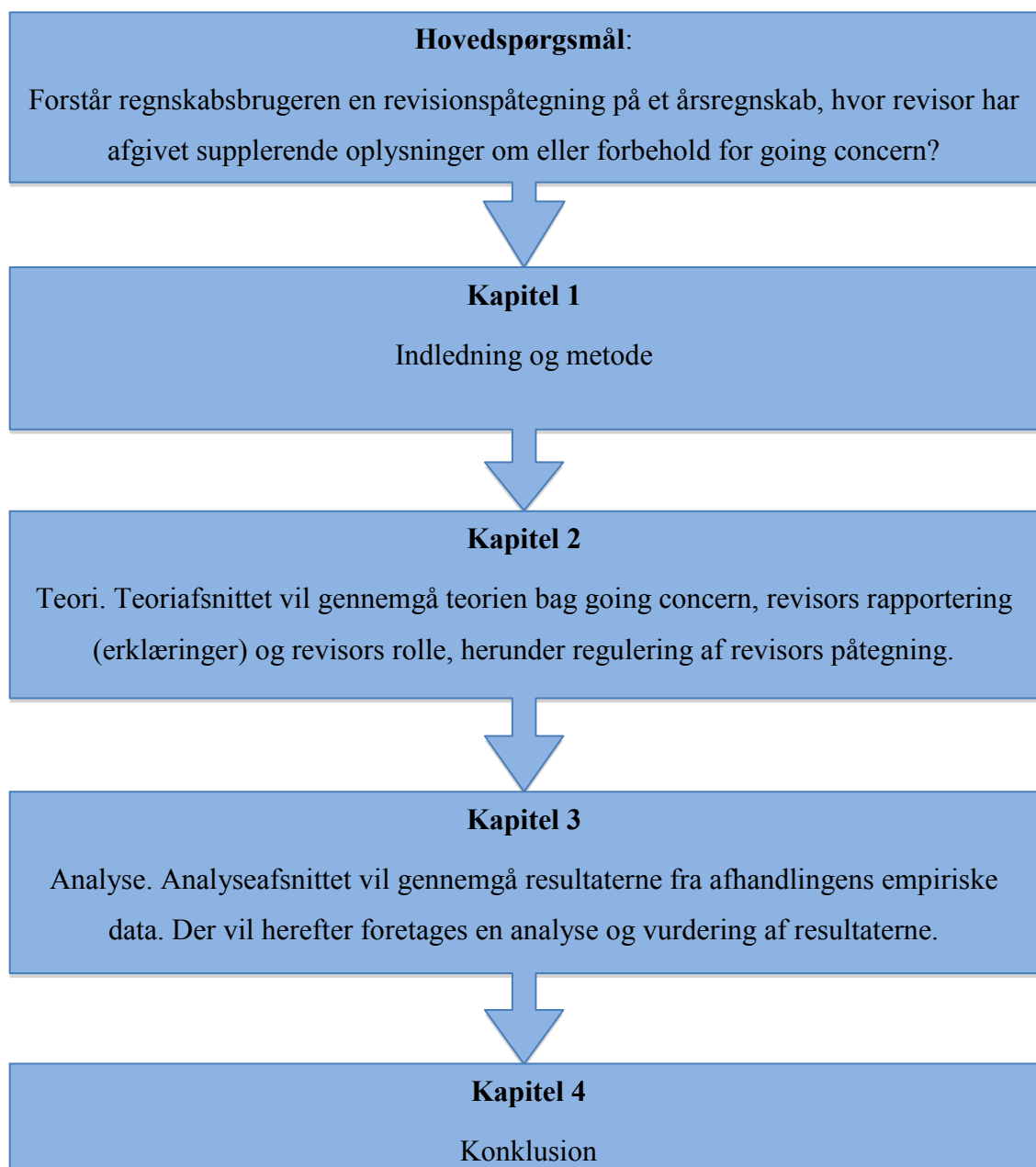
De sekundære datakilder er hovedsageligt anvendt til at beskrive den indledende teori. I afhandlingen angives kildehenvisninger, ordforklaringer og øvrige uddybende bemærkninger nederst på de respektive sider i en fodnote.

1.4.4. Valg af teori

Indholdet i afhandlingens teoretiske kapitel er valgt, da det forholder sig til en forståelse af going concern, revisors påtegning, revisors rolle, herunder regulering af revisionspåtegning, og ansvaret for regnskabsaflæggelsen. Afhandlingens teoretiske kapitel vil redegøre for teorien bag afhandlingens problemstilling ved at besvare de teoretiske underspørgsmål. De førnævnte valgte områder af teori vil primært blive redegjort for med udgangspunkt i princippet om going concern, da afhandlingens problemstilling omhandler forståelsen af going concern. Den opnåede forståelse af ovennævnte områder vil gennem den valgte teori kunne bidrage til at analysere, vurdere og konkludere, om regnskabsbrugerne forstår en revisionspåtegning på et årsregnskab, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern.

1.5. Afhandlingens struktur

Afhandlingens struktur er opdelt i 3 overordnede faser: Teori, analyse og konklusion med et tilhørende indledende kapitel. Nedenfor klarlægges indholdet i afhandlingens kapitler.

Figur 2⁹ Afhandlingens struktur

---

⁹ Egen tilvirkning

Kapitel 1; Problemformulering og metode

I afhandlingens indledende kapitel redegøres for afhandlingens problemformulering og dertilhørende teoretiske og analytiske underspørgsmål. Det indledende kapitel indeholder afhandlingens afgrænsning og begrebsfastlæggelse, ligesom afhandlingens metode, struktur og kildekritik er præsenteret her.

Kapitel 2; Teori

I afhandlingens teoretiske kapitel redegøres for den valgte relevante teori bag afhandlingens problemformulering, teoretiske underspørgsmål og hypoteser. Afhandlingens hypoteser vil efterfølgende blive behandlet yderligere i afhandlingens analytiske kapitel. Afhandlingens teoretiske kapitel er opdelt i følgende afsnit: going concern, revisors rapportering (erklæringer) og revisors rolle. Afhandlingens teoretiske kapitel vil bidrage til at besvare afhandlingens problemformulering ved at besvare de teoretiske underspørgsmål.

Kapitel 3; Analyse

I afhandlingens analytiske kapitel vil resultaterne af afhandlingens indsamlede empiri blive præsenteret, analyseret og vurderet. Afhandlingens analytiske underspørgsmål vil blive besvaret og afhandlingens hypoteser vil blive behandlet for at besvare afhandlingens problemformulering. Afhandlingens analytiske kapitel behandler tankerne bag valget af respondenter til afhandlingens empiriske data og præsenterer, analyserer og vurderer resultatet af spørgeskemaundersøgelsen og interviewet. Analysen skal sammen med den behandlede teori danne et tilstrækkeligt og egnet grundlag for den samlede vurdering, således at afhandlingens problemformulering kan besvares. Afhandlingens vurdering opdeles på følgende områder; forståelseskløften, ansvar for regnskabsaflæggelse og udvidet gennemgang.

Kapitel 4; Konklusion

I afhandlingens konklusion besvares afhandlingens problemformulering og underspørgsmål på baggrund af behandlingen af de teoretiske og analytiske kapitel, herunder analyse og vurdering samt behandlingen af afhandlingens hypoteser.

Efter afhandlingens konklusion følger en perspektivering, der i forlængelse af afhandlingens konklusion kort behandler de nye revisionsstandarder, der forventes at forbedre revisors rapportering.

1.6.Kildekritik

Afhandlingens indsamling af sekundære data er foretaget med en kritisk holdning til pålideligheden af informationerne og har primært anvendt information fra offentlige myndigheder og velkendte faglige organisationer.

Afhandlingens spørgeskema blev testet på fire personer og afhandlingens to forfattere, før spørgeskemaet blev udsendt til alle respondenterne. Dette er for at mindske risici for fejl i spørgeskemaet og gøre resultatet mere validt. Udarbejdelsen af analysen har dog vist, at spørgsmålene i nogle tilfælde kunne være formuleret anderledes for at få et mere præcist svar fra respondenterne. I arbejdsprocessen kan der opstå ny viden og svar, der vil give anledning til at få belyst nogle nye relevante spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen, men de nye spørgsmål kan ikke blive undersøgt i spørgeskemaundersøgelsen, da spørgeskemaerne allerede er udsendt. Resultaterne har vist, at spørgeskemaet kunne have indeholdt flere spørgsmål, der testede respondenterne på deres viden, da der er tale om en forståelseskluft og respondenternes forståelse for revisionspåtegningen er central for besvarelsen af afhandlingens problemstilling.

Afhandlingens spørgeskema er sendt til banker i Hovedstadsområdet og Nordsjælland. Det vurderes, at bankernes forretningsgange for kreditvurdering bør være ens for hele landet. Det kan dog diskuteres, hvorvidt afhandlingens analyse og konklusion er repræsentativ for hele landet.

I afhandlingen er der alene foretaget et enkelt interview af en statsautoriseret revisor. Kendskabet til respondenterne og dennes viden og erfaring med afhandlingens problemfelt har bevirket på baggrund af en vurdering, at afholdelse af flere interviews ikke ville bidrage med væsentlige nye informationer. Sekundært kan det nævnes, at afhandlingen i stedet har suppleret med revisorstandens generelle holdninger til og viden om afhandlingens problemstilling, herunder gennem artikler og pressemeddelelser fra FSR og andre lignende brancheorganisationer.

Afhandlingens forfattere arbejder henholdsvis som revisor og financial controller i en bank og har tilstræbt at være uafhængige og objektive i forhold til udsagn, holdninger og resultater af spørgeskema og interview. Afhandlingens hypoteser er dog i nogen grad påvirket af forfatternes daglige erhverv.

2. Teori

2.1.Going Concern

Regnskaber aflægges efter princippet om going concern jf. Årsregnskabsloven § 13, nr. 4, hvilket indebærer, at virksomheden forventes at fortsætte driften mindst 12 måneder fra balancedagen¹⁰. Hvis revisor vurderer, at der er væsentlig usikkerhed omkring virksomhedens fortsatte drift og det ikke er tilstrækkeligt belyst i regnskabet, skal revisor afgive en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern. I nedenstående afsnit besvares det teoretiske underspørgsmål 1 ”Hvad er kravene til revision af going concern?” ved en definition af begrebet going concern samt en redegørelse for going concern ud fra forskellige betragtninger, herunder regnskabs-, ledelses- og revisionsmæssig.

2.1.1. Going concern - definition

Going concern er et begreb, som betyder, at virksomheden formodes at fortsætte driften. Det er desuden en forudsætning i forhold til aflæggelse af en virksomheds årsrapport, da ÅRL § 13, nr. 4 angiver, at årsregnskabet skal være aflagt i henhold til denne bestemmelse. En definition af begrebet going concern står ikke beskrevet i Årsregnskabsloven, men er defineret i ISA 570¹¹:

”Ved forudsætningen om fortsat drift anses en virksomhed for at kunne fortsætte driften i en overskuelig fremtid. Et regnskab med generelt formål udarbejdes på grundlag af en forudsætning om fortsat drift, medmindre den daglige ledelse har til hensigt at likvidere virksomheden eller indstille driften, eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.”

I ovennævnte formulering fra ISA 570 skal virksomheden kunne fortsætte i ”en overskuelig fremtid”. Vurderingen af hvorvidt regnskabsaflæggelsen kan ske på forudsætningen om going concern sker efter ”Regnskabsvejledningen for klasse B- og C-virksomheder”, under hensyntagen til alle givne oplysninger, i en periode, der i det mindste løber frem til næste balancedato.¹²

---

¹⁰ ISA 570, afsnit 13

¹¹ ISA 570, afsnit 2.

¹² Regnskabsvejledningen for klasse B- og C-virksomheder, Regnskabsteknisk Udvalg, FSR, 28.februar 2013, s. 10, afsnit 3.3.1

2.1.2. Going concern – årsregnskabet

Årsregnskabet bygger på den grundlæggende forudsætning om going concern, jf. ÅRL § 13, nr. 4. De grundlæggende forudsætninger i ÅRL § 13 er going concern, klarhed, substans, væsentlighed, neutralitet, periodisering, konsistens, bruttoværdi samt reel og formel kontinuitet, er nødvendige for, at kravet om et retvisende billede af virksomhedens resultat, aktiver, passiver og finansielle stilling er overholdt.

I årsregnskabets anvendte regnskabspraksis skal der redegøres for årsregnskabets grundlag. Aflægges årsregnskabet ikke efter princippet om going concern, fordi ledelsen for eksempel vil lade virksomheden træde i likvidation, skal årsregnskabet i stedet aflægges efter realisationsprincippet.¹³ Regnskabsposterne i årsregnskabet værdiansættes som hovedregel efter forudsætningen om going concern. Aflægges årsregnskabet i stedet efter realisationsprincippet, ændres regnskabsposternes værdiansættelse væsentligt. Tvangsrealisering af aktiverne medfører ofte, at disse ikke kan indregnes til samme værdi som tidligere, men til en lavere værdi, således at virksomhedens resultat påvirkes negativt.¹⁴ Dette kan for eksempel være et udskudt skatteaktiv, der kan bestå af uudnyttede skattemæssige underskud, som ikke kan indregnes efter realisationsprincippet, da selskabet ikke forventes at fortsætte og dermed ikke kan udnytte underskuddet.

2.1.3. Going concern – ledelsens ansvar

Det er ledelsens ansvar at aflægge et retvisende årsregnskab. Ledelsen er derfor forpligtet til at tage stilling til going concern, da årsregnskabet er aflagt efter denne forudsætning. Ledelsen skal dog, hvis den har i sinde at lade virksomheden træde i likvidation, ophøre virksomhedens aktiviteter eller ikke mener, at virksomheden kan fortsætte, aflægge årsregnskabet efter disse forudsætninger. Ledelsens vurdering af virksomhedens fortsatte drift sikres hermed. Ledelsens vurdering af forudsætningen om going concern skal være for en periode på mindst 12 måneder efter balancedagen.¹⁵

---

¹³ IAS 1, afsnit 23

¹⁴ Kommentarer til ÅRL § 13 stk. 1, 4 kommentar 149-150

¹⁵ IAS 1, afsnit 24

Ledelsen har, som nævnt, ansvaret for, at årsregnskabet aflægges med fortsat drift for øje¹⁶. Hvis ledelsen mener, at der er en væsentlig usikkerhed om going concern, skal dette omtales i en note i årsregnskabet. Ledelsen kan ikke nøjes med at omtale usikkerheden om going concern i ledelsesberetningen, da ledelsesberetningen ikke er en del af årsregnskabet, men er en selvstændig del af årsrapporten. Ledelsen skal derfor omtale usikkerheden både i en note i årsregnskabet og i ledelsesberetningen.¹⁷ Afhandlingen er skrevet med en hypotese om, at opfattelsen er, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen frem for virksomhedens ledelse. Teorien bag denne hypotese er behandlet i det ovenstående og vil blive behandlet yderligere i afhandlingens analyse.

2.1.4. Going concern – revisors ansvar

Revisor skal tage stilling til ledelsens vurdering af going concern og om vurderingen omfatter al relevant information, som revisor i forbindelse med revisionen er blevet bekendt med. Vurderingsperioden skal desuden være mindst 12 måneder efter balancedagen.¹⁸

Revisors ansvar ved going concern er beskrevet i ISA 570, hvori det fremgår, at revisor skal opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens vurdering af fortsat drift er passende og herefter konkludere, om der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften.¹⁹

En revisionspåtegning uden henvisning til usikkerhed ved fortsat drift, herunder supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern, er ikke en garanti for, at selskabet er going concern. Det skyldes, at efterfølgende begivenheder, der kan gøre, at virksomheden ophører, kan opstå uden ledelsen og revisor kan forudse det. Ledelsens og revisors vurdering om selskabets fortsatte drift er påhæftet med en vis usikkerhed, da vurderinger om fremtiden er baseret på skøn og forudsætninger, der naturligvis kan ændres som følge af efterfølgende begivenheder.

---

¹⁶ Årsregnskabsloven § 8, stk. 1 og 2

¹⁷ Regnskabsvejledningen for klasse B- og C-virksomheder, Regnskabsteknisk Udvalg, FSR, 28.februar 2013, s. 19, afsnit 6.4

¹⁸ ISA 570, afsnit 12, 13 og 14

¹⁹ ISA 570, afsnit 6

2.1.5. Revision af going concern

Virksomhedens ledelse skal, som nævnt ovenfor, foretage en vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften. Revisor skal drøfte denne vurdering med ledelsen og forespørge denne om, hvorvidt der foreligger begivenheder eller forhold, der ligger efter den daglige ledelses vurderingsperiode, der som minimum skal være 12 måneder efter balancedagen, der hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Det er herefter op til revisor at tage stilling til ledelsens vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften.²⁰

Målet for revisor er:

- at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens anvendelse af forudsætningen om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet er passende
- på grundlag af det opnåede revisionsbevis at konkludere, hvorvidt der eksisterer en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, og
- at fastslå konsekvenserne for revisors erklæring.²¹

For at revisor kan opfylde ovenstående mål, er revisor nødt til at først at identificere eventuelle forhold, der potentielt hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om forudsætningen om fortsat drift. Nedenfor er opstillet nogle eksempler på sådanne forhold:

- Væsentlige driftstab eller betydelig forringelse af værdien af aktiver, der generer pengestrømme
- Manglende evne til at betale kreditorer ved forfald²²
- Den daglige ledelse påtænker at likvidere virksomheden eller at indstille driften
- Katastrofer hvor virksomheden, når de indtræffer, ikke er forsikrede eller er underforsikrede²³

---

²⁰ Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 284-285

²¹ ISA 570, afsnit 9

²² Særligt bør der være fokus på virksomhedens likviditetsgrad dvs. omsætningsaktivernes størrelse i forhold til de kortfristede gældsforpligtelser.

²³ Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 285-286

Omfanget af handlinger, der er nødvendige for at tage stilling til ledelsens vurdering, afhænger af virksomhedens konkrete situation. Hvis virksomheden er overskudsgivende, har positive pengestrømme fra driften og generelt har let adgang til finansieringskilder, kan revisor normalt tage stilling til, om ledelsens vurdering er passende uden at udføre yderligere omfattende handlinger, forudsat at revisors øvrige revisionshandlinger ikke har givet anledning til usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften.²⁴ Under alle omstændigheder kan revisors stillingtagen til ledelsens vurdering kræve omfattende handlinger, herunder en stillingtagen til den procedure, som ledelsen har fulgt for at foretage sin vurdering, og de forudsætninger, som vurderingen er baseret på. Som eksempel på en yderligere handling kan nævnes indhentning af bekræftelse direkte fra tredjemand, for eksempel banken, om fortsættelse af finansiel støtte.²⁵

I alle tilfælde skal revisor i forbindelse med stillingtagen til ledelsens vurdering af going concern overveje, om vurderingen er baseret på alle relevante forhold, som revisor er bekendt med som følge af revisionen. Her skal revisor gøre brug af sin viden fra revisionen i øvrigt, for eksempel advokatbreve, engagementsoversigt og begivenheder efter balancedagen.²⁶

Hvis revisor ikke har identificeret begivenheder eller forhold, som kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, og revisor er enig med ledelsens konklusion i, at going concern er et relevant udgangspunkt for valg af regnskabspraksis, kræves ingen yderligere revisionshandling relateret til going concern. Dog bør revisor altid indarbejde et afsnit, relateret til going concern, i ledelsens regnskabserklæring, jf. ISA 580.²⁷

2.1.6. Yderligere revisionshandling

Når der identificeres begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor udføre yderligere revisionshandling. Baseret på revisionshandlingerne skal revisor opnå yderligere revisionsbevis med henblik på at konkludere, om der er en væsentlig usikkerhed knyttet til de identificerede begivenheder eller forhold, der hver for

---

²⁴ ISA 570, afsnit A8 og Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 286

²⁵ ISA 570, afsnit A9 og Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 286

²⁶ ISA 570, afsnit 14 og Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 286

²⁷ Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 286

sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. De yderligere revisionshandlinger skal som minimum omfatte:

- I tilfælde hvor ledelsen endnu ikke har foretaget en vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor anmode den daglige ledelse om at foretage vurderingen.
- Stillingtagen til ledelsens planer for fremtidige handlinger i relation til dens vurdering af fortsat drift, om det er sandsynligt, at udfaldet af disse planer vil kunne forbedre situationen, og om ledelsens planer efter omstændighederne er gennemførlige.
- Hvor virksomheden har udarbejdet budgetterede pengestrømme, og analyser heraf er en betydelig faktor i overvejelsen af det fremtidige resultat af begivenheder eller forhold:
  - o Stillingtagen til pålideligheden af de underliggende data, der er genereret for at udarbejde budgettet.
  - o Vurdering af, om de forudsætninger, der ligger til grund for budgettet, er fyldestgørende underbygget.
- Overvejelse af, om eventuelle yderligere fakta eller informationer er blevet tilgængelige siden det tidspunkt, hvor ledelsen foretog sin vurdering.
- Anmodning om skriftlige udtalelser fra ledelsen vedrørende dens planer for fremtidige handlinger og disse planers gennemførlighed.²⁸

Herudover er der i ISA 570 afsnit A15 anført konkrete revisionshandlinger, der kan foretages for at opfylde ovenstående krav. Revisionshandlingerne er oplistet i bilag 1. Et eksempel herpå er, at revisor skal indhente bekræftelse på tilstedeværelsen af, vilkårene for og hensigtsmæssigheden af lånefaciliteter fra tredjemand.²⁹

På basis af det opnåede revisionsbevis skal revisor konkludere, om der efter revisors vurdering er en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. En væsentlig usikkerhed er til stede, når omfanget af den potentielle indvirkning af usikkerheden og sandsynligheden for dens

---

²⁸ ISA 570, afsnit 16 og Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 287-288

²⁹ ISA 570, afsnit A15

opståen er sådan, at det efter revisors vurdering er nødvendigt at give passende oplysning om arten og indvirkningerne af usikkerheden, for at regnskabet giver et retvisende billede.³⁰

For en beskrivelse af konsekvenserne for revisionspåtegningen, når revisor konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften, henvises til afsnit 2.2.2 ”Supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern”.

2.1.7. Delkonklusion

Going concern begrebet betyder, at virksomheden formodes at fortsætte driften i 12 måneder fra balancedagen. Årsregnskabet bygger på forudsætningen om going concern jf. ÅRL § 13, nr. 4. Regnskabets poster værdiansættes som hovedregel efter princippet om going concern. Såfremt der er væsentlig usikkerhed om going concern, skal regnskabet aflægges efter realisationsprincippet. Ledelsen har ansvaret for at aflægge et retvisende årsregnskab. Ved udarbejdelsen af regnskabet skal ledelsen have fortsat drift for øje. Ledelsen skal vurdere going concern forudsætningen for en periode på mindst 12 måneder efter balancedagen. Såfremt ledelsen mener, at der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift, skal dette omtales i en note i regnskabet.

Revisor skal tage stilling til ledelsens vurdering af going concern i en periode på mindst 12 måneder efter balancedagen. Det er revisors mål at opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens forudsætning om fortsat drift er passende og konkludere, hvorvidt der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Revisor skal forespørge ledelsen, om der foreligger begivenheder eller forhold efter vurderingsperioden på minimum 12 måneder efter balancedagen, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften.

Revisor skal identificere de forhold, der kan skabe væsentlig usikkerhed om virksomhedens forudsætning for fortsat drift. Såfremt der identificeres begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor udføre yderligere revisionshandlinger. På baggrund af de yderligere revisionshandlinger, der er beskrevet i ISA 570, skal revisor opnå yderligere revisionsbevis med henblik på at konkludere, om der er en væsentlig

---

³⁰ ISA 570, afsnit 17

usikkerhed knyttet til de identificerede begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Revisor skal på baggrund af det opnåede revisionsbevis konkludere, om der er en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften.

2.2.Revisors rapportering (erklæringer)

Revisors påtegning på regnskabet er revisors mulighed for at kommunikere eventuelle problemstillinger vedrørende going concern til regnskabsbrugeren. Såfremt revisor vurderer, at der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor lave en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende fortsat drift til revisionspåtegningen. I nedenstående afsnit besvares det teoretiske underspørgsmål 2 ”Hvilke elementer er der i en revisionspåtegning?”. Spørgsmålet besvares ved en gennemgang af revisionspåtegningens obligatoriske bestanddele, eventuelle supplerende oplysninger og forbehold der vedrører going concern samt revisors udtalelse om ledelsesberetningen. Herefter gennemgås erklæringen for udvidet gennemgang.

2.2.1. Revisionspåtegningen

Revisionspåtegningen er en del af årsrapporten, hvis årsregnskabet er revideret. Revisionspåtegningen skal indeholde alle de revisionspligtige dele af årsrapporten.³¹ Hvis årsrapporten indeholder en ledelsesberetning, der ikke er revideret, skal revisionspåtegningen desuden indeholde en udtalelse fra revisor om ledelsesberetningen.³²

Revisor skal gennem den udførte revision opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, og årsregnskabet derfor giver et retvisende billede i overensstemmelse med den valgte begrebsramme, for eksempel Årsregnskabsloven eller IFRS. Revisionspåtegningen er revisors konklusion på den udførte revision.³³

---

³¹ Erklæringsbekendtgørelsen § 3, stk. 2 samt Revisorloven § 19, stk. 1.

³² Erklæringsbekendtgørelsen § 5, stk. 1 nr. 7.

³³ ISA 700.11

Revisionspåtegningen, supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern reguleres af nedenstående revisionsstandarde. For regnskaber for året 2013 og frem kan revisor endvidere lave en erklæring om udvidet gennemgang, der er en ny erklæringsstandard til virksomheder i regnskabsklasse B. Revisionsstandarde behandles yderligere i afsnit 2.3.5.3 Revisionsstandarde.

Erklæringstype	Revisionsstandard	Beskrivelse
<i>Revisionspåtegninger på reviderede regnskaber</i>	<i>ISA 700</i>	<i>Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab</i>
	<i>ISA 705</i>	<i>Modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring</i>
	<i>ISA 706</i>	<i>Supplerende oplysninger vedrørende forståelse af regnskabet og supplerende oplysninger vedrørende forståelse af revisionen i den uafhængige revisors erklæring</i>
<i>Erklæring om udvidet gennemgang af regnskaber</i>	<i>”Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven”</i>	<i>Revisors ansvar, når revisor engageres til at udføre en udvidet gennemgang af et årsregnskab for en virksomhed</i>

Tabel 1³⁴

Revisionspåtegningens indhold fremgår af ISA 700 afsnit 20-42 og Erklæringsbekendtgørelsens § 5. Revisionsteknisk Udvalg (REVU) under FSR – danske revisorer har i november 2011 udarbejdet og udsendt standardskabeloner for revisors påtegning på årsregnskaber, hvilket er anført i ”REVUs udtalelse om den uafhængige revisors erklæringer uden modifikationer og supplerende oplysninger ved revision af et fuldstændigt regnskab med generelt formål”.³⁵

³⁴ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 251

³⁵ Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 345

I en revisionspåtegning uden supplerende oplysninger eller forbehold er der følgende bestanddele³⁶:

Område	Indhold	Lovgrundlag
Identifikation af det reviderede årsregnskab og den regnskabsmæssige begrebsramme	Det reviderede årsregnskab identificeres ved angivelse af virksomhedens navn, regnskabsperiode og årsregnskabets bestanddele. Revisor skal endvidere henvise til den regnskabsmæssige begrebsramme, som ledelsen har anvendt ved udarbejdelsen af årsregnskabet.	Erklærings- bekendtgørelsen § 5, stk. 1, nr. 1 ISA 700.23
Ledelsens ansvar for årsregnskabet	Revisionspåtegningen anfører, at det er ledelsen, der har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med den anvendte begrebsramme samt den interne kontrol, som ledelsen anser nødvendig for at udarbejde et årsregnskab.	ISA 700.24-27
Revisors ansvar	Det skal fremgå af revisionspåtegningen, at det er revisors ansvar at udtrykke en konklusion på årsregnskabet baseret på revisionen, således at revisors ansvar adskilles fra ledelsens ansvar. Endvidere skal afsnittet indeholde en omtale af den udførte revision. Revisor skal endvidere beskrive revisionens formål og karakter, herunder de fremgangsmåder, der er ved revisionen. Det skal endvidere oplyses, hvis revisionen omfatter andet end årsregnskabet. Revisor skal tydeligt og fremhævet anføre, hvis revisionen ikke har givet anledning til forbehold eller hvis revisionen har givet anledning til forbehold.	Erklærings- bekendtgørelsen § 5, stk. 1, nr. 2. ISA 700.28-33 Erklærings- bekendtgørelsen § 5, stk. 2 Erklærings- bekendtgørelsen § 5, stk. 3

³⁶ Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 345-347

Konklusion	Revisionspåtegningen skal indeholde en konklusion på den udførte revision. Det skal fremgå, at årsregnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med lovgivningens og eventuelle andre krav til regnskabsaflæggelsen. Det skal oplyses, om årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultatet af virksomhedens aktiviteter i overensstemmelse med den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme.	Erklærings- bekendtgørelsen § 5, stk. 1, nr. 4 ISA 700.34-37
Udtalelse om ledelsesberetningen	Revisor skal afgive en udtalelse om ledelsesberetningen i et særskilt afsnit, der placeres efter konklusionen og eventuelle supplerende oplysninger. REVU anbefaler, at revisor i de tilfælde, hvor yderligere erklæringsforpligtelser alene omfatter en enkelt erklæring, eksempelvis revisors udtalelse om ledelsesberetningen, lader afsnittet bære overskriften ”Udtalelse om ledelsesberetningen”. ³⁷	Erklærings- bekendtgørelsen § 5, stk. 1, nr. 7 ISA 700.38-39

Tabel 2³⁸

2.2.2. Supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern

En ”blank” påtegning er uden afgivelse af supplerende oplysninger eller forbehold. Er der forhold, der skaber væsentlig usikkerhed om forhold i regnskabet, skal revisor afgive supplerende oplysninger eller tage et forbehold. Afhandlingen beskæftiger sig udelukkende med going concern, hvorfor dette afsnit kun omhandler supplerende oplysninger og forbehold relateret til going concern. I følgende tilfælde afgives der supplerende oplysninger eller forbehold:

³⁷ ”REVU’s udtalelse om den uafhængige revisors erklæringer uden modifikationer og supplerende oplysninger ved revision af et fuldstændigt regnskab med generelt formål” af november 2011.

³⁸ Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 345-347

- Forhold, der *ikke* påvirker revisors konklusion:
  - Supplerende oplysninger
- Forhold, der påvirker revisors konklusion:
  - Konklusion med forbehold
  - Konklusion kan ikke udtrykkes
  - Afkræftende konklusion

Som det fremgår af ovenstående, vil supplerende oplysninger ikke påvirke revisors konklusion om, hvorvidt regnskabet er retvisende. Derfor placeres eventuelle supplerende oplysninger efter konklusionsafsnittet i revisionspåtegningen. Et eventuelt forbehold placeres før konklusionen, da forbeholdet har indvirkning på konklusionen. Det er dog op til revisor at vurdere, hvilken indvirkning forbeholdet har på konklusionen. Formuleringen af denne indvirkning er ensartet for at fremme regnskabslæserens forståelse.³⁹

Brugerens forståelse af en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold er vigtig, hvorfor ISA 705 og 706 anbefaler, at hver enkelt type af supplerende oplysninger og forbehold er ensartet i form og indhold. Som følge heraf er der i ISA 705 og 706 indeholdt eksempler på passende formuleringer, der kan anvendes i supplerende oplysninger og forbehold. Da netop ensartetheden gennem eksempler fremmer brugerens forståelse af supplerende oplysninger og forbehold har FSR's revisionstekniske udvalg i revisionsudtalelsen "REVU's udtalelse om modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring" og "REVU's udtalelse om supplerende oplysninger i den uafhængige revisors erklæring" suppleret ISA 705 og 706 med eksempler, der i en konkret situation kan anvendes som inspiration. Revisionsudtalelsen gengiver herudover de situationer i ISA 705 og 706, der fører til afgivelse af supplerende oplysninger eller forbehold. Selvom ISA 705, 706 og FSR's revisionstekniske udvalg har fremført eksempler på revisionspåtegninger med supplerende oplysninger og forbehold, kan forholdet ikke beskrives til fulde ved anvendelse af standardiserede formuleringer, da de supplerende oplysninger og forbehold skal formuleres konkret ud fra det givne forhold.⁴⁰

---

³⁹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 223

⁴⁰ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 223

2.2.3. Forhold der ikke påvirker revisors konklusion (supplerende oplysninger)

Supplerende oplysninger er forhold, der ikke påvirker revisors konklusion, og hvor revisor anser det for påkrævet at henvise til konkrete noter eller poster i regnskabet eller til konkrete afsnit i en eventuel ledelsesberetning. Det er revisors opgave at gøre regnskabslæseren opmærksom på et eventuelt forhold ved henvisning til regnskabet, men revisor skal ikke fremkomme med nye oplysninger. Det ses ofte, at revisor i tilknytning til sin henvisning positivt tilkendegiver, at revisor er enig i ledelsens vurdering. Dette er dog ud fra en strikt logisk vurdering unødvendigt, da en uenighed med ledelsen skal resultere i et forbehold, men oplysningen giver en vis sikkerhed hos mange regnskabsbrugere og er med til at øge forståelsen af revisors påtegning.⁴¹

Supplerende oplysninger relateret til going concern i revisionspåtegningen skal angives med overskriften ”Supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet”. Som tidligere nævnt påvirker supplerende oplysninger ikke revisors konklusion om, hvorvidt regnskabet er retvisende, hvorfor disse vises efter konklusionen. Supplerende oplysninger relateret til going concern fremkommer, når revisor vurderer, at der er en væsentlig usikkerhed vedrørende virksomhedens fortsatte drift, eller at det er nødvendigt at gøre regnskabslæseren opmærksom på en anden væsentlig usikkerhed eller særlige forhold, der kan påvirke regnskabet, og hvis afklaring afhænger af fremtidige begivenheder.⁴²

Afgiver revisor en revisionspåtegning med en supplerende oplysning, skal alle de relevante begrundelser for afgivelsen fremgå for regnskabslæseren. Som det fremgår af tabel 3, medfører tiltrækkelig omtale af usikkerheden vedrørende going concern en supplerende oplysning, mens en utilstrækkelig omtale medfører forbehold. Revisor skal i formuleringen af den supplerende oplysning om regnskabsmæssig usikkerhed og særlige forhold henvise til en mere udførlig omtale i en note til regnskabet og i ledelsesberetningen. Revisor skal ikke gengive præsentationen i sin supplerende oplysning, hvis det væsentlige regnskabsmæssige forhold er fyldestgørende omtalt eller præsenteret, men blot henvise til de relevante afsnit i årsrapporten.⁴³

---

⁴¹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 224

⁴² Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 224

⁴³ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 224-225

En supplerende oplysning forudsætter, at revisor er enig med ledelsen i, at regnskabet er aflagt efter de regnskabsprincipper, der gælder for virksomheder i fortsat drift. Det forudsættes endvidere, at ledelsens omtale af en eventuel usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift er fyldestgørende. Er revisor ikke enig i ledelsens forudsætninger om fortsat drift, eller er usikkerheden ikke omtalt tilstrækkeligt i regnskabet, skal revisor tage forbehold herfor. Princippet om going concern er beskrevet i ISA 570 og er skitseret nedenfor i afsnittet om forbehold.

Nedenstående tabel illustrerer, hvornår der skal tages forbehold eller gives supplerende oplysninger:

Going concern valgt som regnskabsprincip	Relevant valg	Omtale af usikkerhed	
		Tilstrækkelig	Utilstrækkelig
		Supplerende oplysning	Forbehold
	Ikke relevant valg	Afkræftende konklusion	

Tabel 3⁴⁴

”REVU’s udtalelse om supplerende oplysninger i den uafhængige revisors erklæring” i tilknytning til ISA 706 giver et eksempel på formulering af en supplerende oplysning vedrørende væsentlig usikkerhed ved selskabets fortsatte drift:

”Supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet

*Uden at modificere vores konklusion gør vi opmærksom på, at der er væsentlig usikkerhed, der kan rejse betydelig tvivl om selskabets mulighed for at fortsætte driften. Vi henviser til note x i regnskabet, hvoraf fremgår, at det for indeværende er usikkert, om der opnås tilsagn om de begærede lån til finansiering af driften og de nødvendige investeringer i de førstkommende år, men at det er ledelsens vurdering, at et sådan tilsagn vil blive opnået, hvorfor årsregnskabet i overensstemmelse hermed er udarbejdet under forudsætning af virksomhedens fortsatte drift.”*⁴⁵

Revisor kan afgive forskellige supplerende oplysninger og ”REVU’s udtalelse om supplerende oplysninger i den uafhængige revisors erklæring” i tilknytning til ISA 706 giver også flere

⁴⁴ Erklæringsvejledningen s. 22

⁴⁵ REVU’s udtalelse om supplerende oplysninger i den uafhængige revisors erklæring, side 10, afsnit c)

eksempler på formuleringer af forskellige supplerende oplysninger vedrørende væsentlige usikkerheder. Det er dog ikke fundet relevant at gennemgå de øvrige supplerende oplysninger, da de ikke omtaler væsentlige usikkerheder vedrørende fortsat drift.

2.2.4. Forhold der påvirker revisors konklusion (forbehold)

Et forbehold er et eller flere forhold, der påvirker revisors konklusion. De situationer, hvor revisor skal tage forbehold, kan helt overordnet inddeles i følgende to kategorier:

- der er uenighed med ledelsen om den anvendte regnskabspraksis eller om tilstrækkeligheden af regnskabets informationer,
- der er begrænsning i omfanget af revisors arbejde.

Disse typer forhold har eller vil efter revisors vurdering kunne få en væsentlig effekt på regnskabet.⁴⁶

Den første kategori omfatter forhold, hvor revisor er uenig med ledelsen i den regnskabsmæssige behandling i regnskabet. Det kan for eksempel være i relation til indregning og måling, valg af regnskabspraksis, anvendelse af regnskabspraksis eller om de angivne oplysninger er tilstrækkelige. Den anden kategori omfatter de situationer, hvor revisor ikke kan opnå tilstrækkeligt revisionsbevis. Dette kan skyldes forhold, der er uden for virksomhedens kontrol, eller at ledelsen tilbageholder oplysninger for revisor.⁴⁷

De to ovennævnte hovedgrupper, uenighed med ledelsen og utilstrækkeligt revisionsbevis, er i Erklæringsbekendtgørelsen angivet med en række tilfælde, hvor revisor skal tage forbehold. Revisor skal ved uenighed med ledelsen tage forbehold for fortsat drift, når regnskabet er aflagt under forudsætning af fortsat drift, men revisor finder, at forudsætningen ikke er opfyldt, jf. Erkl.bek. § 6, stk. 2, pkt. 4.⁴⁸ Dette forhold er mere detaljeret beskrevet og uddybet på de efterfølgende sider.

---

⁴⁶ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 236

⁴⁷ Erklæringsvejledningen s. 19

⁴⁸ ”Bekendtgørelse om godkendte revisors erklæringer” (Erklæringsbekendtgørelsen), § 6, stk. 1.

Revisors grundlag for forbeholdet placeres før konklusionsafsnittet med overskriften ”Forbehold”. Samtidig fjernes linjen: ”Revisionen har ikke givet anledning til forbehold” i omtalen af den udførte revision. Alle de relevante begrundelser for et forbehold skal beskrives, og hvor det er muligt gives oplysning om den mulige beløbsmæssige indvirkning af forholdet på regnskabet. Et forbehold kan ikke udelade andre forbehold, hvorfor der skal tages forbehold for alle de nødvendige forhold. Eksempelvis kan et forbehold for virksomhedens evne til at fortsætte driften ikke begrunde udeladelsen af eksempelvis et forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser.⁴⁹

Aflægger ledelsen årsregnskabet under forudsætning om fortsat drift, og er revisor uenig i denne forudsætning, skal der tages forbehold for anvendelse af et forkert regnskabsprincip (going concern princippet). Dette skal gøres uanset ledelsens omtale af disse usikkerheder i regnskabet. Vurderer ledelsen, at der er usikkerhed om going concern, og ledelsen har beskrevet denne usikkerhed, og er revisor enig heri, skal der ikke tages forbehold. Der skal eventuelt henvises hertil under supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet. Hvis ledelsen ikke har beskrevet usikkerheden, skal revisor tage forbehold herfor. Forbeholdet skal tages, uanset om forholdene er omtalt korrekt i årsregnskabet.⁵⁰

Ved vurderingen af virksomhedens fortsatte drift må revisor være særligt opmærksom på, om ledelsens forventninger er ubegrundede eller urealistiske. Det er ikke ualmindeligt, at en ledelse ærligt og redeligt vurderer situationen mere optimistisk, end en mere objektiv bedømmelse ville gøre. Revisor skal tage stilling til, om virksomheden opfylder betingelserne for fortsat drift. Det er således ikke nok for revisor blot at henvise til usikkerheden og udtale sig under forudsætning af, at virksomheden fortsætter sin drift.⁵¹ Nedenfor er vist et eksempel på udformning af et forbehold om going concern:

”Forbehold

Grundlag for afkræftende konklusion

---

⁴⁹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 238

⁵⁰ Erklæringsvejledningen s. 21

⁵¹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 240

Ledelsen har aflagt regnskabet under forudsætning om fortsat drift. Af note 1 om efterfølgende begivenheder fremgår, at begivenheder indtrådt efter balancedatoen ikke gør det muligt for selskabet at fortsætte driften, hvorfor ledelsen har indgivet konkursbegæring. Regnskabet burde i overensstemmelse med årsregnskabsloven været udarbejdet under hensyntagen til den forestående afvikling og anvendt regnskabspraksis for indregning og måling af selskabets aktiver og forpligtelser ændret i overensstemmelse hermed. Det har ikke været muligt at opgøre indvirkningen heraf på årsregnskabet.”⁵²

Vurderer revisor, at et eller flere forbehold er af så afgørende betydning, at generalforsamlingen ikke bør godkende regnskabet, skal revisor oplyse dette i påtegningen. En sådan oplysning er for eksempel relevant, hvis revisor vurderer, at virksomhedens ledelse er i stand til at udarbejde et regnskab, der opfylder lovgivningens krav, men ikke har gjort det. Dette vil være tilfældet, hvis virksomhedens ledelse har valgt at aflægge regnskabet efter forudsætningen om going concern, som efter revisors opfattelse fører til, at regnskabet bliver misvisende, da regnskabet burde være aflagt efter realisationsprincippet. Oplysningen kan være særlig relevant, når revisor har afgivet en afkræftende konklusion. Oplysningen kan derfor passende afgives i konklusionen.⁵³

I revisors konklusion uden forbehold skal det fremgå, om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med lovgivningen og eventuelle andre krav til regnskabsaflæggelsen. Det skal oplyses, om regnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet i overensstemmelse med den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme. Hvor det er relevant, skal det endvidere angives, om regnskabet er aflagt i overensstemmelse med andre tilsvarende generelle kvalitetskrav, for eksempel yderligere krav i henhold til national lovgivning eller krav fastlagt i selskabets vedtægter.⁵⁴

Det er vigtigt for modtageren, at revisor tydeligt angiver den regnskabsmæssige begrebsramme, som regnskabet er aflagt efter. Revisor skal kun afgive en konklusion om regnskabets retvisende billede, hvis den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme har dette formål. Terminologien ”et

---

⁵² ”REVU’s udtalelse om modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring”, bilag ”Afkæftende konklusion på grund af væsentlige fejlinformationer i regnskabet”, december 2011, s. 2 eksempel c)

⁵³ Erklæringsvejledningen s. 23-24

⁵⁴ Erklæringsvejledningen s. 24

retvisende billede” kan ikke gradbøjes. Revisor skal altså entydigt konkludere, at regnskabet giver ”et retvisende billede”, hvis den regnskabsmæssige begrebsramme har dette formål. Hvis revisor ikke kan konkludere dette, skal det klart fremgå, at regnskabet ”ikke giver et retvisende billede”.⁵⁵

Revisors konklusion kan være enten uden forbehold, med forbehold eller afkræftende. Der kan også være tilfælde, hvor revisor vælger ikke at afgive en konklusion. En konklusion uden forbehold skal afgives, når revisor konkluderer, at regnskabet giver et retvisende billede i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, eller er aflagt i overensstemmelse med den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme, hvor formålet ikke er et retvisende billede.⁵⁶

Der skal afgives en konklusion med forbehold i de situationer, hvor der er uenighed med ledelsen eller en begrænsning i revisionsomfanget, der ikke er så væsentlig og gennemgribende, at det er nødvendigt med en afkræftende konklusion eller en påtegning om, at en konklusion ikke kan afgives.⁵⁷ En afkræftende konklusion skal gives, når virkningen af en uenighed er så væsentlig og gennemgribende for regnskabet, at revisor konkluderer, at en konklusion med forbehold ikke er tilstrækkelig til at vise, at regnskabet er misvisende eller mangelfuldt. I tilfælde af væsentlig usikkerhed vedrørende going concern afgives der en afkræftende konklusion, da forholdet er væsentligt og gennemgribende. Nedenfor er angivet et eksempel på ordlyden på en afkræftende konklusion:

”Afkræftende konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet, som følge af betydeligheden af det forhold, der er beskrevet i grundlaget for afkræftende konklusion, ikke giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2014 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2014 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Det er vores opfattelse, at generalforsamlingen ikke bør godkende regnskabet.”⁵⁸

---

⁵⁵ Erklæringsvejledningen s. 24

⁵⁶ Erklæringsvejledningen s. 24

⁵⁷ Erklæringsvejledningen s. 24

⁵⁸ ”REVU’s udtalelse om modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring”, bilag ”Afkræftende konklusion på grund af væsentlige fejlinformationer i regnskabet”, december 2011, s. 2

I nedenstående figur er vist, hvordan et givet forholds indvirkning er på konklusionen og revisors mulighed for at udtale sig herom. Den afkræftende konklusion gives som sagt ved forbehold for going concern. Dette er markeret med kraftig tekst i nedenstående tabel:

Indvirkning på konklusion	Påvirker væsentligt, men ikke gennemgribende regnskabets retvisende billede	Påvirker væsentligt og gennemgribende regnskabets retvisende billede – afkræftende konklusion	Påvirker muligvis væsentligt og gennemgribende regnskabets retvisende billede – konklusion gives ikke
Uenighed med ledelsen	”bortset fra det i forbeholdet anførte giver...”	”som følge af det i forbeholdet anførte ikke giver...”	Ikke relevant
Begrænsning i omfanget af revisors arbejde	”bortset fra mulig indvirkning af det i forbeholdet anførte giver...”	Ikke relevant	”som følge af det i forbeholdet anførte, kan vi ikke...”

Tabel 4⁵⁹

2.2.5. Udtalelse om ledelsesberetningen

Revisionspligten for ledelsesberetningen blev ophævet i 2008/09, hvor den nye bestemmelse om udtalelse om ledelsesberetningen blev indført i lovgivningen. Udtalelsen om ledelsesberetningen er, som navnet siger, en udtalelse og ikke en erklæring. Den indeholder ingen angivelse af sikkerhed, men er alligevel nævnt i erklæringsbekendtgørelsens § 1:⁶⁰

⁵⁹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 237

⁶⁰ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 248

”Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant ved afgivelse af erklæringer med sikkerhed, der kræves i henhold til lovgivningen, eller som ikke udelukkende er bestemt til hvervgiverens eget brug. Tilsvarende gælder ved afgivelse af udtalelser om ledelsesberetninger.”⁶¹

Revisor skal kun afgive en udtalelse om ledelsesberetningen, hvis der er en ledelsesberetning i tilknytning til årsregnskabet, jf. Erkl.bek. § 5, stk. 1, nr. 7. Det er revisors opgave at gennemlæse ledelsesberetningen og sikre sig, at der er konsistens mellem oplysningerne i ledelsesberetningen og årsregnskabet. Revisor skal ikke udføre nye, særskilte revisionshandlinger eller andre former for handlinger i forbindelse med afgivelse af udtalelsen, men udelukkende benytte de oplysninger, der er fremkommet gennem revisionen eller i øvrigt er til stede.⁶²

Revisor skal skelne mellem uoverensstemmelser mellem ledelsesberetningen og årsregnskabet på den ene side og fejl og mangler ved ledelsesberetningen på den anden side. Der kan også ske kombination af begge muligheder. Finder revisor, at der er overensstemmelse, skal der ikke foretages yderligere. Hvis der til gengæld er væsentlige uoverensstemmelser, skal det oplyses i udtalelsen. Det skal ikke oplyses direkte, hvis der ikke er konstateret fejl eller mangler. Hertil skal det bemærkes, at en fejl kan bestå i, at lovpligtige oplysningskrav til ledelsesberetningen ikke er fyldestgørende oplyst. Det er vigtigt at adskille de forhold, der skyldes fejl og mangler i ledelsesberetningen og de fejl og mangler, der kan henføres til årsregnskabet. Foreligger der væsentlige mangler, og disse mangler er i selve årsregnskabet, vil det i stedet for en omtale i udtalelsen være tale om et forbehold i revisionspåtegningen, der skal anføres.⁶³

Årsregnskabslovens udgangspunkt er, at oplysninger som skal gives i ledelsesberetningen, men som tillades offentliggjort andre steder, er omfattet af revisors konsistentstjek på lige fod med resten af oplysningerne i ledelsesberetningen. Det forhold, at visse af de oplysninger, der som udgangspunkt skal gives i ledelsesberetningen, er placeret andre steder, får nødvendigvis ikke betydning for udformningen af revisors udtalelse.⁶⁴

---

⁶¹ Erklæringsbekendtgørelsen § 1

⁶² Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 248

⁶³ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 248-249

⁶⁴ Erklæringsvejledningen s. 30

Ledelsesberetningen indeholder en henvisning til og en identifikation af de dele, der måtte være placeret uden for selve ledelsesberetningen. Det er derfor ikke nødvendigt, at revisor i udtalelsen specifikt skal adressere de oplysninger, der er offentliggjort andre steder end i ledelsesberetningen. Det forudsættes således, at revisors udtalelse om ledelsesberetningen i sagens natur omfatter alle de oplysninger, der som udgangspunkt skal gives i ledelsesberetningen, uanset hvor de er placeret, når disse efter lovgivningen er omfattet af revisors konsistentstjek. Der er imidlertid ikke noget i vejen for, at revisor i udtalelsen angiver, at visse oplysninger er placeret andre steder. Såfremt en oplysning, der er placeret uden for ledelsesberetningen, giver anledning til uoverensstemmelse over til årsregnskabet, skal der naturligvis oplyses herom.⁶⁵

Afsnittet med revisors udtalelse om ledelsesberetningen skal gives i et særskilt afsnit, der skal placeres efter konklusionen og eventuelle supplerende oplysninger. Afsnittet skal bære overskriften ”Udtalelse om ledelsesberetningen”. Erhvervsstyrelsen angiver i erklæringsvejledningen 3 eksempler på udtalelse om ledelsesberetningen. Nedenfor er vist et eksempel, hvor der er overensstemmelse mellem årsregnskab og ledelsesberetning.⁶⁶

”Udtalelse om ledelsesberetningen

Vi har i henhold til årsregnskabsloven gennemlæst ledelsesberetningen i årsrapporten. Vi har ikke foretaget yderligere handlinger i tillæg til den gennemførte revision af årsregnskabet. Det er på denne baggrund vores opfattelse, at oplysningerne i ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet.”

Udover ovenstående eksempel kan der være uoverensstemmelse mellem årsregnskabet og ledelsesberetningen eller overensstemmelse mellem årsregnskab og ledelsesberetning, men revisor har konstateret væsentlige fejl eller mangler i ledelsesberetningen. Det må antages, at der vil komme meget få tilfælde af uoverensstemmelse, fejl eller mangler af den simple grund, at revisor oftest vil kunne formå at få ledelsen til at bringe forholdene i orden inden afgivelse af udtalelsen i forbindelse med revisionspåtegningen.⁶⁷

---

⁶⁵ Erklæringsvejledningen s. 30

⁶⁶ Erklæringsvejledningen s. 31

⁶⁷ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 250

2.2.6. Udvidet gennemgang

Udvidet gennemgang består af et review udført efter ISRE 2400 ”Opgaver om review af historiske regnskaber”, der udføres for at opnå begrænset sikkerhed med tillæg af supplerende handlinger, der udføres for at opnå yderligere sikkerhed for revisors konklusion i forhold til et review.⁶⁸

I februar 2013 udsendte FSR standarden ISRE 2400 ”Opgaver om review af historiske regnskaber”, som er grundstammen i en udvidet gennemgang. Krav og vejledningsmateriale fra ISRE 2400 er indarbejdet i standarden om udvidet gennemgang under hensyntagen til, at udvidet gennemgang kun retter sig mod årsregnskaber udarbejdet efter årsregnskabsloven. En del af kravene i ISRE 2400 kan udelades i standarden om udvidet gennemgang, da standarden forudsætter brug af årsregnskabsloven, mens andre krav med tilhørende vejledende materiale er tilpasset, så de kun retter sig mod review af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven.⁶⁹ Ved udførelse af udvidet gennemgang skal der i tillæg til et review efter ISRE 2400 udføres yderligere handlinger, når det er relevant. Det vil sige, når de forhold, som handlingen vedrører, foreligger i den konkrete situation.⁷⁰

Revisor skal i tilknytning til en udvidet gennemgang, som det er tilfældet ved en revision, afgive en udtalelse om en eventuel ledelsesberetning. Revisor skal endvidere give supplerende oplysninger, hvis der er en væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift og usikkerheden er tilstrækkeligt belyst i regnskabet. Revisor skal ligesom ved en revision tage forbehold, hvis revisor, på grundlag af de udførte handlinger og det opnåede bevis, fastslår, at årsregnskabet ikke burde aflægges efter forudsætningen om going concern.⁷¹

FSRs standard kan kun anvendes på udvidet gennemgang af årsregnskaber og visse andre regnskaber, der aflægges efter årsregnskabsloven. Det er alene virksomheder, der i medfør af ÅRL

---

⁶⁸http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

⁶⁹http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

⁷⁰http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

⁷¹http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

§ 135, stk. 1, 2. pkt., kan vælge at få foretaget en udvidet gennemgang af årsregnskabet efter Erhvervsstyrelsens erklæringsstandard for små virksomheder.⁷²

Indholdet i revisors erklæring om udvidet gennemgang fremgår af FSRs ”Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven” afsnit 73 og Erkl.bek. § 9. Revisionsteknisk Udvalg (REVU) under FSR – danske revisorer har i april 2013 udarbejdet og udsendt standardskabelon for revisors erklæring om udvidet gennemgang på årsregnskaber, hvilket er anført i ”Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven” bilag 2.

I en erklæring om udvidet gennemgang uden supplerende oplysninger eller forbehold er der følgende bestanddele:

Område	Indhold	Lovgrundlag
Identifikation af det årsregnskab, der er foretaget en udvidet gennemgang af og den regnskabsmæssige begrebsramme	Årsregnskabet, der er foretaget en udvidet gennemgang af, identificeres ved angivelse af virksomhedens navn, regnskabsperiode og årsregnskabets bestanddele. Revisor skal endvidere henvise til den regnskabsmæssige begrebsramme, som ledelsen har anvendt ved udarbejdelsen af årsregnskabet.	Erklæringsbekendtgørelsen § 9, stk. 1, nr. 1 Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven, afsnit 73
Ledelsens ansvar for årsregnskabet	Revisors erklæring om udvidet gennemgang anfører, at det er ledelsen, der har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med den anvendte begrebsramme samt den interne kontrol, som ledelsen anser	Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven, afsnit 73 d)

⁷²http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

	nødvendig for at udarbejde et årsregnskab.	
Revisors ansvar	Det skal fremgå af erklæringen om udvidet gennemgang, at det er revisors ansvar at udtrykke en konklusion på årsregnskabet baseret på den udførte udvidede gennemgang, således at revisors ansvar adskilles fra ledelsens ansvar. Endvidere skal afsnittet indeholde en omtale af den udførte udvidede gennemgang og en henvisning til de standarder, som revisor har brugt ved den udvidede gennemgang. Revisor skal endvidere beskrive den udvidede gennemgangs formål og karakter samt den eller de erklæringsstandarder, der er anvendt ved den udvidede gennemgang. Revisor skal tydeligt og fremhævet anføre, hvis den udvidede gennemgang ikke har givet anledning til forbehold eller hvis den udvidede gennemgang har givet anledning til forbehold.	Erklæringsbekendtgørelsen § 9, stk. 1, nr. 2 og stk. 2 Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven, afsnit A106 og A107 Erklæringsbekendtgørelsen § 9, stk. 2 Erklæringsbekendtgørelsen § 9, stk. 3
Konklusion	Erklæringen om udvidet gennemgang skal indeholde en konklusion på den udførte udvidede gennemgang. Det skal fremgå, at årsregnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med lovgivningens og eventuelle andre krav til	Erklæringsbekendtgørelsen § 9, stk. 1, nr. 5 og stk. 4 Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven,

	regnskabsaflæggelsen. Det skal oplyses, om årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultatet af virksomhedens aktiviteter i overensstemmelse med den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme.	afsnit 73 h)
Udtalelse om ledelsesberetningen	Revisor skal afgive en udtalelse om ledelsesberetningen i et særskilt afsnit, der placeres efter konklusionen og eventuelle supplerende oplysninger. REVU anbefaler, at man i de tilfælde, hvor yderligere erklæringsforpligtelser alene omfatter en enkelt erklæring, eksempelvis revisors udtalelse om ledelsesberetningen, lader afsnittet bære overskriften ”Udtalelse om ledelsesberetningen”. ⁷³	Erklæringsbekendtgørelsen § 9, stk. 1, nr. 8 Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven, afsnit 79

Tabel 5⁷⁴

I tilfælde af en modificeret konklusion eller supplerende oplysninger i erklæringen om udvidet gennemgang er reglerne herfor de samme som ved revision. Reglerne er nærmere beskrevet i afsnit 2.2.2 ”Supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern”.

2.2.7. Revision vs. udvidet gennemgang

En virksomheds valg mellem en udvidet gennemgang og en revision efter internationale standarder skal altid vurderes i lyset af de konkrete omstændigheder, der knytter sig til den enkelte virksomhed, og de behov, brugere af virksomhedens årsrapport, har. I den forbindelse har revisor en

⁷³ ”REVU’s udtalelse om den uafhængige revisors erklæringer uden modifikationer og supplerende oplysninger ved revision af et fuldstændigt regnskab med generelt formål” af november 2011.

⁷⁴ Revision i praksis, Sumit Sudan m.fl., s. 345-347

vigtig opgave i forhold til at hjælpe virksomhederne med at forstå forskellen mellem de to typer af opgaver, så virksomhederne kan træffe det rigtige valg.⁷⁵

Udvidet gennemgang vil adskille sig fra revision, ved at revisor som udgangspunkt ikke:

- Kontrollerer den fysiske lageroptælling, som virksomheden har foretaget
- Kontrollerer regnskabstal og -oplysninger ved test til underliggende dokumentation
- Udarbejder et revisionsprotokollat til ledelsen i virksomheden.⁷⁶

Udvidet gennemgang kan således ikke sidestilles med en revision, da den ikke giver samme grad af sikkerhed for årsrapportens regnskabsoplysninger, men udvidet gennemgang kan være et godt alternativ for de virksomheder, som ikke har behov for den høje grad af sikkerhed, som revisionen giver. Det er dog ikke alle selskaber, der kan undlade at få foretaget revision og i stedet vælge udvidet gennemgang. For at selskabet må benytte sig af udvidet gennemgang må selskabet i to på hinanden følgende regnskabsår på balancetidspunktet ikke overstige to af følgende størrelser:

- En balancesum på 36 mio. kr.
- En nettoomsætning på 72 mio. kr.
- 50 fuldtidsansatte i gennemsnit i løbet af regnskabsåret.⁷⁷

Afhandlingen arbejder med følgende hypotese: ”En erklæring om udgivet gennemgang påvirker kreditgivningen negativt.” Teorien bag denne hypotese er behandlet i det ovenstående afsnit. Denne hypotese vil blive testet og behandlet yderligere i afhandlingens analytiske kapitel.

2.2.8. Delkonklusion

En revisionspåtegning uden supplerende oplysninger eller forbehold indeholder en identifikation af det reviderede årsregnskab og den regnskabsmæssige begrebsramme. Herefter defineres ledelsens ansvar for at aflægge et retvisende årsregnskab i overensstemmelse med den anvendte

---

⁷⁵http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

⁷⁶ http://www.pwc.dk/da_DK/dk/revision/assets/udvidet-gennemgang.pdf, side 2

⁷⁷ http://www.pwc.dk/da_DK/dk/revision/assets/udvidet-gennemgang.pdf, side 3

begrebsramme. Revisors ansvar skal fremgå af revisionspåtegningen. Heri skal det fremgå, at det er revisors ansvar at udtrykke en konklusion på årsregnskabet, en omtale af den udførte revision, samt en beskrivelse af revisionens formål, karakter og fremgangsmåde. I revisionspåtegningen skal det tydeligt fremgå, hvorvidt revisionen har givet anledning til forbehold. Til slut afgiver revisor en konklusion på den udførte revision. I tilfælde af at årsrapporten indeholder en ledelsesberetning, skal revisor afgive en udtalelse om ledelsesberetningen i et særskilt afsnit, der placeres efter konklusionen.

Såfremt revisionen har givet anledning til en supplerende oplysning om usikkerhed vedrørende fortsat drift, placeres denne før en eventuel udtalelse om ledelsesberetningen, men efter konklusionen, da den supplerende oplysning ikke har indvirkning på konklusionen. Hvis revisionen har givet anledning til et forbehold vedrørende going concern, skal forbeholdet placeres før konklusionen, da forbeholdet har indvirkning på konklusionen. Konklusionen modificeres, såfremt der er afgivet et forbehold. Det er dog op til revisor at vurdere, hvilken indvirkning forbeholdet har på konklusionen. Formuleringen af forbeholdets indvirkning på konklusionen er ensartet for at fremme modtagernes forståelse.

2.3. Revisors rolle

Afsnittet vil beskæftige sig med forståelsen af revisorers rolle i det danske samfund. Afsnittet vil ved brug af principal / agentteorien belyse revisorernes eksistensgrundlag og vil efterfølgende definere begreberne offentlighedens tillidsrepræsentant, god revisorskik og uafhængighed. Herefter vil afsnittet redegøre for reguleringen af revisorers erklæringsopgaver med sikkerhed, herunder begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, dansk lovgivning samt danske og internationale revisionsstandarder. I dette afsnit besvares underspørgsmål 3: *"Hvilken regulering er der af revisors påtegning?"* Afhandlingen bygger på en hypotese om, at bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere har svært ved at forstå en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern. Derfor gennemgås reguleringen bag revisors påtegning i dette afsnit. Hypotesen behandles yderligere i afhandlingens analytiske kapitel.

2.3.1. Principal / agentteorien

Virksomheder i SMV segmentet har som udgangspunkt revisionspligt jævnfør ÅRL § 135. Revisionen og revisionspåtegningen skal udarbejdes af en statsautoriseret eller registreret revisor. Med lempelserne i årsregnskabsloven har virksomheder i regnskabsklasse B dog mulighed for at fravælge revision og få foretaget et review eller en udvidet gennemgang af årsrapporten i stedet. Disse ydelser foretages ligeledes af en statsautoriseret eller registreret revisor. En revision udføres med en højere grad af sikkerhed end et review eller en udvidet gennemgang. Det kan på baggrund af lempelserne i revisionspligten i Danmark diskuteres, hvorvidt revisorernes eksistensgrundlag vil være til stede, såfremt revision ikke længere er lovpligtig for selskaber i Danmark. Behovet for revisorernes ydelser i virksomheder kan dog klarlægges ved brug af principal / agentteorien, der er en teori om økonomiske transaktioner mellem to parter samt overdragelse af opgaver til andre parter.⁷⁸

Principal / agentteorien er en teori om to parter, i dette tilfælde virksomhedens ejer (principal) og en virksomhedsleder (agent), der er kontraktuelt ansat af virksomhedens ejer til at varetage virksomhedens og ejerens interesser og således generere et positivt cash flow af den investerede kapital. Det forudsættes, at virksomhedslederen frit kan disponere over virksomhedens midler. Virksomhedens leder aflønnes med løn og incitamentsaflønning (bonus), der er aftalt i en kontrakt mellem virksomhedens ejer og lederen. Aflønningen af virksomhedens leder skal give denne incitament til at fremme virksomheden og virksomhedsejerens interesser. Virksomhedens ejer aflønnes med udbytte, der består af residualet mellem virksomhedens resultat og lederens aflønning. Virksomhedens ejer og virksomhedens leder ønsker, på baggrund af de forskellige aflønningsforhold, at lave en finansiell rapportering, der fremmer egne interesser. Virksomhedens leder ønsker at lave en rapportering, der optimerer virksomhedens overskud, for at øge sin incitamentsaflønning. Virksomhedens ejer ønsker en retvisende finansiell rapportering, der giver mulighed for udbetaling af udbytte. Dette skaber således modsatrettede interesser mellem virksomhedens ejer og leder.⁷⁹

Virksomhedens ejer har ikke mulighed for at overvåge alle lederens handlinger og der opstår derfor en såkaldt moral hazard problemstilling, da virksomhedslederen har mulighed for at udføre

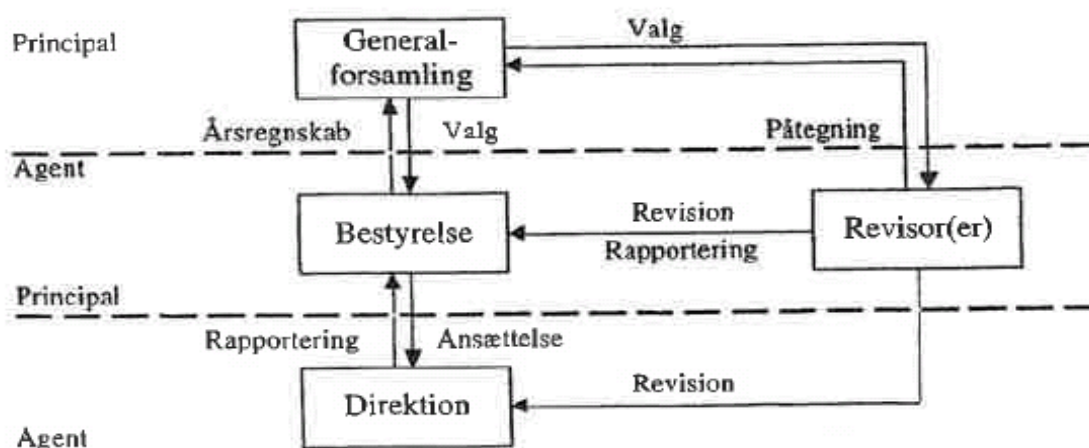
---

⁷⁸ Cand. Merc. AUD, Materialesamling, Revision, Rolf Elm Larsen, Revision i agentteoretisk belysning, side 67-74.

⁷⁹ Cand. Merc. AUD, Materialesamling, Revision, Rolf Elm Larsen, Revision i agentteoretisk belysning, side 67-74.

handlinger, som virksomhedsejeren ikke kender til. Virksomhedens ejer kan selv udføre revision af ledelsens handlinger, men dette er sjældent rentabelt og kræver stor regnskabsmæssig indsigt og faglig kompetence. Endvidere kan selvrevision være umuligt på grund af fysisk placering af virksomheden og ejeren. Principalen vil derfor indgå en kontrakt med en uafhængig og kompetent revisor til at kontrollere ledelsens handlinger for at minimere sin risiko. Revisor bliver således agent nummer to, da denne ligeledes har egne økonomiske interesser. Revisors arbejde og rapportering skal udføres uafhængigt af ledelsens finansielle rapportering. Revisor er risikoavers og skal arbejde for at nedbringe risikoen. For at sikre, at revisor udfører det aftalte revisionsarbejde, skal revisor informere principalen om den udførte revision, herunder hvad og hvordan den er udført. Således kan principalen kontrollere, at det aftalte arbejde er udført. For at sikre, at revisor rapporterer korrekt, skal principalen udarbejde en kontrakt med revisor. Revisors tilstedeværelse vil således medføre, at det regnskab, som ledelsen aflægger, giver et retvisende billede af virksomhedens resultat og finansielle stilling. Det er derfor vigtigt, at revisors honorar ikke er afhængigt af virksomhedens resultat, da dette kan give revisor incitament til at trække resultatet i en retning, der er gunstig for revisor. En fast pris vil således reducere principalens risiko for, at revisors rapportering er ukorrekt.⁸⁰

Den danske model med to leddet ledelsesstruktur for aktieselskaber

Figur 2.⁸¹

⁸⁰ Cand. Merc. AUD, Materialesamling, Revision, Rolf Elm Larsen, Revision i agentteoretisk belysning, side 67-74.

⁸¹ Cand. Merc. AUD, Materialesamling, Revision, Rolf Elm Larsen, Revision i agentteoretisk belysning, side 70

I flere mindre selskaber er virksomhedens ejer også virksomhedens ledelse og der er således sammenfald mellem principal og agent. Det kan i disse tilfælde diskuteres hvorvidt principal / agentteorien kan anvendes. Her vil revisors funktion ændres fra virksomhedsejerens kontrol af virksomhedens leder, til udførsel af revision af virksomhedens finansielle situation til brug af øvrige regnskabsbrugere som for eksempel banker og øvrige kreditorer.

2.3.2. Offentlighedens tillidsrepræsentant

Revisor skal jf. Revisorloven § 16, stk. 1 være "... *offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver efter § 1, stk. 2*". RL § 1, stk. 2 omfatter erklæringsopgaver med sikkerhed. Begrebet 'offentlighedens tillidsrepræsentant' blev indført ved ændringen af revisorlovene i 1994 og skulle jf. Aksel Runge Johansen og Henrik Koefod "*bidrage til at øge tilliden til revisorstanden og understrege revisors uafhængighed*"⁸². Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at formålet med begrebet er, "*at angive at revisor ved udførelse af revision eller i øvrigt ved afgivelse af erklæringer og rapporter – der er egnet til fremvisning over for offentligheden eller kræves efter lovgivningen – også skal varetage hensynet til virksomhedens omverden såsom myndigheder, medarbejdere, kreditorer og investorer, selvom revisor er valgt af virksomheden, som kan have modstående interesser.*"⁸³ Det er for forståelsen af lovteksten og bemærkningerne hertil, vigtigt at skelne mellem begreberne 'offentlighedens' og 'det offentlige'. Det er ikke formålet med begrebet 'offentlighedens tillidsrepræsentant', at revisor skal repræsentere de offentlige myndigheder, lige som revisor ej heller skal repræsentere aktionærernes interesser. Revisor skal således repræsentere *offentlighedens* interesser, herunder investorer, kreditorer, offentlige myndigheder, offentligheden med flere og skal være *interesseneutral*.⁸⁴

Begrebet 'offentlighedens tillidsrepræsentant' tillægges ikke nogen juridisk værdi og er uden nogen form for retsvirkning. Begrebet er kun i et fåtal nævnt ved domstolene og har ikke medført værdi ved afgørelser. Der er således tale om et pædagogisk begreb, der skal skabe værdi for revisor samt interessenter.⁸⁵

---

⁸² Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 43

⁸³ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 42

⁸⁴ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 45

⁸⁵ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 45

2.3.3. God revisorskik

Revisor skal jf. RL § 16 stk. 1 *”udføre opgaverne i overensstemmelse med god revisorskik, herunder udvise den nøjagtighed og hurtighed, som opgavernes beskaffenhed tillader. God revisorskik indebærer desuden, at revisor skal udvise integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu ved udførelsen af opgaverne.”* Ovenstående lovtekst gælder ved afgivelser af erklæringer med sikkerhed jævnfør RL § 1, stk. 2.

Hvor begrebet ’offentlighedens tillidsrepræsentant’ omhandler revisors ansvar overfor offentligheden, omhandler begrebet ’god revisorskik’ revisors adfærd ved udførsel af revisionsopgaven. Lovteksten henviser til, at begrebet ’god revisorskik’ er gældende ved afgivelse af erklæringer med sikkerhed, dog vil domstolene i realiteten ved en eventuel erstatningssag, for eksempel vedrørende revisors rådgivning af en kunde, kræve af revisor *”at han gør det, man må forlange af en god, fornuftig og rimeligt kompetent revisor”*.⁸⁶

Lovgivningens begreb ’god revisorskik’ henviser til *”det skrevne eller uskrevne normsæt, der faktisk følges af revisorfagets udøvere, eller som fagets udøvere dog selv anser som værende realistiske normkrav at stille”*. Revisor skal, for at leve op til ’god revisorskik’, således overholde lovgivningen på det område, som revisors opgaver berører. Revisor skal overholde standarder, etiske retningslinjer og vejledninger udstedt af for eksempel FSR og lignende. Revisor skal endvidere overholde retningslinjer, der udledes af responsa afgivet af responsumudvalget, der behandler sager vedrørende registrerede og statsautoriserede revisorer og udtaler sig i sager vedrørende ’god revisorskik’. Revisor skal endvidere overholde retningslinjer, der udledes af nævnskendelser, *”hvor Revisornævnet har foretaget en konkret vurdering af, hvorvidt en given adfærd har været en tilsidesættelse af de ”pligter, som stillingen medfører” og dermed oftest af god revisorskik”*. Revisor skal ligeledes overholde de retningslinjer, der udledes af domspraksis fra sager mod revisorer, hvor der har været foretaget en konkret vurdering af revisors adfærd i forhold til ’god revisorskik’.⁸⁷

---

⁸⁶ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 47

⁸⁷ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 47-48

2.3.4. Uafhængighed

For at kunne agere som offentlighedens tillidsrepræsentant og undgå interessekonflikter, er det nødvendigt, at revisor er uafhængig af den virksomhed, som opgaven vedrører. Lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder (RL) §§ 24-26 har til formål at forhindre interessekonflikter (faktisk uafhængighed) og tvivl om revisors uafhængighed fra velinformeret tredjemand (synlig uafhængighed).⁸⁸ Revisor skal jf. RL § 24 være uafhængig, når der udføres opgaver omfattet af RL § 1, stk. 2 og må ikke være involveret i virksomhedens beslutningstagen. Det vil sige *”ved revisors afgivelse af revisionspåtegninger på regnskaber, herunder revisors udtalelser om ledelsesberetninger i henhold til årsregnskabsloven, og ved revisors afgivelse af andre erklæringer med sikkerhed, der ikke udelukkende er bestemt til hvervgiverens eget brug”*. Det er revisor selv, der skal sikre, at denne er uafhængig af virksomheden. Revisor skal vurdere hvorvidt der er uafhængighed til personer i virksomheden, der er i stand til at påvirke opgaven. Dette gælder ligeledes tætte familiemæssige bånd, herunder forældre, søskende, ægtefælle, samboende, børn med videre. En revisor er jf. RL § 24, stk. 2 *”... ikke uafhængig, hvis der foreligger et direkte eller indirekte økonomisk, forretnings- eller ansættelsesmæssigt eller andet forhold, herunder levering af ydelser, der ikke er omfattet af § 1, stk. 2, mellem revisor og den virksomhed, en opgave vedrører, som for en velinformeret tredjemand kan vække tvivl om revisors uafhængighed. Det samme gælder, hvis forholdet foreligger mellem andre personer i revisionsvirksomheden, der er knyttet til opgaven eller kontrollerer dennes udførelse, revisionsvirksomheden eller revisionsvirksomhedens netværk, og den virksomhed, som opgaven vedrører”*. Det er således ikke kun den underskrivende revisor, der skal være uafhængig af virksomheden. Revisionsvirksomheder skal have retningslinjer, der sikrer sig, at revisor inden denne påtager sig en opgave efter RL § 1, stk. 2 tager stilling til både faktisk og synlig uafhængighed. Eventuelle trusler mod uafhængigheden skal dokumenteres i revisors arbejdspapirer. Revisor skal jf. RL § 24, stk. 3 afstå fra at udføre en opgave, såfremt der er trusler mod revisors eller revisionsvirksomhedens uafhængighed. For at undgå et afhængighedsforhold, må en revisionsvirksomhed jf. RL § 26 *”ikke i hvert af 5 på hinanden følgende regnskabsår have en større andel af sin omsætning end 20 pct. hos samme kunde”*. Endvidere må revisor ikke tage et vederlag for opgaver efter RL § 1, stk. 2, der anses for urimeligt. Vederlaget må ej heller gøres afhængigt af andre forhold end det udførte arbejde. Dette gælder både for ydelser jf. RL § 1, stk. 2 og andre ydelser.

---

⁸⁸ Langsted m.fl., Revisor ansvar, side 20

2.3.5. Regulering af erklæringsopgaver med sikkerhed

I dette afsnit behandles regulering af erklæringsopgaver med sikkerhed. Erklæringsopgaver med sikkerhed reguleres af Begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, Revisorloven, revisionsstandarden, erklæringsbekendtgørelsen og årsregnskabsloven. Erklæringsopgaver med sikkerhed defineres således i lærebogen Revisor – Regulering og rapportering:

”En erklæringsopgave med sikkerhed er en opgave, hvor revisor udtrykker en konklusion, der er udformet for at højne troværdigheden af emnet (f.eks. regnskabet) for erklæringen over for de tiltænkte brugere af den pågældende information.”⁸⁹

2.3.5.1. Begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed

Den internationale begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed er udstedt for at lette forståelsen af en erklæringsopgave med sikkerhed.⁹⁰ Begrebsrammen er udarbejdet af IFAC som et led i at omstrukturere de internationale standarder for erklæringsopgaver med sikkerhed. Begrebsrammen vedrører både erklæringer med høj og begrænset grad af sikkerhed, hvorfor begrebsrammen ligeledes finder anvendelse på reviewerklæringer samt erklæringer om udvidet gennemgang og således ikke kun revisionserklæringer. Begrebsrammen er ikke en revisionsstandard og bør ses som en referenceramme for revisorer, der udfører erklæringsopgaver med høj eller begrænset grad af sikkerhed. En erklæring med sikkerhed kan således ikke henvise til begrebsrammen, men skal derimod henvise til de relevante standarder, der indeholder de detaljerede retningslinjer for udførelsen af erklæringsopgaver med sikkerhed.⁹¹

Revisionsfirmaer, der udfører erklæringsopgaver med sikkerhed, skal overholde etiske principper og kvalitetsstyringsstandarder. Opgaveteamets medlemmer og kvalitetskontrollanter skal overholde Del A og B i IESBA's Etiske regler vedrørende erklæringsopgaver med sikkerhed, andre faglige krav, lovkrav samt øvrig regulering. Del A i IESBA's etiske regler fastlægger de grundlæggende principper, som revisor skal overholde, herunder integritet, objektivitet, professionel kompetence og fornøden omhu, fortrolighed og professionel adfærd. Del B beskriver, hvordan begrebsrammen i

---

⁸⁹ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 171

⁹⁰ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, punkt 1-4

⁹¹ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 168

Del A finder anvendelse. Del B definerer uafhængighed, både i forhold til opfattelse og fremtoning.⁹²

Revisorer, der udfører erklæringsopgaver med sikkerhed, er beskæftiget i firmaer, der er underlagt kravene i ISQC 1 (International standard og kvalitetsstyring 1 - Kvalitetsstyring i firmaer, som udfører revision og review af regnskaber, andre erklæringsopgaver med sikkerhed samt beslægtede opgaver). Standarden omhandler revisionsfirmaets ansvar for at *"etablere og vedligeholde et kvalitetsstyringssystem for erklæringsopgaver med sikkerhed. Overholdelse af ISQC 1 kræver blandt andet, at firmaet opretter og vedligeholder et kvalitetsstyringssystem, der omfatter politikker og procedurer, som behandler hvert af følgende elementer, og dokumenterer dets politikker og procedurer samt kommunikerer disse til firmaets medarbejdere; ledelsesansvar for kvalitet i firmaet, relevante etiske krav, accept og fortsættelse af klientforhold og specifikke opgaver, menneskelige ressourcer, opgavens udførelse og overvågning."*⁹³

Revisor skal ved en erklæringsopgave med sikkerhed bestræbe sig på at opnå tilstrækkeligt og egnet bevis for at kunne udtrykke en konklusion, der kan forøge tilliden til udfaldet af erklæringsemnet hos regnskabsbrugeren. Hvis der er tale om en erklæring på et regnskab, som denne afhandling beskæftiger sig med, vil udfaldet være, at måle virksomhedens finansielle stilling, finansielle præstation og pengestrømme ved brug af en regnskabsmæssig begrebsramme. Regnskabet vil således være udfaldet, virksomhedens finansielle stilling, finansielle præstation og pengestrømme er erklæringsemnet og den regnskabsmæssige begrebsramme er kriteriet. Det er erklæringsemnet, som revisor skal indsamle tilstrækkeligt og egnet bevis for, som grundlag for konklusionen. Kriteriet er de relevante standarder, der anvendes.⁹⁴

Der skelnes mellem erklæringsopgaver med høj grad af sikkerhed og erklæringsopgaver med begrænset sikkerhed. Ved en erklæringsopgave med høj grad af sikkerhed, skal revisor reducere risikoen ved erklæringsemnet til et acceptabelt niveau for at kunne afgive en konklusion. Det acceptable niveau for risikoen, væsentlighedsniveauet, fastlægges på baggrund af opgavens omstændigheder. Høj grad af sikkerhed betyder, at revisors konklusion er 95 % korrekt eller højere,

---

⁹² IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, punkt 6-8

⁹³ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, punkt 9

⁹⁴ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, punkt 10-11

da erklæringsemnet ikke altid er fejlbehæftet.⁹⁵ Revisors konklusion skal således formidle revisors mening om udfaldet af målingen eller vurderingen af erklæringsemnet efter kriterierne (standarderne). Såfremt revisor ikke kan reducere risikoen ved erklæringsemnet til et acceptabelt niveau, må revisor modificere sin konklusion.

Ved erklæringsopgaver med begrænset sikkerhed skal revisor ligeledes reducere risikoen ved erklæringsemnet til et niveau, der er acceptabelt efter opgavens omstændigheder, for at kunne afgive en konklusion. I disse tilfælde er den acceptable risiko dog højere end ved erklæringsopgaver med høj grad af sikkerhed. En erklæring med begrænset grad af sikkerhed betyder, at revisors konklusion er 60-65 % korrekt. En erklæring afgivet på baggrund af en udvidet gennemgang vil give en højere grad af sikkerhed end en erklæring afgivet på baggrund af et review, men en lavere grad af sikkerhed end en erklæring om revision.⁹⁶ Ved erklæringsopgaver med begrænset sikkerhed er arten, den tidsmæssige placering og omfanget af de revisionshandlinger, der udføres, begrænset i forhold til de handlinger, der er nødvendige ved en erklæringsopgave med høj grad af sikkerhed. Handlingerne skal planlægges med henblik på at opnå en grad af sikkerhed, der efter revisors faglige vurdering er meningsfuld og forøger de tiltænkte brugeres tillid til erklæringsemnet. Hvorvidt en grad af sikkerhed er meningsfuld for en erklæringsopgave med begrænset sikkerhed, afhænger af omstændighederne omkring opgaven, herunder oplysningsbehovet hos de tiltænkte brugere, kriterierne samt opgavens erklæringsemne.⁹⁷

Begrebsrammen udstikker endvidere forudsætninger, som revisor skal overveje ved accept eller fortsættelse af en erklæringsopgave med sikkerhed. Disse forudsætninger skal således overvejes både ved accept af opgaven og de følgende år ved fortsættelse af opgaven. Disse forudsætninger er vedlagt i bilag 4. Hvis revisor ikke kan acceptere opgaven som en erklæringsopgave med sikkerhed, kan opdragsgiver anmode revisor om at udføre en anden opgave, der udfylder brugernes behov. Dette kan både være en erklæringsopgave med sikkerhed eller en erklæringsopgave uden sikkerhed. Når opgaven er accepteret, er det upassende at ændre niveauet af sikkerhed på erklæringsopgaven uden en rimelig begrundelse. Utilstrækkeligt bevis til at afgive en konklusion med høj grad af

---

⁹⁵ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 173-174

⁹⁶ Füchsel m.fl., Revisor – Regulering & rapportering, side 173-174

⁹⁷ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, punkt 14-16

sikkerhed anses ikke som en acceptabel begrundelse for at ændre niveauet af sikkerhed på erklæringsopgaven.⁹⁸

Der er fem elementer, som karakteriserer en erklæringsopgave med sikkerhed udført af revisorer: Der er tale om et trepartsforhold, der altid som minimum vil bestå af en revisor, en ansvarlig part og de tiltænkte brugere, opgaven vedrører et erklæringsemne, erklæringsopgaven skal udføres efter egnede kriterier, det er revisors mål at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, og revisor skal til slut afgive en skriftlig erklæring, der er udformet hensigtsmæssigt i forhold til en erklæring med høj grad af sikkerhed eller en erklæring med begrænset grad af sikkerhed. Begrebsrammen beskriver grundigt disse fem elementer og tilhørende principper og begreber, som revisor bør være bekendt med.⁹⁹

Den sidste del af begrebsrammen omhandler uretmæssig brug af revisors navn. Såfremt dette sker, skal revisor kræve, at dette ophører. Revisor skal endvidere overveje nødvendigheden af at informere tredjemandsbrugere om misbruget eller søge juridisk bistand hertil.¹⁰⁰

2.3.5.2. Revisorloven

Når revisor afgiver erklæringer med sikkerhed er revisor underlagt Revisorloven jf. § 1, stk. 2:

”Loven finder anvendelse ved revisors afgivelse af revisionspåtegninger på regnskaber, herunder revisors udtalelser om ledelsesberetninger i henhold til årsregnskabsloven, og ved revisors afgivelse af andre erklæringer med sikkerhed, der ikke udelukkende er bestemt til hvervgiverens eget brug.”

Revisorloven omfatter reglerne for godkendelse og registrering af revisorer og revisionsvirksomheder, vilkår for udførelse af opgaver i forbindelse med revision mv. samt reglerne for offentligt tilsyn med godkendte revisorer og revisionsvirksomheder. Revisorloven behandler ikke revisionsstandarderne, der anvendes ved udførelse af revision eller andre erklæringsopgaver med sikkerhed. Som nævnt i tidligere afsnit skal revisor ved udførelse af opgaver omfattet af RL §

---

⁹⁸ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, side punkt 22-25

⁹⁹ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, side punkt 26-82

¹⁰⁰ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, side punkt 96

1, stk. 2 optræde som offentlighedens tillidsrepræsentant, overholde reglerne om god revisorskik jf. RL § 16, stk. 1 og være uafhængig af den virksomhed, som opgaven vedrører, og må ikke være involveret i virksomhedens beslutningstagen jf. RL § 24.

Revisorlovens § 19 behandler revisionspåtegningen og andre erklæringer med sikkerhed:

”Når revisor har afsluttet en revision, skal revisor afgive en revisionspåtegning på regnskabet om det udførte arbejde og konklusionen herpå. Revisionspåtegningen skal afgives af den eller de revisorer, der er valgt til at udføre opgaven, eller, hvor en revisionsvirksomhed er valgt, af den eller de revisorer, der har forestået og har det endelige ansvar for opgaven.”

Revisorlovens kapitel 6 behandler kvalitetsstyring og kvalitetskontrol i revisionsvirksomheder. Alle revisionsvirksomheder skal jf. RL § 28 stk. 1 have et kvalitetsstyringssystem og kunne dokumentere anvendelsen heraf. Erhvervsstyrelsen kan jf. RL § 28, stk. 2 fastsætte regler om indholdet af kvalitetsstyringssystemet og dokumentationen for dets anvendelse. Revisionsvirksomheder og de heri beskæftigede revisorer har pligt til at underkaste sig kvalitetskontrol jf. RL § 29, stk. 1-4.

Kvalitetsstyringen omfatter en vurdering af revisionsvirksomhedens kvalitetsstyringssystem samt udførelsen af og uafhængigheden i forbindelse med revisionsvirksomhedens opgaver. Kvalitetskontrollen skal udføres med højst 6 års mellemrum¹⁰¹. Revisionsvirksomheden og de tilknyttede revisorer, der underkastes kvalitetskontrol, er forpligtede til at give Revisortilsynet og kvalitetskontrollanten adgang til de oplysninger og den bistand, der er nødvendig for at kunne foretage de nødvendige undersøgelser. Revisortilsynet består jf. RL § 34 af en formand og 8 medlemmer, der udpeges af Erhvervsstyrelsen for en periode indtil 4 år. Revisortilsynet arbejder efter en forretningsorden, der ligeledes udstedes af Erhvervsstyrelsen. Revisortilsynet skal sikre, at kvalitetskontrollen efter RL § 29 gennemføres i overensstemmelse med lovens regler. Erhvervsstyrelsen udarbejder regler for kvalitetskontrollen og dens gennemførelse. Reglerne for kvalitetskontrollens gennemførelse skal jf. RL § 34, stk. 4 indeholde regler for: hvem der kan udføre kvalitetskontrol, udvælgelse af kvalitetskontrollanter, udvælgelse af revisionsvirksomheder til kvalitetskontrol og omfanget og gennemførelsen af kvalitetskontrollen.

---

¹⁰¹ Revisionsvirksomheder, der er omfattet af RL § 21 stk. 3, skal have udført kvalitetskontrol med højst 3 års mellemrum.

Kvalitetskontrollanterne skal, jf. RL § 35, stk. 3, efter afslutningen af en kvalitetskontrol, udarbejde en rapport, der skal indsendes til Revisortilsynet. På baggrund af denne rapport og eventuelle yderligere oplysninger og besøg, tager Revisortilsynet jf. RL § 35, stk. 5 stilling til, hvorvidt afslutningen af kontrollen sker uden yderligere bemærkninger eller giver anledning til en påtale henholdsvis med eller uden opfølgende kontrolbesøg. Revisortilsynet skal endvidere jf. RL § 34, stk. 6 tage stilling til, om fundne fejl og mangler giver anledning til indbringelse for Revisornævnet. Revisortilsynet udarbejder årligt en redegørelse om tilsynet arbejde jf. RL § 34, stk. 7.

I forhold til afgivelse af erklæringer med sikkerhed, suppleres revisorloven af erklæringsbekendtgørelsen, der behandler revisors afgivelse af erklæringer med sikkerhed, samt ISA 700, 705 og 706. Erklæringsbekendtgørelsen og de internationale revisionsstandarder behandles i afsnit 2.3.5.4 Bekendtgørelse om godkendte revisorerers erklæringer og 2.3.5.3 Revisionsstandarder.

2.3.5.3. Revisionsstandarder

I 2009 udsendte IFAC (International Federation of Accountants) en opdateret version af de internationale standarder om revision (ISA). Revisionsstandarderne blev oversat til dansk og efter EU's godkendelse af de danske standarder, blev disse udsendt i april 2011. Oversættelsen af de internationale standarder skete efter retningslinjer fra IFAC og under overvågning af FSR – danske revisorerers revisionstekniske udvalg og andre interessenter. Standarderne om revision er gældende i Danmark for regnskaber for perioder der starter den 15. december 2010 eller senere. De internationale standarder om revision erstattede de danske RS'er (revisionsstandarder).¹⁰²

De internationale standarder indeholder, udover standarder om revision, standarder om kvalitetsstyring. Standarden ISQC 1, der er en standard om kvalitetsstyring i firmaer, som udfører revision og review af regnskaber, andre erklæringsopgaver med sikkerhed samt beslægtede opgaver. Denne standard er behandlet i afsnit 2.3.5.1 Begrebsrammen for erklæringsopgaver med

---

102

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Love%20og%20bekendtgørelser/God%20revisorskik%20-vejledninger%20og%20standarder%201978

sikkerhed. Standarden er dateret i april 2009 og trådte ligeledes i kraft i Danmark for regnskaber for perioder, der starter den 15. december 2010 eller senere.

De internationale standarder om review betegnes ISRE. Standarderne, der er udgivet i 2012, betegnes med et DK efter nummeret på standarden, da standarderne er tidligere RS'er og ikke er oversat og udgivet efter samme aftalesæt med IFAC, som senere udsendte standarder.¹⁰³

ISA 700 Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab

ISA 700 omhandler *"(...) revisors ansvar for at udforme en konklusion om et regnskab. Den omhandler endvidere formen og indholdet af revisors erklæring, der afgives som et resultat af en revision af et regnskab."*¹⁰⁴

ISA 700 vedrører fuldstændige regnskaber, der er udarbejdet efter en begrebsramme med et generelt formål. ISA 700 skal fremme ensartetheden i revisors erklæringer og gøre revisioner, der er udført efter de internationalt anerkendte standarder, nemmere at identificere. Ensartetheden skal fremme troværdigheden på de globale markeder. Samtidig bidrager ensartetheden til at fremme regnskabsbrugerens forståelse af revisors erklæringer.¹⁰⁵

ISA 700 definerer revisors mål således: *"Det er revisors mål at udforme en konklusion om regnskabet baseret på en vurdering af de konklusioner, der er draget fra det opnåede revisionsbevis og at udtrykke denne konklusion klart i en skriftlig erklæring, der også beskriver grundlaget for konklusionen."*¹⁰⁶

Kravene til revisors udformning af en konklusion om regnskabet er defineret i punkt 10 – 15 i ISA 700. Revisor skal udforme en konklusion om, hvorvidt regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Revisor skal, for at kunne udforme

---

¹⁰³

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Andre%20internationale%20standarder/Oversigt%20over%20IS%20er%20andre%20end%20ISA%20udsendt%20siden%202009%20-%20i%20DK%20april%202011

¹⁰⁴ ISA 700, afsnit 1

¹⁰⁵ ISA 700, afsnit 3 og 4

¹⁰⁶ ISA 700, afsnit 6

en konklusion, konkludere om revisor har opnået høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation. Herunder hvorvidt der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis jf. ISA 330 og hvorvidt ikke-korrigeret fejlinformation enkeltvis eller samlet er væsentlige jf. ISA 450. Revisor skal, med udgangspunkt i den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, vurdere hvorvidt regnskabet opfylder følgende:

- Regnskabet skal indeholde fyldestgørende information om anvendt regnskabspraksis
- Den anvendte regnskabspraksis skal være konsistent med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme
- De regnskabsmæssige skøn, der er foretaget af ledelsen, skal være rimelige
- Oplysningerne, der præsenteres i regnskabet, skal være relevante, pålidelige, sammenlignelige og forståelige
- Regnskabet skal give fyldestgørende oplysninger, der er forståelige for de tiltænkte regnskabsbrugere. Regnskabsbrugerne skal kunne forstå indvirkningen af væsentlige transaktioner og begivenheder, på baggrund af den information, der præsenteres i regnskabet
- Terminologien og titlerne på regnskabets bestanddele skal være passende.¹⁰⁷

Kravene til konklusionens form er specificeret i punkt 16 – 19, mens revisors erklæring er specificeret i punkt 20 – 45 i ISA 700. Opbygningen af revisors erklæring behandles i afsnit 2.2.1 Revisionspåtegningen, hvorfor punkterne 20 – 45 i ISA 700 ikke vil blive behandlet yderligere i dette afsnit. Revisor skal jf. ISA 700 punkt 16 - 19 udtrykke en konklusion uden modifikationer, såfremt revisor kan konkludere, at regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Såfremt revisor konkluderer, at regnskabet, på baggrund af det opnåede revisionsbevis, som helhed indeholder væsentlig fejlinformation eller ikke er i stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation, skal revisor udarbejde en konklusion med modifikationer i overensstemmelse med ISA 705, der behandles senere i dette afsnit. Såfremt regnskabet ikke giver et retvisende billede, skal revisor drøfte dette forhold med ledelsen af virksomhedens og afgøre, hvorvidt det er nødvendigt at modificere konklusionen. Revisor kan undlade at modificere

---

¹⁰⁷ ISA 700, afsnit 10 - 15

konklusionen, hvis ledelsen gør det muligt at medtage yderligere oplysninger i regnskabet, der ikke kræves af begrebsrammen.¹⁰⁸

ISA 700 suppleres af ”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” (Bilag til International Standard om Revision) afsnit 2 ”Erklæring på et fuldstændigt regnskab med et generelt formål”. ”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” er udarbejdet af Revisionsteknisk Udvalg i april 2011. ISA 700 omhandler udformningen og formuleringen af den uafhængige revisors erklæring på et fuldstændigt regnskab med generelt formål. Revisorloven benytter betegnelsen ”revisionspåtegning” om denne form for erklæring. På baggrund af dette har Revisionsteknisk udvalg i ”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” valgt at anvende begrebet ”den uafhængige revisors påtegning” om begrebet.¹⁰⁹

ISA 705 Modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring

*Denne ISA omhandler revisors ansvar for at afgive en passende erklæring i de tilfælde, hvor revisor ved udformningen af en konklusion i overensstemmelse med ISA 700 konkluderer, at det er nødvendigt med en modifikation til revisors konklusion om regnskabet.*¹¹⁰

Målet med ISA 705 er, at revisor skal kunne opnå sit mål om at udtrykke en passende modificeret konklusion i tilfælde, hvor revisor ikke på baggrund af det opnåede revisionsbevis kan konkludere, at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, eller hvor revisor ikke kan opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at regnskabet som helhed ikke er uden væsentlig fejlinformation. Disse situationer kræver, at revisor afgiver en påtegning med en modificeret konklusion.¹¹¹

ISA 705 opstiller tre typer af modificerede konklusioner. Disse typer af modificerede konklusioner og beslutningen om hvilken type af konklusion, der er passende, er behandlet i afsnit 2.2.4 Forhold der påvirker revisors konklusion (forbehold) og vil ikke blive behandlet yderligere i dette afsnit.¹¹²

---

¹⁰⁸ ISA 700, afsnit 16 - 19

¹⁰⁹ Revisionsteknisk udvalg, Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, side 2 - 3

¹¹⁰ ISA 705

¹¹¹ ISA 705 punkt 4 + 6

¹¹² ISA 705 punkt 7 - 10

ISA 705 giver ligeledes eksempler på form og indhold af revisors erklæring, når konklusionen er modificeret.¹¹³ Afsnit 2.2.4 behandler blandt andet form og indhold i revisors erklæring, hvorfor dette ikke behandles yderligere i dette afsnit.

Revisor skal, såfremt han forventer at afgive en erklæring med en modificeret konklusion, jf. ISA 705, kommunikere de forhold, der ledte til den forventede modifikation og præsentere den foreslåede formulering for den øverste ledelse.¹¹⁴

ISA 705 suppleres af ”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” (Bilag til International Standard om Revision) afsnit 3.1, ”Revisors påtegning med forbehold eller manglende konklusion på revisionen”. ”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” fastslår, at de i ISA 705 omtalte 3 typer af modificerede konklusioner alle benævnes som ”forbehold” i dansk lovgivning og skal således angives i et særskilt afsnit med overskriften ”Forbehold”.¹¹⁵

”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” påpeger endvidere, at revisor ved afgivelse af en modificeret konklusion skal overveje, hvorvidt betydningen af dette forbehold bør føre til, at generalforsamlingen ikke bør godkende regnskabet. Såfremt dette er tilfældet, skal revisor jf. Erkl.bek. § 6, stk. 5 ”oplyse, hvis et forbehold er af så afgørende betydning, at det fører til, at generalforsamlingen ikke bør godkende regnskabet”.¹¹⁶

ISA 706 Supplerende oplysninger vedrørende forståelse af regnskabet og supplerende oplysninger vedrørende forståelse af revisionen i den uafhængige revisors erklæring.

ISA 706 ”omhandler yderligere kommunikation i revisors erklæring, når revisor finder det nødvendigt for at A) henlede brugeres opmærksomhed på et eller flere forhold, der er præsenteret eller oplyst i regnskabet, og som er af en sådan vigtighed, at de er afgørende for brugeres forståelse af regnskabet, eller B) henlede brugeres opmærksomhed på et eller flere forhold, der ikke er

---

¹¹³ ISA 705 punkt 16 - 27

¹¹⁴ ISA 705 punkt 28

¹¹⁵ Revisionsteknisk udvalg, Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, side 3

¹¹⁶ Revisionsteknisk udvalg, Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, side 3

*præsenteret eller oplyst i regnskabet, og som er relevante for brugernes forståelse af revisionen, revisors ansvar eller revisors erklæring.*¹¹⁷

Målet med ISA 706 er, at revisor med entydig yderligere kommunikation skal kunne henlede regnskabsbrugernes opmærksomhed på forhold, der, selvom det er korrekt præsenteret, er af en sådan vigtighed, at det er afgørende for brugernes forståelse af regnskabet eller hvor det er passende, andre forhold, der er relevante for regnskabsbrugerens forståelse af revisionen, revisors ansvar eller revisors erklæring.¹¹⁸

Der skelnes mellem ”supplerende oplysninger i revisors erklæring vedrørende forståelse af regnskabet” og ”supplerende oplysninger i revisors erklæring vedrørende forståelse af revisionen”:

- Revisor skal afgive supplerende oplysninger i revisors erklæring vedrørende forståelse af regnskabet i tilfælde, hvor revisor finder det nødvendigt at henlede regnskabsbrugerens opmærksomhed på et forhold, som revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for ikke er væsentligt forkert i regnskabet. Der henvises således til information, der er præsenteret eller oplyst i regnskabet.
- Revisor skal afgive supplerende oplysninger i revisors erklæring vedrørende forståelse af revisionen i tilfælde, hvor revisor finder det nødvendigt at henlede regnskabsbrugerens opmærksomhed på et forhold, der ikke er præsenteret eller oplyst i regnskabet, men som efter revisors vurdering er vigtig for forståelse af revisionen, revisors ansvar eller revisors erklæring.¹¹⁹

Revisor skal, såfremt han forventer at medtage en supplerende oplysning vedrørende forståelse af regnskabet eller forståelse af revisionen, jf. ISA 706, underrette den øverste ledelse herom og præsentere den påtænkte formulering for denne.¹²⁰

---

¹¹⁷ ISA 706 punkt 1

¹¹⁸ ISA 706 punkt 4

¹¹⁹ ISA 706 punkt 5 -8

¹²⁰ ISA 706 punkt 9

Supplerende oplysninger behandles yderligere i afsnit 2.2.3 Forhold der ikke påvirker revisors konklusion (supplerende oplysninger).

ISA 706 suppleres af ”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” (Bilag til International Standard om Revision) afsnit 4 ”Supplerende oplysninger”. ”Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning” henviser til, at supplerende oplysninger reguleres af Erkl.bek. § 7, der omtaler to former for supplerende oplysninger. Da supplerende oplysninger vedrørende going concern hører til under supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet, vil supplerende oplysninger vedrørende andre forhold ikke berøres her.

- ”Supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet” jf. Erkl.bek. § 7, stk. 1 og 4.
”Stk. 1. Revisor skal i revisionspåtegningen give supplerende oplysninger om eventuelle forhold i regnskabet, som revisor påpeger uden at tage forbehold.”
- *”Stk. 4. Oplysningerne i stk. 1. skal angives i et særskilt afsnit med overskriften. Supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet ...”¹²¹*

ISA 570 Fortsat drift (Going concern)

ISA 570 omhandler revisors ansvar ved revision af regnskaber med hensyn til den daglige ledelses anvendelse af forudsætningen om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet. Ved forudsætningen om fortsat drift anses en virksomhed for at kunne fortsætte driften i en overskuelig fremtid. Et regnskab med et generelt formål udarbejdes på grundlag af en forudsætning om fortsat drift, medmindre den daglige ledelse har til hensigt at likvidere virksomheden eller indstille driften, eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.¹²²

Standarden beskriver i afsnit 3-7, hvem der har ansvaret for vurderingen af virksomhedens evne til at fortsætte driften. Det fremgår heraf, at det er den daglige ledelse, som skal foretage en specifik vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften. Dette er selvom, det ikke udtrykkeligt er nævnt som et krav i den anvendte begrebsramme, men det skyldes, at forudsætningen om fortsat drift er en grundlæggende forudsætning ved udarbejdelsen af et regnskab.¹²³

---

¹²¹ Revisionsteknisk udvalg, Yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, side 4

¹²² ISA 570 Fortsat drift (Going concern), afsnit 1-2

¹²³ ISA 570 Fortsat drift (Going concern), afsnit 3-4

Den daglige ledelse skal foretage vurderingen af virksomhedens evne til at fortsætte driften på et bestemt tidspunkt af fremtidige udfald af begivenheder eller forhold. Denne vurdering er i sagens natur usikker og derfor kan følgende faktorer være relevante for vurderingen:

- *graden af usikkerhed i forbindelse med udfaldet af en begivenhed eller et forhold stiger betydeligt, jo længere i fremtiden en begivenhed, et forhold eller udfaldet finder sted. De fleste regnskabsmæssige begrebsrammer, der kræver en eksplicit vurdering fra den daglige ledelses side, angiver derfor den periode, for hvilken den daglige ledelse skal tage al til rådighed værende information i betragtning*
- *virksomhedens størrelse og kompleksitet, arten af og forholdene for virksomhedens drift, samt i hvilken grad den er påvirket af eksterne faktorer, påvirker vurderingen af udfaldet af begivenheder eller forhold*
- *enhver vurdering om fremtiden er baseret på oplysninger, der er til rådighed på det tidspunkt, vurderingen foretages. Efterfølgende begivenheder kan resultere i udfald, der ikke er konsistente med vurderinger, som var rimelige på det tidspunkt, de blev foretaget.¹²⁴*

Revisors mål ved revisionen af fortsat drift er defineret i ISA 570 således: "Det er revisors mål:

- *at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens anvendelse af forudsætningen om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet er passende*
- *på grundlag af det opnåede revisionsbevis at konkludere, hvorvidt der eksisterer en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, og*
- *at fastslå konsekvenserne for revisors erklæring.¹²⁵*

Standarden opstiller nogle krav, som revisor skal overholde for at kunne komme i mål med ovenstående målsætninger. Disse er beskrevet i ISA 570 afsnit 10-24 og er inddelt i forskellige handlinger, som revisor skal foretage.

---

¹²⁴ ISA 570 Fortsat drift (Going concern), afsnit 5

¹²⁵ ISA 570 Fortsat drift (Going concern), afsnit 9

Det er et krav i ISA 570, at revisor foretager risikovurderingshandlinger, som angivet i ISA 315.¹²⁶ Revisor skal overveje, om der er begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Revisor skal tage stilling til den daglige ledelses vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften og revisor skal afdække den samme periode som den daglige ledelse, men perioden må ikke være mindre end 12 måneder efter balancedagen, som den er defineret i ISA 560.¹²⁷ Er perioden mindre end de 12 måneder efter balancedagen, skal revisor anmode den daglige ledelse om at forlænge vurderingsperioden til mindst 12 måneder efter balancedagen. Revisor skal dog desuden forespørge den daglige ledelse om dens kendskab til forhold eller begivenheder, der ligger efter vurderingsperioden, som kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften.¹²⁸

I standardens afsnit 16 er beskrevet hvilke yderligere handlinger, som revisor skal foretage for at kunne opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens anvendelse af forudsætningen om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet er passende. Det er på baggrund af det opnåede revisionsbevis, at revisor skal konkludere, om der er en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. *”En væsentlig usikkerhed er til stede, når omfanget af den potentielle indvirkning af usikkerheden og sandsynligheden for dens opståen er sådan, at det efter revisors vurdering er nødvendigt at give passende oplysning om arten og indvirkningerne af usikkerheden.”*¹²⁹

I ISA 570 afsnit 17-24 er beskrevet forhold, hvor revisor skal modificere sin konklusion eller afgive supplerende oplysninger. For en nærmere beskrivelse af dette henvises til afsnittet 2.2.2 Supplerende oplysning og forbehold vedrørende going concern.

---

¹²⁶ ISA 315, Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser, afsnit 5.

¹²⁷ ISA 560, Efterfølgende begivenheder, afsnit 5(a).

¹²⁸ ISA 570 Fortsat drift (Going concern), afsnit 10-15

¹²⁹ ISA 570 Fortsat drift (Going concern), afsnit 16-17

Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber der udarbejdes efter årsregnskabsloven

FSRs standard kan kun anvendes ved udvidet gennemgang af årsregnskaber og visse andre regnskaber, der aflægges efter årsregnskabsloven. Det er alene virksomheder, der i medfør af årsregnskabsloven § 135, stk. 1, 2. pkt., kan vælge at få foretaget en udvidet gennemgang af årsregnskabet efter Erhvervsstyrelsens erklæringsstandard for små virksomheder.¹³⁰

Revisors mål ved opgaven om udvidet gennemgang efter ”Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber der udarbejdes efter årsregnskabsloven” er defineret således: ”Det er revisors mål at:

- sætte revisor i stand til på basis af de udførte handlinger at udtrykke en konklusion om, hvorvidt årsregnskabet giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven, og
- afgive erklæring på årsregnskabet som helhed og kommunikere i overensstemmelse med kravene i denne standard.”¹³¹

Revisor opnår ved en udvidet gennemgang mindre sikkerhed for, at årsregnskabet er uden væsentlig fejlinformation end ved udførelsen af en revision efter de internationale standarder om revision. Dette skyldes især følgende forhold:

- revisor opnår ikke det samme kendskab til virksomheden og dens forhold, herunder interne kontroller, som ved en revision
- funktionaliteten af interne kontroller testes ikke, som det kan være tilfældet ved en revision,
- udvidet gennemgang inkluderer ud over de supplerende handlinger og kontrol af årsregnskab til bogføring ikke detailtest¹³² af transaktioner, balanceposter og oplysninger, medmindre revisor udfører andre handlinger.¹³³

Udvidet gennemgang retter sig kun mod årsregnskaber udarbejdet efter Årsregnskabsloven. En del af kravene i ISRE 2400 kan udelades i standarden om udvidet gennemgang, da standarden

---

¹³⁰ http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

¹³¹ ”Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven”, afsnit 6

¹³² Detailtest kan være i form af inspektioner, observationer, eksterne bekræftelser, efterregning og genudførelse, eksempelvis beholdningseftersyn og saldobekræftelse.

¹³³ ”Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven”, afsnit A3

forudsætter brug af Årsregnskabsloven, mens andre krav med tilhørende vejledende materiale er tilpasset, så de kun retter sig mod review af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven.¹³⁴ Udvidet gennemgang består, som nævnt ovenfor, af et review udført efter ISRE 2400 ”Opgaver om review af historiske regnskaber”, der udføres for at opnå begrænset sikkerhed med tillæg af supplerende handlinger, der udføres for at opnå yderligere sikkerhed for revisors konklusion i forhold til et review.¹³⁵

Når revisor på baggrund af de udførte handlinger er i stand til at udtrykke en konklusion om, hvorvidt årsregnskabet givet et retvisende billede i overensstemmelse med Årsregnskabsloven, afgiver revisor en erklæring, der beskriver ledelsens og revisors ansvar samt en konklusion. Såfremt der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor afgive en supplerende oplysning eller et forbehold herom. Dette sker efter de samme regler som ved revision. Revisors erklæring, konklusion og eventuelle supplerende oplysninger eller forbehold er mere dybdegående redegjort for i afsnit 2.2.6 ”Udvidet gennemgang”.

2.3.5.4. Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer

Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer, også kaldt erklæringsbekendtgørelsen, har hjemmel i RL § 16, stk. 4: *”Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan fastsætte nærmere regler om etik, udførelse af revisionsopgaver og revisors afgivelse af revisionspåtegninger, herunder revisors udtalelser om ledelsesberetninger i henhold til årsregnskabsloven samt ved revisors afgivelse af andre erklæringer med sikkerhed”* og RL § 54, stk. 2: *”I forskrifter, der udstedes i medfør af loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.”*

Erklæringsbekendtgørelsen stiller detaljerede krav til revisors opnåede revisionsbevis samt indhold og formulering af revisors erklæringer. Bekendtgørelsen er meget vigtig i revisors arbejde, da revisors produkt til regnskabsbrugerne netop er erklæringerne. Derfor vil en væsentlig overtrædelse

---

¹³⁴http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

¹³⁵http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

af bestemmelserne i bekendtgørelsen også nærmest automatisk give en bøde i Revisornævnet for overtrædelse af god revisorskik.¹³⁶

I erklæringsbekendtgørelsen §§ 3-8 er der beskrevet en erklæring ved en revisionspåtegning, og i §§ 9-11 er der beskrevet en erklæring ved udvidet gennemgang.¹³⁷ Revisorloven skelner mellem erklæringer med sikkerhed og andre erklæringer. Erklæringer med sikkerhed er omfattet af hele revisorloven og af erklæringsbekendtgørelsen. Andre erklæringer er kun omfattet af nogle få bestemmelser i revisorloven og er ikke omfattet af erklæringsbekendtgørelsen. I en erklæring med sikkerhed udtrykker revisor en konklusion, der er udformet for at øge troværdigheden og øge graden af tillid til emnet for erklæringen, for eksempel en årsrapport, over for de tiltænkte brugere af den pågældende information. Andre erklæringer indeholder ikke nogen samlet konklusion eller udtalelse om det emne, som erklæringen vedrører.¹³⁸ En revisor kan ikke undlade at følge erklæringsbekendtgørelsens krav til erklæringer, medmindre speciallovgivning eller særlige EU-retlige regler stiller krav, der går forud for erklæringsbekendtgørelsen.¹³⁹

Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant ved afgivelse af revisionspåtegninger og andre erklæringer med sikkerhed. Begrebet blev indført i revisorloven ved lov nr. 427 af 1. juni 1994. Det fremgår blandt andet af lovbemærkningerne, at begrebet har til formål at angive, at revisor ved udførelse af revision også skal varetage hensynet til virksomhedens omverden såsom myndigheder, medarbejdere, kreditorer og investorer, selvom revisor er valgt af virksomhedens ejere, som kan have modstående interesser.¹⁴⁰

I henhold til Erklæringsbekendtgørelsen § 1, stk. 2 skal revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant udforme erklæringerne uafhængigt af hvervgiver og under hensyn til de forhold, som modtagerne normalt må forventes at tillægge betydning. Det er ligeledes et krav, at erklæringerne udformes i et entydigt og let forståeligt sprog, jf. Erkl.bek. § 1, stk. 3, så modtagerne af erklæringerne kan forstå dem og anvende dem, når modtagerne skal træffe beslutninger. Kravet er særlig relevant, når revisor for eksempel tager forbehold eller giver supplerende oplysninger i en

---

¹³⁶ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 193

¹³⁷ Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 202

¹³⁸ Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen), s. 4

¹³⁹ Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen), s. 4-5

¹⁴⁰ Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen), s. 10

revisionspåtegning, da revisor afviger fra standarderklæringen. Det er netop formålet med erklæringsbekendtgørelsen, at give retningslinjer for revisorernes afgivelse af erklæringer med sikkerhed som offentlighedens tillidsrepræsentant, så revisors erklæringer følger en standard og er entydig og letforståelig for modtageren.¹⁴¹

2.3.5.5. Årsregnskabsloven

Årsregnskabsloven fastsætter bestemmelser for, hvordan erhvervsdrivende virksomheder skal aflægge et årsregnskab. Alle erhvervsdrivende virksomheder er omfattet af loven bortset fra visse finansielle virksomheder og visse offentlige virksomheder. Det er dog ikke ensbetydende med, at alle virksomheder skal aflægge årsrapport efter de samme bestemmelser. For at loven kan rumme regnskabsregler for alle erhvervsdrivende virksomheder og for samtidig at gøre loven mere overskuelig, er den opbygget efter en struktur kaldet ”byggeklodsmodellen”.¹⁴²

Byggeklodsmodellens princip er, at mindre virksomheder skal følge relativt få generelle krav uden behov for unødvendig lovlæsning, mens større virksomheder skal følge flere og mere detaljerede krav. Modellen indeholder fire regnskabsklasser; A, B, C og D. Modellens opbygning betyder, at den enkelte virksomhed som minimum skal overholde reglerne i den regnskabsklasse, som den tilhører samt reglerne i de underliggende regnskabsklasser.¹⁴³

Virksomhedens størrelse er også af betydning i forhold til, om virksomheden kan fravælge revision. Hvis virksomheden i to regnskabsår i træk ikke overskrider to af følgende tre størrelser på balancedagen, kan virksomheden fravælge revision:

- en balancesum på 4 mio. kr.
- en nettoomsætning på 8 mio. kr.
- et gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede på 12 i løbet af regnskabsåret.¹⁴⁴

---

¹⁴¹ Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen), s. 14

¹⁴² KPMG – Indsigt i årsregnskabsloven 2013/14, s. 23

¹⁴³ KPMG – Indsigt i årsregnskabsloven 2013/14, s. 29

¹⁴⁴ Årsregnskabsloven § 135, stk. 1

Virksomheden skal dog stadig udarbejde og indsende en årsrapport til Erhvervsstyrelsen, selvom virksomheden har fravalgt revision. Virksomheden skal stadig udarbejde årsrapporten efter årsregnskabslovens regler, men virksomheden er ikke forpligtet til at få en revisor til at revidere regnskabet.

Et vigtigt kapitel i årsregnskabsloven er kapitel 2, der omhandler ledelsens ansvar for aflæggelse af årsregnskabet. Det er ledelsen, der har ansvaret for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, jf. ÅRL § 8, der skal give et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. I revisors påtegning på årsregnskabet gør revisor regnskabsbrugeren opmærksom på, at det er ledelsen, der har ansvaret for at aflægge årsregnskabet.

Revisors ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af den udførte revision. Revisors opgave er derfor at kontrollere om oplysningerne i årsregnskabet giver et retvisende billede og dermed, at der ingen væsentlig fejlinformation er. I revisors påtegning på årsregnskabet gør revisor regnskabsbrugeren opmærksom på, hvad der er revisors ansvar og hvad revisionen omfatter.

Afhandlingen arbejder med følgende hypotese: ”Opfattelsen er, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen, frem for ledelsen.” Denne hypotese vil blive testet og behandlet yderligere i afhandlingens analytiske kapitel.

2.3.6. Delkonklusion

Revision er en lovpligtig ydelse i Danmark. Selskaber under en fastsat størrelse har dog mulighed for enten at fravælge revision eller vælge udvidet gennemgang. Denne mulighed for fravalg af revision kan på sigt true revisorstandens eksistensgrundlag. Principal / agentteorien viser dog, at der stadig er et behov for revisors ydelser på det danske marked.

Revisors påtegning på regnskabet reguleres både af dansk lovgivning og internationale regnskabsstandarder. Erklæringer med sikkerhed er underlagt Revisorloven. Revisor fungerer som offentlighedens tillidsrepræsentant og skal være uafhængig af den reviderede virksomhed jf.

Revisorloven. Revisorloven angiver endvidere, at revisor skal udføre sine opgaver i overensstemmelse med god revisorskik. Revisorloven omfatter ligeledes reglerne for godkendelse og registrering af revisorer og revisionsvirksomheder, vilkår for udførelse af opgaver i forbindelse med revision samt reglerne for kvalitetsstyring, kvalitetskontrol og offentligt tilsyn med godkendte revisorer og revisionsvirksomheder. Årsregnskabsloven fastsætter bestemmelser for, hvordan erhvervsdrivende virksomheder skal aflægge et årsregnskab. Årsregnskabsloven udstikker endvidere regler for ansvarsfordelingen mellem virksomhedens ledelse og revisor. Virksomhedens ledelse har ansvaret for at aflægge et årsregnskab, der skal give et retvisende billede i overensstemmelse med Årsregnskabsloven. Revisors ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af den udførte revision.

Den internationale begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed skal lette forståelsen af en erklæringsopgave med sikkerhed. Begrebsrammen er ikke en revisionsstandard, men skal ses som en referenceramme for revisorer, der udfører erklæringsopgaver med høj eller begrænset grad af sikkerhed. Begrebsrammen indeholder blandt andet referencer til etiske principper og kvalitetsstyringsstandarder. Begrebsrammen udstikker retningslinjer for risiko og væsentlighedsniveau.

IFAC udsender internationale standarder om blandt andet revision og kvalitetsstyring. Revisionspåtegningen reguleres af ISA 700; Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab, der omhandler revisors ansvar for at udforme en konklusion om et regnskab. Revisionsstandarden omhandler endvidere formen og indholdet af revisors erklæring. ISA 700 definerer kravene til revisors udformning af en konklusion om regnskabet, hvor revisor skal konkludere, hvorvidt der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis og en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation. Såfremt regnskabet ikke giver et retvisende billede, skal revisor drøfte dette med virksomhedens ledelse og vurdere, hvorvidt det er nødvendigt at modificere konklusionen. En modifikation af konklusionen sker efter ISA 705, der omhandler revisors ansvar for at afgive en passende erklæring i de tilfælde, hvor revisor konkluderer, at det er nødvendigt med en modifikation til revisors konklusion om regnskabet. En modifikation til konklusionen benævnes efter dansk lovgivning som et forbehold.

Når der er forhold i regnskabet, som revisor finder det nødvendigt at henlede læserens opmærksomhed på, afgives en supplerende oplysning i revisors erklæring jf. ISA 706. Den supplerende oplysning er således en mulighed for revisor til at gøre opmærksom på forhold, der er korrekt præsenteret i regnskabet, men som revisor ønsker at henlede læserens opmærksomhed på, for at fremme forståelsen.

ISA 570 omhandler revisors ansvar ved revision af regnskaber med hensyn til virksomhedens ledelses anvendelse af forudsætningen om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet. Revisor skal tage stilling til ledelsens vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften i en periode på mindst 12 måneder efter balancedagen. Såfremt der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften i 12 måneder efter balancedagen, skal revisor jf. ISA 570 udføre yderligere handlinger, for at opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for ledelsens forudsætning om fortsat drift. Revisor skal på baggrund af dette vurdere, om en væsentlig usikkerhed er til stede og om det er nødvendigt at afgive en supplerende oplysning eller et forbehold om fortsat drift. ISA 570 beskriver endvidere, hvordan revisor skal modificere sin konklusion eller afgive supplerende oplysninger, såfremt der er en væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften.

Nogle virksomheder kan vælge erklæringstypen udvidet gennemgang frem for revision. Udvidet gennemgang reguleres af Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber der udarbejdes efter årsregnskabsloven. Ved en udvidet gennemgang opnår revisor en mindre grad af sikkerhed for at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation end ved en revision. Graden af sikkerhed er dog højere end ved fravalg af revision. Udvidet gennemgang retter sig kun mod regnskaber, der udarbejdes efter Årsregnskabsloven. Revisor skal på baggrund af de udførte handlinger udtrykke en konklusion om, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede i overensstemmelse med Årsregnskabsloven. Såfremt der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor afgive en supplerende oplysning eller et forbehold herom.

Bekendtgørelsen om godkendte revisors erklæringer (Erklæringsbekendtgørelsen) har hjemmel i Revisorloven. Erklæringsbekendtgørelsen stiller detaljerede krav til revisors opnåede revisionsbevis og formuleringen af revisors erklæringer. Erklæringsbekendtgørelsen beskriver blandt andet

revisors erklæringer om revision og udvidet gennemgang. Erklæringsbekendtgørelsen stiller krav til at revisors erklæringer udformes i et entydigt og let forståeligt sprog. Dette krav er særligt relevant, når revisor afgiver supplerende oplysninger eller forbehold, da disse afviger fra standarderklæringen.

2.4. Opsummering på teori

Afhandlingens teoretiske kapitel har beskæftiget sig med princippet om going concern, revisors rapportering og revisors rolle i samfundet, herunder regulering af revisors erklæringer. Kapitlet har besvaret afhandlingens 3 teoretiske underspørgsmål, der skal bidrage til at besvare afhandlingens problemformulering. Afhandlingens analytiske kapitel bygger i høj grad på en empirisk undersøgelse af erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker, der er udført som en spørgeskemaundersøgelse. Afhandlingens spørgeskema blev udarbejdet på baggrund af hypoteser, der ligeledes skal bidrage til besvarelsen af problemformuleringen. Det teoretiske kapitel har bearbejdet teorien bag afhandlingens 3 hypoteser. Disse hypoteser vil blive bearbejdet yderligere i afhandlingens analytiske kapitel.

For hypotesen der går på, at bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere har svært ved at forstå en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern, har afhandlingens teoretiske kapitel behandlet reguleringen bag revisors påtegning. I afhandlingens analytiske kapitel vil spørgeskemaets respondenter blive spurgt til og testet på deres forståelse af en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern. Afhandlingen vil herefter vurdere hvorvidt, der er en forståelseskluft mellem erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i bankerne og revisors påtegning på årsregnskabet relateret til going concern.

I afhandlingens teoretiske kapitel blev teorien bag hypotesen, der går på, at der er en opfattelse af, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen frem for virksomhedens ledelse behandlet. I afhandlingens analytiske kapitel vil respondenterne på afhandlingens spørgeskema blive testet på deres viden om ansvarsfordelingen ved regnskabsaflæggelse. Resultatet af denne test

vil blive analyseret og vurderet og bidrage til den samlede besvarelse af afhandlingens problemformulering.

Teorien bag afhandlingens hypotese om, at en erklæring om udvidet gennemgang påvirker kreditgivningen negativt, blev behandlet i afhandlingens teoretiske kapitel. I afhandlingens analytiske kapitel vil afhandlingen undersøge, om denne hypotese er sand, ved at undersøge spørgeskemaets respondents holdning til denne hypotese. Respondenternes svar vil blive analyseret og vurderet og bidrage til at besvare afhandlingens problemformulering.

Afhandlingens spørgeskema blev udarbejdet med en forventning om, at der er en forståelseskluft mellem bankerne, herunder erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, og revisors påtegning på regnskabet. Afhandlingens teoretiske kapitel har bearbejdet teorien bag denne forventning, afhandlingens problemformulering, problemformuleringens underspørgsmål og afhandlingens hypoteser. Afhandlingens analytiske kapitel vil besvare afhandlingens problemformulering, de analytiske underspørgsmål og afhandlingens hypoteser ved at bearbejde, analysere og vurdere afhandlingens indsamlede empiri.

3. Analyse

Afhandlingens analyse vil behandle spørgeskemaets resultater og herefter analysere og vurdere resultaterne af det udarbejdede spørgeskema, hvis formål er at afdække erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i bankers brug og forståelse af revisionspåtegningen, herunder revisionspåtegningens betydning for kreditvurdering af kunden. Resultaterne af spørgeskemaet suppleres med et interview med en ledende partner i et revisionsfirma, der betjener kunder i SMV segmentet. Interviewet har til formål at afdække en revisor i SMV segmentets syn på bankernes brug og forståelse af revisionspåtegningen.

Analysens vurderende del vil binde resultaterne af afhandlingens empiriske data og anvendte teori sammen og på baggrund af dette belyse og besvare afhandlingens hovedproblemstilling og analytiske underspørgsmål:

Forstår regnskabsbrugeren en revisionspåtegning på et årsregnskab, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern?

1. Er der en forståelseskluft mellem bankerne, herunder erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, og revisors påtegning på regnskabet?
2. Hvad skaber en eventuel forståelseskluft?

3.1. Spørgeskemaundersøgelse

3.1.1. Forventninger til spørgeskemaundersøgelsen

Under udarbejdelsen af afhandlingens spørgeskema blev der arbejdet med flere hypoteser. Hypoteserne skal overordnet bidrage til besvarelsen af en række af spørgsmålene i problemformuleringen gennem besvarelserne på spørgeskemaet. De væsentligste hypoteser er:

- Bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere har svært ved at forstå en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern.

- Opfattelsen er, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen frem for virksomhedens ledelse.
- En erklæring om udgivet gennemgang påvirker kreditgivningen negativt.

Spørgeskemaet blev udarbejdet med en forventning om, at der er en forståelseskluft mellem bankerne, herunder erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, og revisors påtegning på regnskabet.

3.1.2. Valg af respondenter

Spørgeskemaet er udsendt til erhvervsafdelinger i flere af de største danske banker. Bankerne er udvalgt på baggrund af Finanstilsynets årlige størrelsesgruppering af danske pengeinstitutter og ligger alle i top 5¹⁴⁵. De største danske pengeinstitutter er udvalgt som respondenter, da det vurderes, at der i disse er ressourcer til at uddanne erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i virksomhedernes regnskaber, herunder revisionspåtegningen. Det vurderes, at de største danske pengeinstitutter har en bred vifte af kunder, heriblandt kunder i SMV segmentet. Spørgeskemaet er udsendt til respondenterne gennem kontakt til lederne, der har taget stilling til, hvorvidt spørgeskemaet må sendes til bankens erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere.

Efter aftale med kontaktpersonerne i bankerne, nævnes bankernes navne ikke i afhandlingen, ligesom alle respondenternes besvarelser er anonyme. Bankernes navne og respondenternes besvarelser er ligeledes anonyme for afhandlingens forfattere. Det er ikke afhandlingens formål at vurdere hvilken bank, der har de bedste resultater. Det er derimod formålet at undersøge, om der er et generelt problem i branchen. Det vurderes derfor ikke relevant at oplyse, hvilke banker spørgeskemaundersøgelsen er sendt til. Anonymiteten forventes ligeledes at højne svarprocenten.

Spørgeskemaet er udsendt digitalt ved brug af hjemmesiden SurveyMonkey.com. Spørgeskemaet sendes som link til respondenterne og giver således respondenterne mulighed for at være fuldstændigt anonyme. Da spørgeskemaet ikke går forbi respondenternes ledere, vil respondenterne ikke blive påvirket af, hvorvidt lederne får kendskab til deres faglige viden på dette område.

---

¹⁴⁵ <https://www.finanstilsynet.dk/da/Tal-og-fakta/Statistik-noegletal-analyser/Statistik-om-sektoren/Pengeinstitutternes-stoerrelsesgruppering.aspx>

Spørgeskemaet kan inddeles i tre kategorier:

- En indledende kategori hvor respondentens uddannelsesniveau, arbejdsområde og erhvervserfaring defineres. Resultaterne behandles i afsnit 3.2.1.
- En undersøgende kategori hvor respondenternes brug af årsrapporter og revisionspåtegninger undersøges. Her spørges endvidere til respondenternes egen følelse af forståelse af revisionspåtegningen, respondenternes tillid til revisorer, om respondenterne har modtaget undervisning i forståelse af revisionspåtegningen og hvorvidt bankerne har forretningsgange og retningslinjer for brug af årsrapporter og revisionspåtegninger i forbindelse med kreditvurdering af kunder. Respondenterne spørges endvidere til, hvordan en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern eller en påtegning om udvidet gennemgang påvirker en kreditvurdering. Resultaterne behandles i afsnit 3.2.2.
- En kontrollerende kategori hvor respondenternes viden testes med spørgsmål vedrørende betydning af revisionspåtegninger med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern. Respondenterne spørges endvidere til hvem der har ansvar for aflæggelse af årsrapporten. Resultaterne behandles i afsnit 3.2.3.

For at give afhandlingen en anden vinkel, suppleres spørgeskemaet med et interview med en ledende partner i et revisionsfirma. Interviewet behandles i afsnit 3.3.

3.2. Resultat af spørgeskema

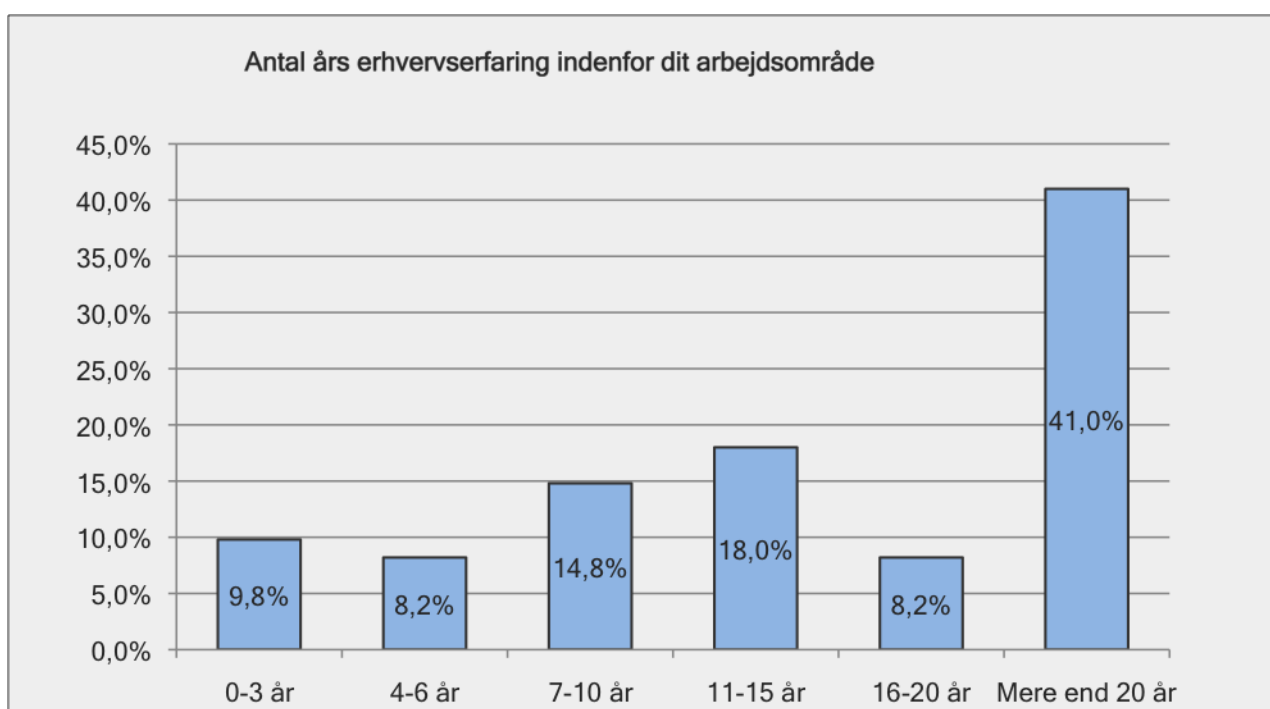
Spørgeskemaet blev udsendt til 405 respondenter, herunder både erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, i større danske banker. Af de 405 modtagere af spørgeskemaet, har 106 respondenter besvaret spørgeskemaet (her medregnes kun personer, der har besvaret hele spørgeskemaet). Dette giver en svarprocent på 26 %, hvilket vurderes tilfredsstillende.

Spørgeskemaet blev flere gange i processen afvist på lederniveau og blev således ikke sendt ud til afdelingens erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere. Dette er interessant, da disse ledere gav udtryk for, at de kunne genkende problemstillingen om en manglende forståelse af

revisionspåtegningen og undersøgelsen dermed var relevant for dem. Lederne ønskede dog ikke at prioritere, at lade sine medarbejdere bruge tid på at besvare spørgeskemaet.

3.2.1. Indledende kategori

Spørgeskemaet er primært besvaret af erhvervsrådgivere (53,8%) og kreditmedarbejdere (42,5%) samt nogle enkelte ledere (3,8%). Der er stor spredning i respondenternes senest afsluttede uddannelsesniveau, der fordeler sig mellem bankuddannelse, kort videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse og lang videregående uddannelse, med en lille overvægt af respondenter med en mellemlang videregående uddannelse. Respondenterne beskæftiger sig med små og mellemstore virksomheder i SMV segmentet. Respondenternes erhvervserfaring indenfor nuværende arbejdsområde er vist nedenfor:

Figur 3¹⁴⁶

Det ses, at næsten halvdelen af respondenterne har mere end 16 års erhvervserfaring i deres nuværende arbejdsområde, hvorfor det vurderes, at respondenterne i betragtning af deres

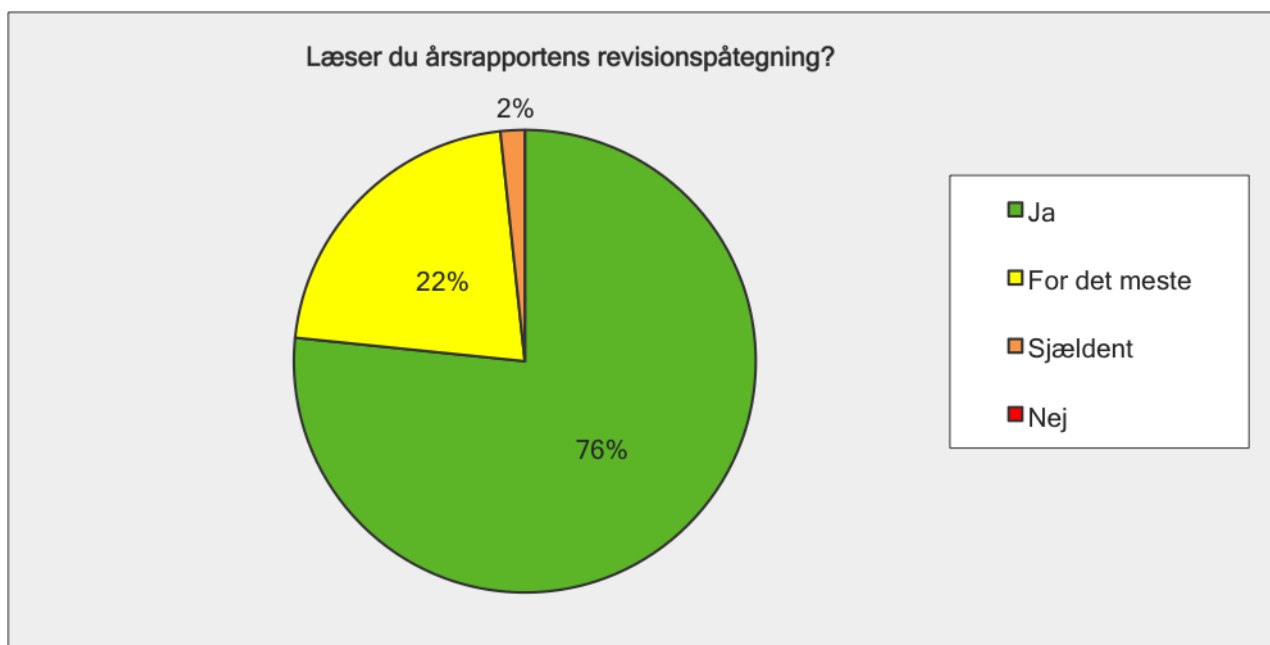
¹⁴⁶ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser.

uddannelseniveau og antal års erhvervserfaring i nuværende job bør være i stand til at give kompetente og anvendelige besvarelser på det fremsendte spørgeskema.

3.2.2. Undersøgende kategori

Respondenterne blev spurgt, hvorvidt de anvender deres kunders årsrapporter i forbindelse med kreditvurdering. Resultatet af undersøgelsen viste, at alle respondenterne anvender deres kunders årsrapport i forbindelse med kreditvurdering og 73,3 % af respondenterne læser mere end 50 årsrapporter om året. Endvidere svarer 92 ud af 106 respondenter (87 %), at kreditvurderingen af et selskab i meget stort omfang sker på baggrund af virksomhedens årsrapport. Disse forhold underbygger, at bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere er en relevant målgruppe for afhandlingens problemstilling.

Respondenterne blev spurgt om de læser årsrapportens revisionspåtegning. Hertil svarer 76 % af respondenterne, at de læser årsrapportens revisionspåtegning, 22 % svarer, at de for det meste læser årsrapportens revisionspåtegning, mens 2 % af respondenterne svarer, at de sjældent læser årsrapportens revisionspåtegning. Undersøgelsen viser endvidere, at 78 % af respondenterne læser revisionspåtegningen, inden de læser resten af regnskabet, mens 22 % af respondenterne først læser revisionspåtegningen, efter de har læst regnskabet. Det er således mere end hver femte erhvervsrådgiver eller kreditmedarbejder, der ikke altid læser revisionspåtegningen og det samme antal, der først læser revisionspåtegningen, efter de har læst resten af regnskabet. Det tyder på, at denne femtedel ikke tillægger revisionspåtegningen særlig stor værdi. Regnskabsbrugeren risikerer således at overse den værdifulde information fra revisor om for eksempel et forbehold for dele af regnskabet eller regnskabet som helhed.

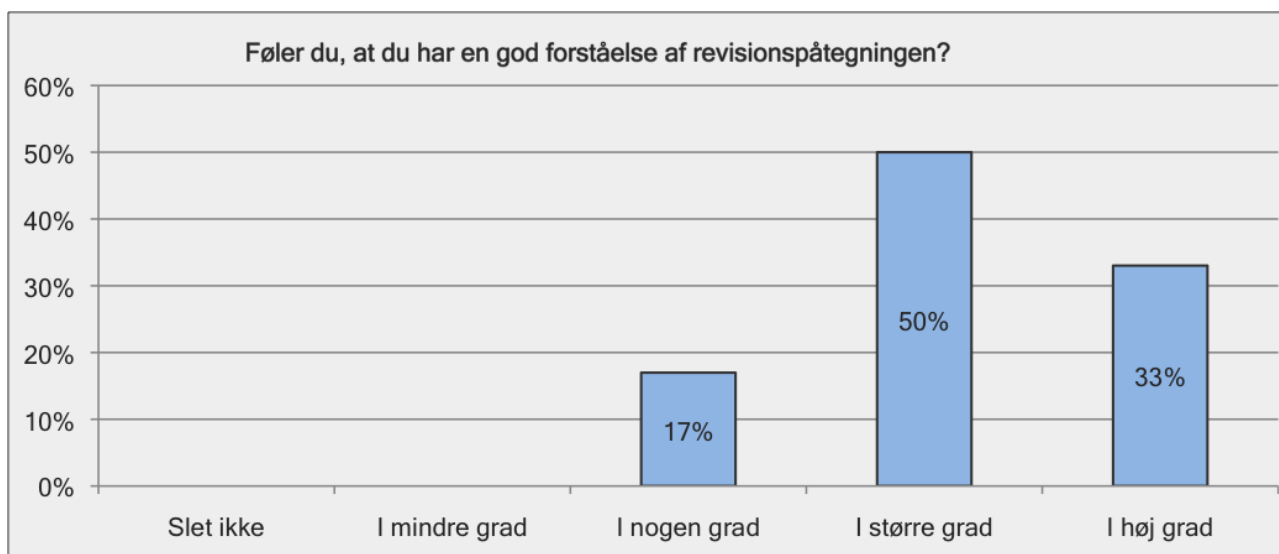

Figur 4¹⁴⁷

Undersøgelsen viser, at 50 % af respondenterne føler, at de 'i større grad', har en god forståelse af revisionspåtegningen, mens 33 % af respondenterne føler, at de 'i høj grad', har en god forståelse af revisionspåtegningen. Samtidig føler 17 %, at de 'i nogen grad' har en god forståelse af revisionspåtegningen. Der er således ingen, der 'slet ikke' eller 'i mindre grad' føler, at de har en god forståelse af revisionspåtegningen. Respondenternes egen opfattelse af deres forståelse af revisionspåtegningen er overvejende god. Respondenterne er således, som forventet, uenige i afhandlingens hypotese om, at bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere har svært ved at forstå en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern. Denne forståelse af revisionspåtegningen vil blive testet i den kontrollerende del af spørgeskemaundersøgelsen.

¹⁴⁷ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

Figur 5¹⁴⁸

For at få et indtryk af respondenternes holdning til revisorernes arbejde, blev respondenterne spurgt, om de har tillid til revisorer. Til dette svarede 62 respondenter (58,5 %), at de 'i høj grad' har tillid til revisor, mens 44 respondenter (41,5 %) svarede, at de 'i nogen grad' har tillid til revisor. Ingen respondenter har valgt muligheden 'slet ikke' tillid til revisor. En respondent har alligevel givet følgende kommentar:

"Man har det meget klare indtryk, at revisorer er meget beviste om hvem der betaler for revisionen (det er ikke kreditgiver). Jeg ser på revisionspåtegning og noter men er meget bevist om, at der i mange tilfælde ikke er de nødvendige oplysninger. I en del tilfælde svarer revisionspåtegning og supplerende oplysninger og noter ikke over ens med den viden vi som bank har omkring kunden.

Jeg har personligt meget lille tillid til revisorer."¹⁴⁹

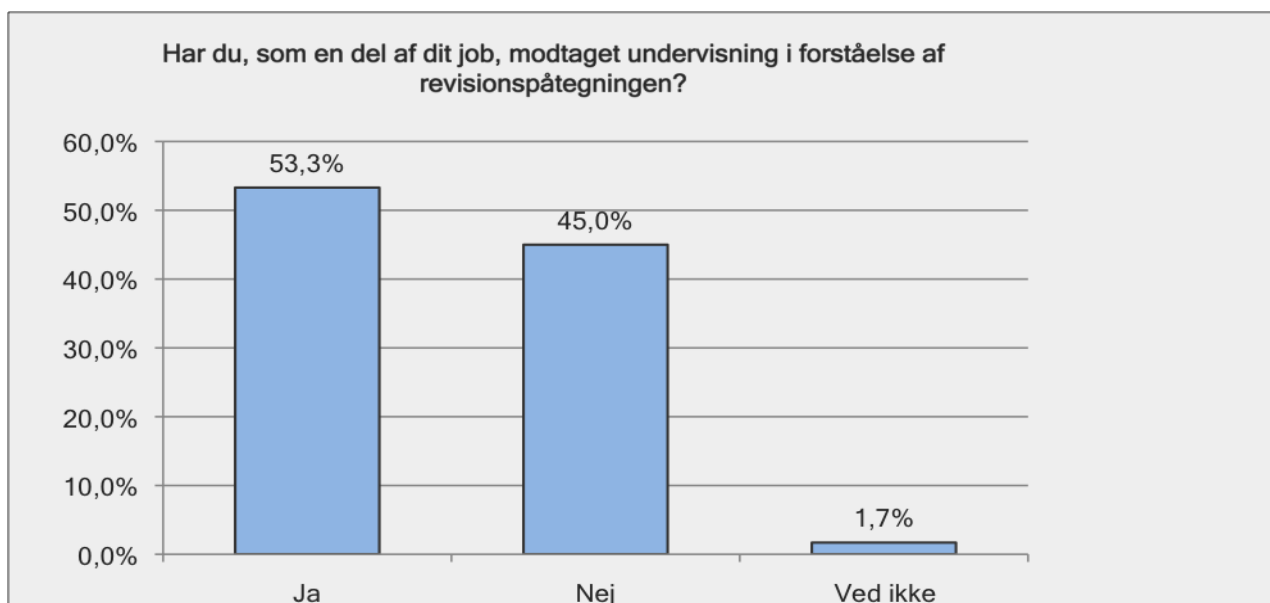
Denne kommentar, der udtrykker "meget lille tillid til revisor", tyder på, at der er en stor spredning i de respondenter, der har svaret, at de i 'nogen grad' har tillid til revisor. Størstedelen af respondenterne svarer dog, at de 'i høj grad' har tillid til revisor, hvilket er væsentligt og stemmer godt overens med, at majoriteten af respondenterne i høj grad anvender deres kunders årsrapport til kreditvurdering af deres kunder.

¹⁴⁸ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

¹⁴⁹ Anonymt citat fra spørgeskemaundersøgelse

Respondenterne blev spurgt, hvorvidt den finansielle krise har medført, at de har fået forøget fokus på revisionspåtegningen. Til dette spørgsmål svarede en overvejende del af de adspurgte (57 %), at de har fået forøget fokus på revisionspåtegningen på årsrapporten efter finanskrisen. 28 % af respondenterne har i høj grad fået forøget fokus, mens 15 % af respondenterne svarer, at de slet ikke har fået forøget fokus på revisionspåtegningen. Der er altså 85 % af respondenterne, der har fået forøget fokus på revisionspåtegningen efter den finansielle krise.

I undersøgelsen blev respondenterne spurgt, om de har modtaget undervisning i forståelse af revisionspåtegningen. Til dette svarede 53,3 % ja, mens 45 % svarede nej og 1,7 % svarede 'ved ikke'. Det tyder på, at ikke alle banker prioriterer at undervise deres erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i forståelse af revisionspåtegningen, hvilket kan ses som et tegn på en manglende forståelse for vigtigheden af denne. Dette kom ligeledes til udtryk i processen med at indsamle besvarelser af spørgeskemaundersøgelsen, hvor spørgeskemaet i flere tilfælde blev afvist på lederniveau, da man ikke ønskede at medarbejderne skulle bruge tid på denne undersøgelse, på trods af, at man var bevidst om, at der kunne være et problem med forståelsen af revisionspåtegningen. Det skal dog nævnes, at respondenterne har mulighed for, at tilegne sig viden om forståelse af revisionspåtegning på andre måder end ved decideret undervisning. Viden kan blandt andet tilegnes gennem tidsskrifter, nyhedsbreve og faglitteratur.

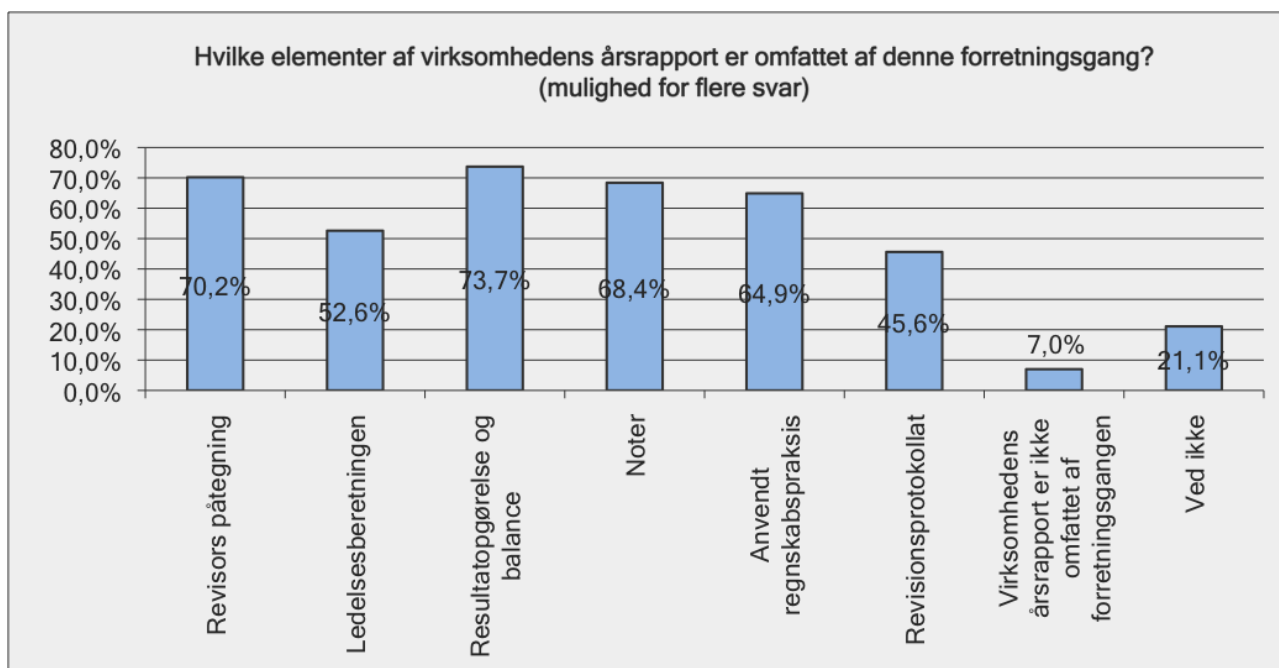

Figur 6¹⁵⁰

¹⁵⁰ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

For at få et billede af hvilke rammer bankerne stiller til rådighed for deres medarbejderes arbejde, blev respondenterne spurgt, hvorvidt arbejdspladsen har en fast forretningsgang vedrørende kreditvurdering af kunder. Til dette svarede 96,7 % ja, mens 3,3 % svarede nej. Det må på baggrund af disse svar antages, at bankerne har faste forretningsgange vedrørende kreditvurdering af kunder, som de resterende 3,3 % (3 personer) ikke er bekendte med. Respondenterne blev herefter spurgt til hvilke elementer af virksomhedens årsrapport, der indgår i denne forretningsgang for kreditvurdering af kunder. Respondenterne havde her mulighed for at vælge flere elementer. Over 65 % af respondenterne svarer, at resultatopgørelse og balance, revisors påtegning og regnskabs noter indgår i bankens forretningsgang. Over 50 % af respondenterne svarer, at anvendt regnskabspraksis og ledelsesberetningen indgår i bankens forretningsgang. 21,1 % af respondenterne ved ikke hvilke elementer, der indgår i bankens forretningsgang, mens 7 % ikke mener, at virksomhedens årsrapport indgår i bankens forretningsgang. Det er således mere end hver femte, der ikke ved hvilke elementer, der indgår i forretningsgangen, hvilket tyder på, at disse respondenter ikke anvender forretningsgangen til kreditvurdering af kunder.

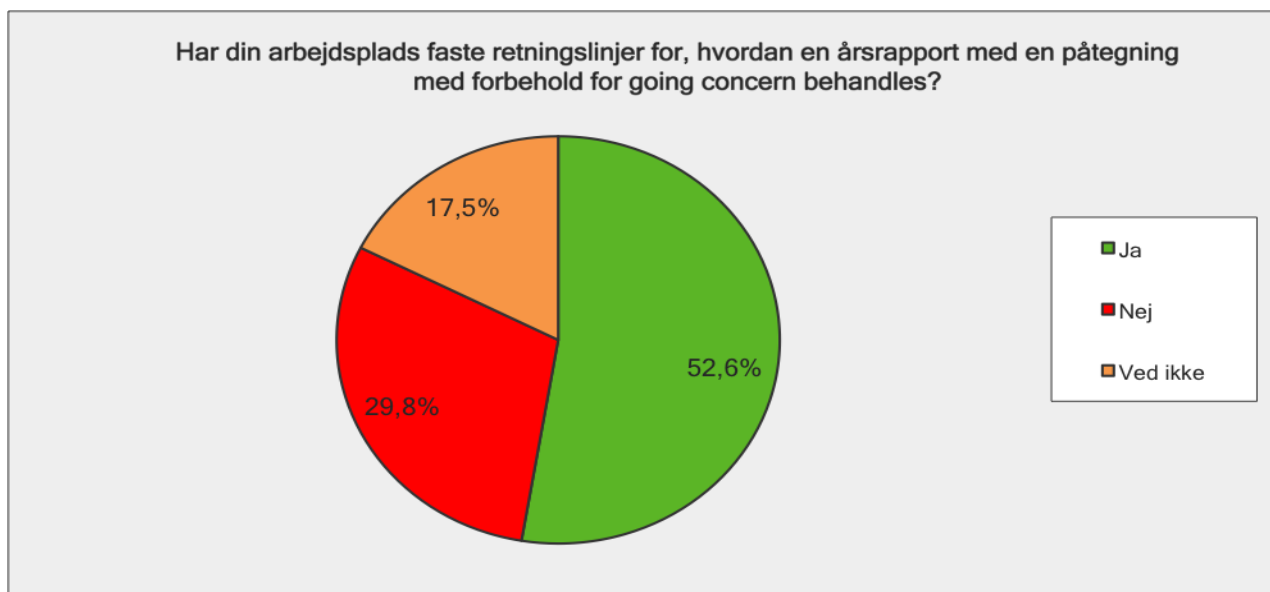
Revisionsprotokollatet blev indsat som en valgmulighed for at teste, hvorvidt respondenterne ved, at revisionsprotokollatet ikke er en del af årsrapporten. 45,6 % af respondenterne mente, at revisionsprotokollatet indgår i bankens forretningsgang som et element af virksomhedens årsrapport. At 45,6 % af respondenterne har svaret, at revisionsprotokollatet indgår i bankens forretningsgang som et element af virksomhedens årsrapport kan enten skyldes, at respondenterne mener, at revisionsprotokollatet er en del af årsrapporten eller at revisionsprotokollatet er en del af forretningsgangen og ikke ved afgivelse af svaret tænker over, at revisionsprotokollatet ikke indgår som et element af årsrapporten.

Figur 7¹⁵¹

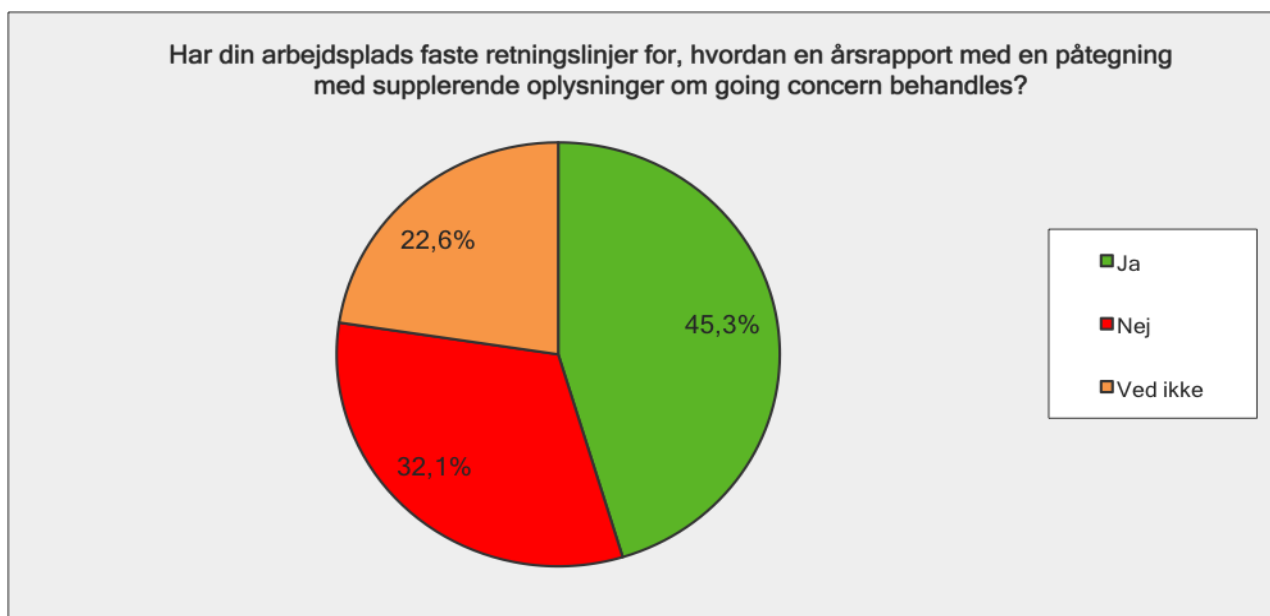
I forbindelse med undersøgelsens spørgsmål til bankernes forretningsgange for kreditvurdering af kunder, blev respondenterne endvidere spurgt, hvorvidt deres arbejdsplads har faste retningslinjer for, hvordan et regnskab med henholdsvis forbehold for going concern og supplerende oplysninger om going concern behandles. Til spørgsmålet vedrørende retningslinjer for regnskaber med forbehold for going concern svarede 52,6 %, at deres arbejdsplads har faste retningslinjer for, hvordan et regnskab med forbehold for going concern behandles, 29,8 % svarede nej, mens 17,5 % ikke ved, hvorvidt deres arbejdsplads har faste retningslinjer for, hvordan et regnskab med forbehold for going concern behandles.

¹⁵¹ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

Figur 8¹⁵²

Til spørgsmålet vedrørende retningslinjer for regnskaber med supplerende oplysninger om going concern svarede 45,3 %, at deres arbejdsplads har faste retningslinjer for, hvordan et regnskab med supplerende oplysninger om going concern behandles, 32,1 % svarede nej, mens 22,6 % ikke ved, hvorvidt deres arbejdsplads har faste retningslinjer for, hvordan et regnskab med supplerende oplysninger om going concern behandles.

Figur 9¹⁵³

¹⁵² Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

Der er således stor forskel på, hvorvidt bankerne har faste retningslinjer, der behandler disse områder. Omkring halvdelen af respondenterne svarer, at deres arbejdsplads har faste retningslinjer for, hvordan en årsrapport med en påtegning med henholdsvis forbehold for eller supplerende oplysninger om going concern behandles. Den resterende halvdel af respondenterne svarer, at deres arbejdsplads ikke har, eller de ikke er bekendt med, sådanne retningslinjer. At halvdelen af respondenterne har svaret, at deres arbejdsplads ikke har faste retningslinjer for, hvordan en årsrapport med en påtegning med henholdsvis forbehold for eller supplerende oplysninger om going concern behandles, kan skyldes, at respondenterne lægger for meget vægt på betydningen af 'faste retningslinjer'. Bankerne har ikke nødvendigvis en fast retningslinje for, hvad proceduren er, hvis regnskabet for eksempel indeholder en revisionspåtegning med supplerende oplysninger vedrørende going concern, men måske nærmere lader det være en individuel vurdering. At respondenterne svarer nej til spørgsmålet kan også skyldes, at arbejdspladsen ikke har nogen retningslinjer for, hvordan en årsrapport med en påtegning med henholdsvis forbehold for eller supplerende oplysninger om going concern behandles. Den andel af respondenterne, der har svaret 'ved ikke', må antages slet ikke at kende til disse retningslinjer, såfremt der er nogen.

For at få et billede af hvordan en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern påvirker kreditvurderingen, blev respondenterne spurgt, hvordan en årsrapport med en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, der omhandler fortsat drift, påvirker deres kreditvurdering af kunden. Til dette spørgsmål svarede 89,8 % af respondenterne, at de vil foretage yderligere handlinger på baggrund af den supplerende oplysning, 6,6 % af respondenterne vil ikke give kunden kredit på baggrund af den supplerende oplysning, 2 % svarer, at de kun vil give kunden kredit, hvis banken får yderligere sikkerhedsstillelser for udlånet, mens 2 % svarer, at kreditvurderingen ikke bliver påvirket af den supplerende oplysning.

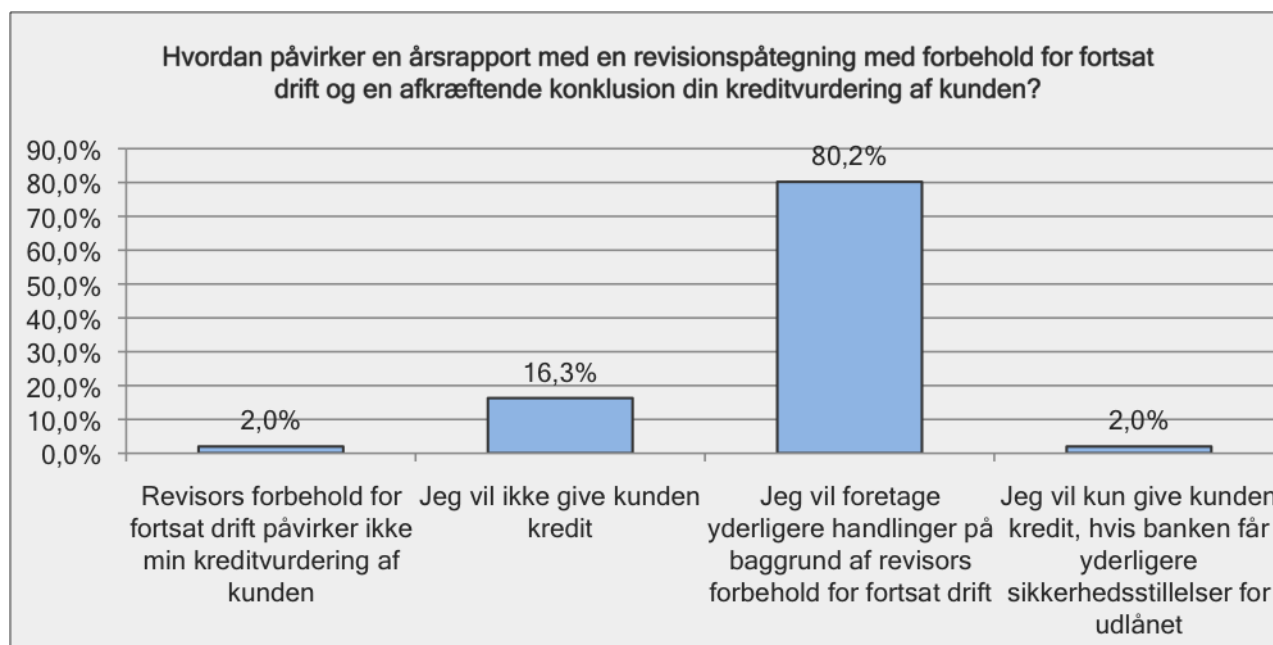
¹⁵³ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

Figur 10¹⁵⁴

Respondenterne blev endvidere spurgt, hvordan en årsrapport med en revisionspåtegning med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion påvirker kreditvurderingen af kunden. Hertil svarer 16,3 % af respondenterne, at de ikke vil give kunden kredit på baggrund af forbeholdet for fortsat drift, 80,2 % svarer, at de vil foretage yderligere handlinger, 2 % svarer, at de kun vil give kunden kredit, hvis banken får yderligere sikkerhedsstillelser for udlånet, mens 2 % svarer, at kreditvurderingen ikke bliver påvirket af forbeholdet for fortsat drift.

¹⁵⁴ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

Figur 11¹⁵⁵

Det fremgår tydeligt af ovenstående spørgsmål, at en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern har stor indvirkning på bankernes kreditvurdering af virksomhederne. Det ses ved både supplerende oplysninger og forbehold for going concern, at mere end 80 % af erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne vil foretage yderligere handlinger på baggrund af revisionspåtegningen med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern. Det ses, at det gør en forskel i andelen af respondenterne, der ikke vil give kunden kredit, om der er tale om en supplerende oplysning eller et forbehold for going concern. Ved et forbehold for going concern vil 16,3 % af respondenterne (17 personer) ikke give kunden kredit, mens 6,6 % af respondenterne (7 personer) ikke vil give kunden kredit, hvis revisionspåtegningen har en supplerende oplysning vedrørende going concern.

En respondent har givet følgende kommentar til spørgeskemaet:

"Jeg vil aldrig alene på baggrund af revisors påtegning give afslag og/eller kræve yderligere sikkerhedsstillelse. Det vil altid bero på en vurdering af den konkrete sag, samt væsentligheden i revisorpåtegningen, kundens svar til denne samt øvrige forhold for kunden og vores muligheder i øvrigt i forhold til om vi allerede har et engagement med kunden. Alt sammen altså en

¹⁵⁵ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

helhedsvurdering i det enkelte tilfælde, hvor en revisorpåtegning med forbehold så vægter i den negative kurv for den endelige kreditmæssige beslutning og vores krav til at give en eventuel facilitet.”¹⁵⁶ Respondenten udtrykker, at kreditvurdering bygger på et helhedsindtryk af kunden og således er en individuel vurdering, der ikke udelukkende sker på baggrund af revisionspåtegningen.

For at besvare afhandlingens hypotese om, at ”En erklæring om udgivet gennemgang påvirker kreditgivningen negativt”, indeholder spørgeskemaundersøgelsen spørgsmål vedrørende erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejdernes erfaring med kunder, der er gået fra revision til udvidet gennemgang. I undersøgelsen blev respondenterne spurgt, om de har kunder, der har valgt udvidet gennemgang i stedet for revision. Til dette svarede 68,4 % ja, 19,3 % svarede nej, mens 12,3 % svarede ’ved ikke’. Respondenterne, der har kunder, der har valgt udvidet gennemgang, blev ligeledes spurgt, hvorvidt en ændring fra revision til udvidet gennemgang vil have negativ betydning for kreditvurderingen af kunden. Her svarede 73,7 % ja, 12,3 % svarede nej, mens 14 % svarede ’ved ikke’. Respondenternes svar bekræfter således afhandlingens hypotese.

Respondenterne blev endvidere spurgt, hvilken betydning det har for kreditvurderingen, at kunden har valgt udvidet gennemgang frem for revision. Her svarede 60,4 %, at de vil foretage yderligere handlinger, 11,3 % svarede, at de kun vil give kunden kredit, hvis banken får yderligere sikkerhedsstillelser, mens 6,6 % svarede, at de ikke vil give kunden kredit. Da dette var et åbent spørgsmål, fik respondenterne også mulighed for at angive en anden svarmulighed. Det var der 21,7 % af respondenterne, der valgte. Her svarede størstedelen, at der er tale om en individuel vurdering af kunden. Eksempler på udtalelser er som følger:

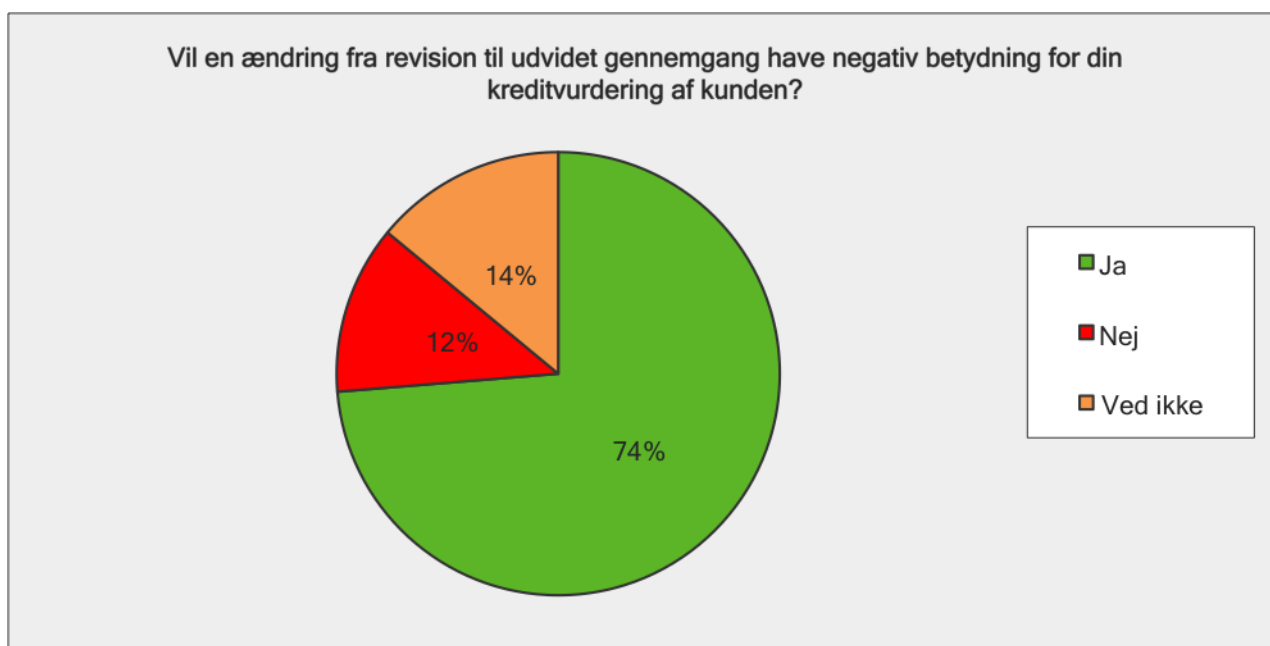
- *“I nogle tilfælde vurderes det ikke være noget problem. I nogle tilfælde har jeg afvist kreditansøgning med baggrund i manglende revisionspåtegning.”*
- *“Det kommer an på det nuværende engagement med kunden. Nogle kunder vil dog få at vide, at vi ikke accepterer ændringen.”*
- *“Det afhænger af aktivernes sammensætning. Er der stillet virksomhedspant, vil vi have revision.”*¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Anonymt citat fra spørgeskemaundersøgelse

¹⁵⁷ Anonymt citat fra spørgeskemaundersøgelse

Disse kommentarer tydeliggør, at der ved kreditvurdering af kunder, der har valgt udvidet gennemgang, ligesom kunder, der har valgt revision, er tale om en individuel vurdering af kunden på baggrund af dennes sammensætning af aktiver, passiver og sikkerhedsstillelser samt yderligere engagement med banken. Det er således ikke revisors påtegning på regnskabet alene, der afgør udfaldet af kreditvurderingen.

Figur 12¹⁵⁸

På baggrund af ovenstående resultater der viser, at 73,7 % af respondenterne mener at udvidet gennemgang påvirker kreditvurderingen negativt og 60,4 % af respondenterne vil foretage yderligere handlinger, vurderes det, at bankerne ikke anser udvidet gennemgang som tilstrækkelig information i forhold til at kunne kreditvurdere deres kunder. Det skal hertil bemærkes, at respondenterne er spurgt til en erklæring om udvidet gennemgang uden supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern, hvilket gør resultatet endnu mere tydeligt. Finansrådet skriver følgende i forbindelse med konferencen Revisor 2020, der var baseret på en omfattende undersøgelse af mindre og mellemstore erhvervsvirksomheders krav og ønsker til revisorrelaterede ydelser i 2020:

¹⁵⁸ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

”Som långivere finder vi imidlertid, at det er uheldigt, at to væsentlige revisionshandlinger som udgangspunkt ikke udføres ved Udvidet gennemgang: (1) Lagereftersyn og (2) Saldoforespørgsler til debitorer. I mange tilfælde er bankerne som følge heraf nødt til fortsat at stille krav om revision.”¹⁵⁹

Denne udtalelse hænger godt sammen med artiklen ”Analyse af revisorerklæringer” af Lars Kiertzner og Thomas Riise Johansen¹⁶⁰, hvoraf det fremgår, at udvidet gennemgang kun er valgt i begrænset omfang. Kun 5 % af de små B-virksomheder har valgt udvidet gennemgang mens andelen er 8 % for de store B-virksomheder. Det er klart, at kun få virksomheder ønsker at vælge udvidet gennemgang frem for revision, når bankerne stiller krav om revision for at kunne give virksomhederne kredit.

3.2.3. Kontrollerende kategori

Respondenternes viden blev testet med spørgsmål vedrørende betydningen af revisionspåtegninger med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern og hvem der har ansvaret for aflæggelsen af årsrapporten. Dette blev gjort for at undersøge respondenternes forståelse af revisionspåtegningen og dermed kunne besvare afhandlingens hovedproblemstilling og underspørgsmål.

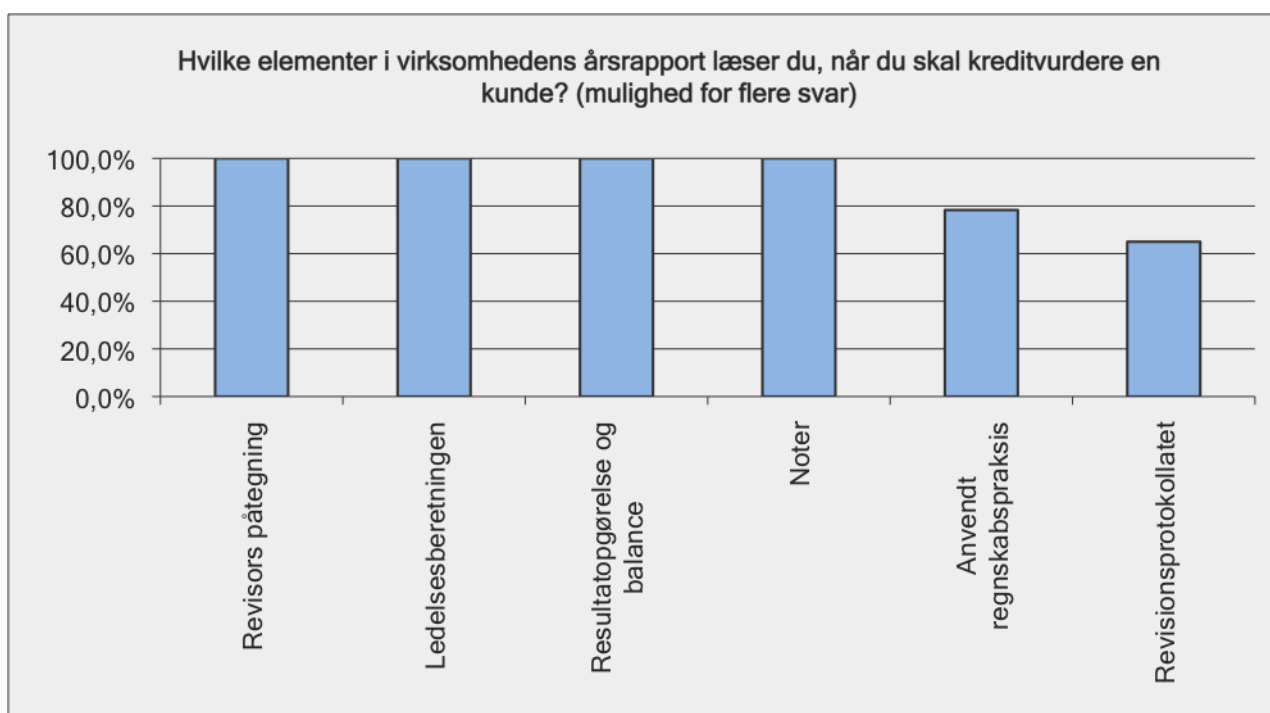
Respondenterne blev adspurgt om ”Hvilke elementer i virksomhedens årsrapport læser du, når du skal kreditvurdere en kunde?”. Til dette spørgsmål svarer alle respondenterne, at de læser revisors påtegning, ledelsesberetningen, resultatopgørelse og balance samt noter til regnskabet. Resultatet viser desuden, at kun 78,3 % af respondenterne kigger på anvendt regnskabspraksis i årsrapporten, når de skal kreditvurdere en kunde. Dette tal burde være højere, da anvendt regnskabspraksis angiver, hvordan regnskabsposterne i årsrapporten er indregnet. Respondenternes svar kan skyldes, at respondenterne ikke har forståelse for, hvad der skrives i den anvendte regnskabspraksis, eller at respondenterne ikke mener, at dette element er relevant for kreditgivning.

---

¹⁵⁹ <http://on.karnovgroup.com/revisor2020-finansraadet?elq=00000000000000000000000000000000&elqCampaignId>

¹⁶⁰ Revision & Regnskabsvæsen, Nr. 1 januar 2015, Analyse af revisorerklæringer, side 20

I ovennævnte spørgsmål var indlagt den forkerte svarmulighed ”Revisionsprotokollatet” for at teste, om respondenterne ved, hvad der indgår i en årsrapport. Hertil svarede 65 % af respondenterne, at de anvender revisionsprotokollatet som et element i årsrapporten, når de skal kreditvurdere en kunde. Resultatet er overraskende højt og det kunne enten tyde på, at respondenterne tror, at revisionsprotokollatet indgår i en årsrapport eller at respondenterne ikke har lagt mærke til, at det kun er elementerne i en årsrapport, der skal tages stilling til i dette spørgsmål.

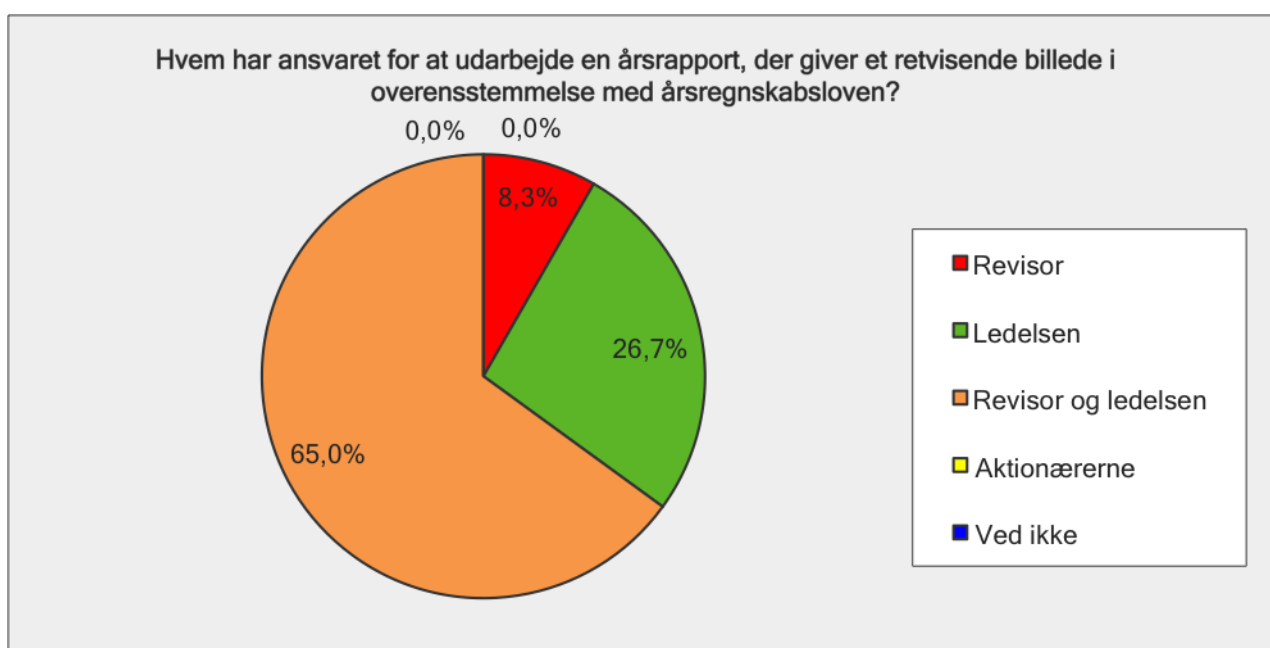

Figur 13¹⁶¹

Afhandlingens spørgeskema blev udarbejdet med en hypotese om, at der er en opfattelse af, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen frem for virksomhedens ledelse. Respondenterne blev spurgt, hvem der har ansvaret for at udarbejde en årsrapport, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Til dette spørgsmål var der kun 26,7 %, der korrekt svarede, at det er ledelsen, der har ansvaret for at udarbejde årsrapporten. Herudover svarede 8,3 % af respondenterne, at det er revisor, der har ansvaret for at udarbejde en årsrapport. Hele 65 % af respondenterne svarede, at det er revisor og ledelsen, der sammen har ansvaret for regnskabsaflæggelsen. Det er til trods for, at ledelsens og revisors ansvarsområder er beskrevet i

¹⁶¹ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

påtegningen netop for at undgå denne misforståelse. Denne forkerte opfattelse af ledelsens og revisors ansvarsområder kan skyldes, at revisor ofte er tæt inde over regnskabsudarbejdelsen, så regnskabsbrugeren tillægger revisor mere af ansvaret, end revisor nødvendigvis har. Der var ingen respondenter, der svarede, at det er aktionærerne, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen. Ingen respondenter svarede ”ved ikke”. Respondenternes svar bekræfter således afhandlingens hypotese om, at der er en opfattelse af, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen frem for virksomhedens ledelse.

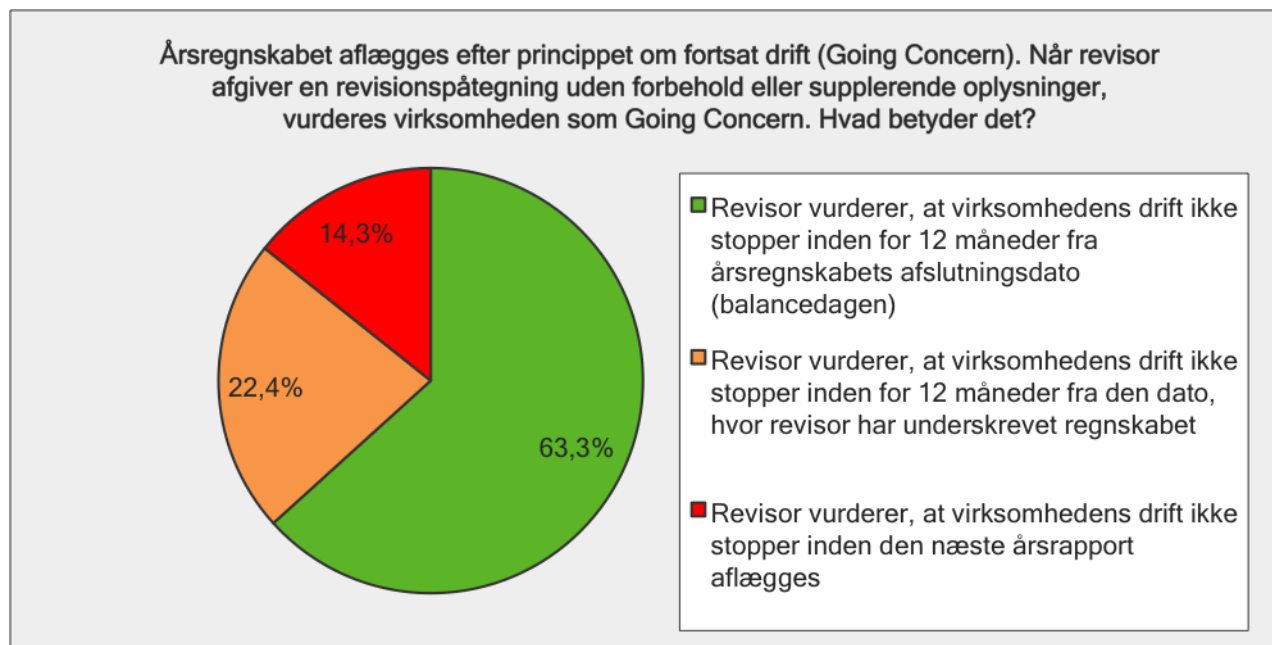

Figur 14¹⁶²

For at teste respondenternes kendskab til princippet om fortsat drift (going concern), blev respondenterne spurgt, hvad det betyder, når revisor vurderer en virksomhed som going concern. Hertil svarede 63,3 % af respondenterne korrekt ”Revisor vurderer, at virksomhedens drift ikke stopper inden for 12 måneder fra årsregnskabs afslutningsdato (balancedagen)”. Der var dog 22,4 % af respondenterne, der svarede ”revisor vurderer, at virksomhedens drift ikke stopper inden for 12 måneder fra den dato, hvor revisor har underskrevet regnskabet” og 14,3 % af respondenterne der svarede ”revisor vurderer, at virksomhedens drift ikke stoppes inden den næste årsrapport aflægges”. Der er således mere end hver tredje (36,7 %) erhvervsrådgiver eller kreditmedarbejder,

¹⁶² Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

der har en forkert forståelse af varigheden af den periode, som revisors vurdering af fortsat drift (going concern) dækker over.

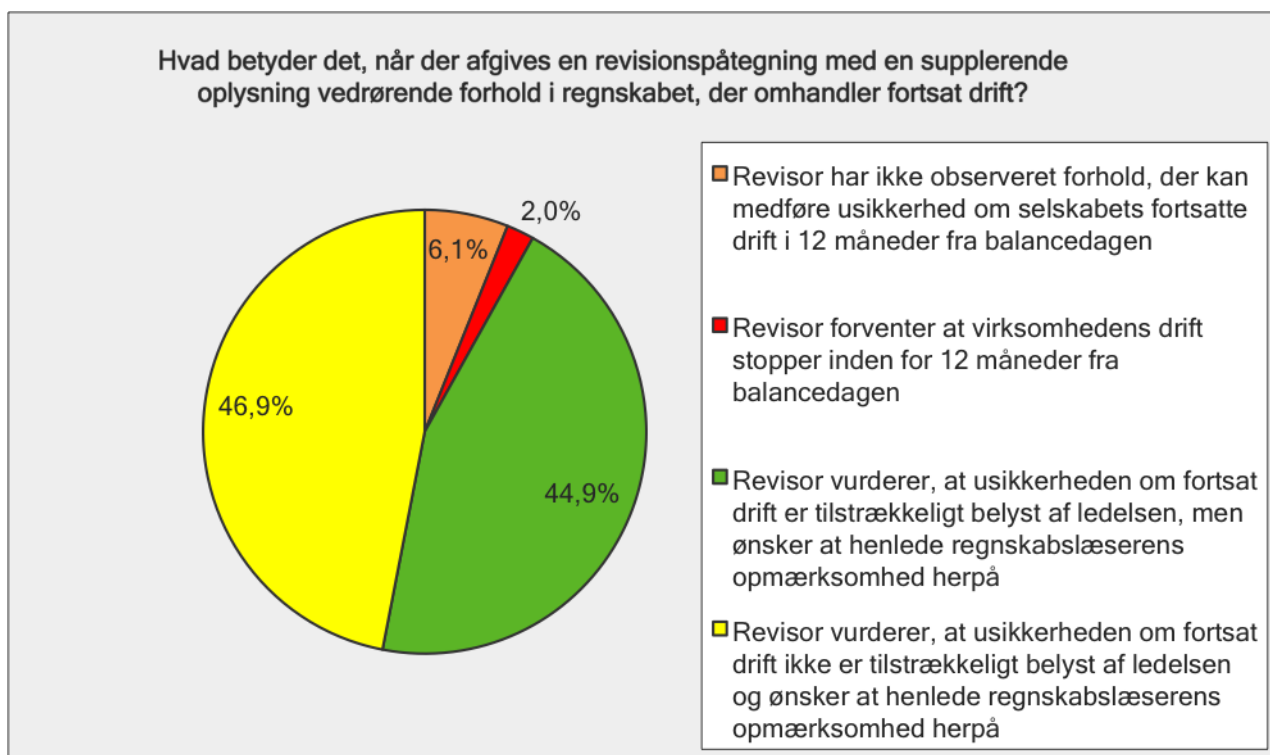

Figur 15¹⁶³

Respondenternes viden om en supplerende oplysning vedrørende going concern fra revisor på en revisionspåtegning blev undersøgt med spørgsmålet ”hvad betyder det, når der afgives en revisionspåtegning med en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, der omhandler fortsat drift?”. Størstedelen af respondenterne fordelte sig jævnt på de to svarmuligheder, hvor revisor vurderer, at der er en væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift, men hvor forskellen er, om usikkerheden om fortsat drift er tilstrækkeligt belyst af ledelsen eller ej. 44,9 % af respondenterne svarer korrekt, at usikkerheden om fortsat drift er tilstrækkeligt belyst af ledelsen, men revisor ønsker at henlede regnskabslæserens opmærksomhed herpå. Størstedelen af respondenterne, 46,9 %, svarer, at usikkerheden om fortsat drift **ikke** er tilstrækkeligt belyst af ledelsen og revisor ønsker at henlede regnskabslæserens opmærksomhed herpå. Endvidere svarede 6,1 % af respondenterne, at en supplerende oplysning om going concern betyder, at revisor ikke har observeret forhold, der kan medføre usikkerhed om selskabets fortsatte drift i 12 måneder fra balancedagen. Derimod mente 2 % af respondenterne, at revisors supplerende oplysning om going

¹⁶³ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

concern betyder, at virksomhedens drift, ifølge revisor, stopper inden for 12 måneder fra balancedagen. Det er altså 55 % af respondenterne, der ikke forstår betydningen af en supplerende oplysning om going concern, som revisor afgiver i sin revisionspåtegning. Der var i de aflagte regnskaber for 2013 supplerende oplysninger vedrørende going concern i 6 % (13.015) af regnskaberne¹⁶⁴. 73,3 % af undersøgelsens respondenter har svaret, at de læser mere end 50 årsrapporter om året. Næsten 3 ud af 4 respondenter vil således, i gennemsnit, støde på mindst 3 supplerende oplysninger vedrørende going concern om året. Det er interessant, at andelen af respondenterne, der ikke forstår betydningen af en supplerende oplysning om going concern, som revisor afgiver i sin revisionspåtegning, er over 50 %, når størstedelen af undersøgelsens respondenter skal forholde sig til flere af disse om året.

Figur 16¹⁶⁵

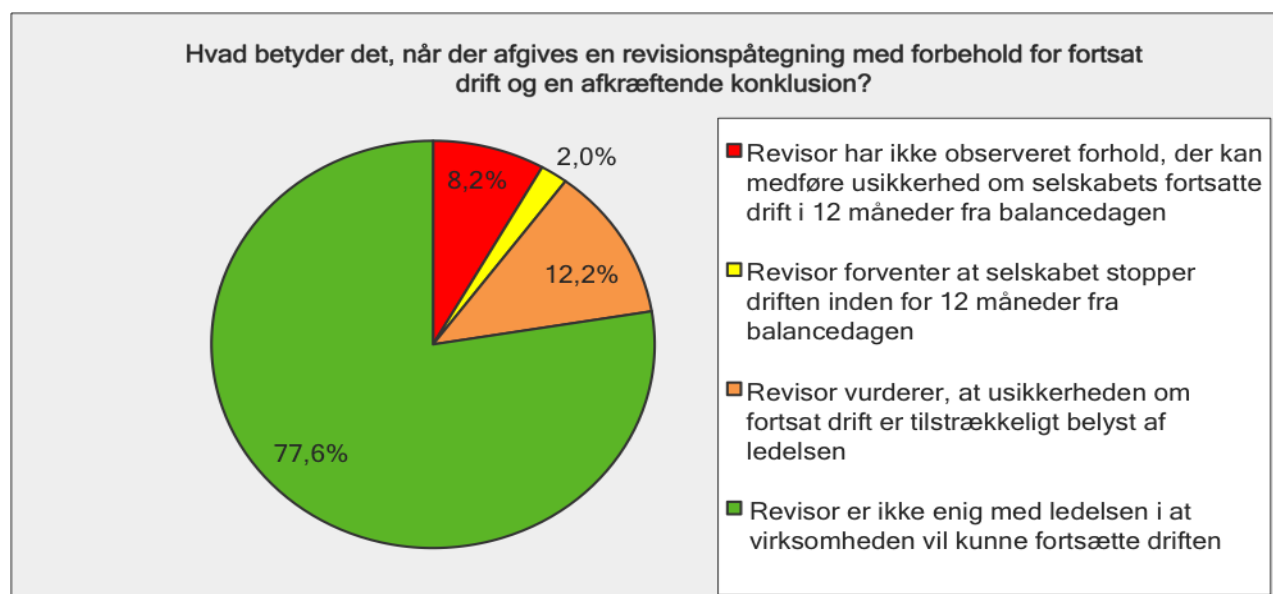
I spørgeskemaet blev respondenternes viden om en revisionspåtegning med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion testet. Til spørgsmålet ”Hvad betyder det, når der afgives en revisionspåtegning med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion?” svarede 77,6 %

¹⁶⁴ FSR – danske revisorer, Anmærkninger i revisors påtegninger – Analyse af 2013-årsregnskaberne side 10

¹⁶⁵ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

(82) af respondenterne korrekt ”revisor ikke er enig med ledelsen i, at virksomheden vil kunne fortsætte driften”. 12,2 % af respondenterne svarede ”revisor vurderer, at usikkerheden om fortsat drift er tilstrækkeligt belyst af ledelsen”, 8,2 % af respondenterne svarede ”revisor har ikke observeret forhold, der kan medføre usikkerhed om selskabets drift i 12 måneder fra balancedagen”. Endvidere svarede 2 % af respondenterne ”revisor forventer at selskabet stopper driften inden for 12 måneder fra balancedagen”.

Totalt set forstår 22,4 % af respondenterne ikke betydningen af en revisionspåtegning med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion. En respondent har givet følgende kommentar til spørgeskemaet: ”Vi har her i afdelingen aldrig set en afkræftende konklusion?”¹⁶⁶. Dette kan skyldes, at antallet af revisionspåtegninger med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion i de aflagte regnskaber for 2013 er forholdsvis lavt. I de aflagte regnskaber for 2013 var der 1.755 revisionspåtegninger med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion, hvilket svarer til 0,8 % af de aflagte regnskaber¹⁶⁷. Det er dog stadig interessant, at 8,2 % af respondenterne ikke mener, at en revisionspåtegning med et forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion er et udtryk for, at revisor har observeret forhold, der kan medføre usikkerhed om selskabet fortsatte drift.

Figur 17¹⁶⁸

¹⁶⁶ Anonym kommentar fra spørgeskemaet

¹⁶⁷ FSR – danske revisorer, Anmærkninger i revisors påtegninger – Analyse af 2013-årsregnskaberne side 11 og 13

¹⁶⁸ Egen tilvirkning i forbindelse med analyse af spørgeskemabesvarelser

3.3. Interview med statsautoriseret revisor Sten Glarkrog

For at supplere spørgeskemaet, der er uddelt til erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker, med en anden vinkel, er der foretaget et kort, semistruktureret interview med statsautoriseret revisor Sten Glarkrog. Dette interview skal bidrage til at besvare et af afhandlingens analytiske underspørgsmål *”Er der en forståelseskluft mellem bankerne, herunder erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, og revisors påtegning på regnskabet?”*

3.3.1. Valg af respondent

Den interviewede er statsautoriseret revisor Sten Glarkrog. Sten Glarkrog har været statsautoriseret revisor siden 1989. Sten Glarkrog er direktør og ejer af revisionsfirmaet Ecomentor i Kgs. Lyngby. Revisionsfirmaet betjener små og mellemstore virksomheder primært i regnskabsklasse A og B, men også nogle enkelte virksomheder i regnskabsklasse C. Sten Glarkrog har endvidere fungeret som kvalitetskontrollant frem til år 2012.

Interviewet er opdelt i fire hovedområder med dertilhørende spørgsmål:

- Kundernes reaktion på en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern
- Bankernes reaktion på en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern
- Generelt om revisionspåtegningen
- Bankernes reaktion ved skift fra revision til udvidet gennemgang med fokus på kreditvurderingen

3.3.2. Resultat af interview

Interviewet blev indledt med en præsentation af afhandlingens emne og problemstilling således at respondenterne kunne svare på de rette forudsætninger.

Kundens reaktion på en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern

Respondenten blev spurgt, om han ”oplever at få en negativ reaktion fra kunder, der har fået en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern på regnskabet?”. Hertil var svaret et entydigt ”ja”. Respondenten blev herefter spurgt, om ”reaktionen er kraftigere, hvis kunden skal kreditvurderes af banken?” Til dette svarede respondenterne: *”Det mener jeg. Kunden er bange for at aflevere regnskabet i banken, når regnskabet indeholder en supplerende oplysning eller et forbehold for fortsat drift, fordi kunden er bange for, hvad der sker med kreditten”*. Respondentens svar bekræftes af resultatet af spørgeskemaet, der viser, at 87 % af respondenterne til spørgeskemaet, der er erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker, i ’meget stort omfang’ foretager kreditvurderingen af et selskab på baggrund af virksomhedens årsrapport. Endvidere svarer 77 % af respondenterne til spørgeskemaet, at de læser årsrapportens revisionspåtegning, mens 21,7 % ’for det meste’ læser årsrapportens revisionspåtegning.

Respondenten fortsætter: *”I mange tilfælde tror jeg, at banken godt ved, at den er gal – så jeg tror ikke, at det kommer så meget bag på banken, når kunden kommer med et dårligt regnskab med en grim påtegning.”* I spørgeskemaet kommenterede en respondent således til spørgsmålet, om hvorvidt respondenterne har tillid til revisor (citatet er en del af et længere citat, der er anvendt i behandlingen af resultaterne af spørgeskemaet): *”I en del tilfælde svarer revisionspåtegning og supplerende oplysninger og noter ikke overens med den viden, vi som bank har omkring kunden.”*¹⁶⁹ Respondenten på spørgeskemaet henviser, ligesom den interviewede revisor, til, at bankerne har løbende adgang til kundernes driftskonti, vedligeholdelse af lån og kreditter med videre, mens årsrapporten og revisionspåtegningen præsenterer et tilbageskuende øjeblicsbillede af virksomhedens finansielle situation. Begge respondenter mener således ikke, at kreditvurderingen af en kunde udelukkende sker på baggrund af virksomhedens årsrapport og revisionspåtegningen herpå. Respondenten på interviewet supplerer: *”Hvis banken føler sig godt orienteret, så tror jeg ikke, at vores påtegning betyder så meget for kreditvurderingen”* og hentyder til, at en god kommunikation med banken er vigtig for at opretholde et godt samarbejde.

---

¹⁶⁹ Anonymt citat fra spørgeskemaundersøgelse

Bankens reaktion på en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern

Respondenten blev spurgt: ”Oplever du, at en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern påvirker bankernes kreditvurdering af dine kunder negativt?”. Til dette svarer respondenteren: *”Jeg tror, at banken er nødt til at lave en anmærkning på kunden, der tæller ned. Jeg tror ikke, at det er revisionspåtegningen alene, der tæller ned – det tror jeg allerede er sket.”* Respondenten gengiver her sin holdning om, at bankerne ikke udelukkende baserer sin kreditvurdering af kunden på virksomhedens årsrapport og revisionspåtegning.

Respondenten blev spurgt, om han mener, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i bankerne forstår en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern. Til dette svarede respondenteren, at han *”har indtrykket af, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i bankerne godt forstår påtegninger med supplerende oplysninger eller forbehold for going concern, da de har været her så længe”*.

Mere end 80 % af respondenterne på spørgeskemaet svarer, at de vil foretage yderligere handlinger, hvis de skal kreditvurdere en kunde, der har aflagt et regnskab, hvor revisor har afgivet en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern. På den baggrund blev interviewets respondent spurgt, om han bliver kontaktet af erhvervsrådgivere, der ikke forstår en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern og om han oplever, at bankerne beder om yderligere materiale eller oplysninger, når han har afgivet en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern. Respondenten svarer, at det er sjældent, at han bliver kontaktet af bankerne, fordi de ikke forstår en revisionspåtegning. Respondenten mener, at det er sket en enkelt gang. Respondenten oplever ikke at blive kontaktet af erhvervsrådgivere, der efterspørger yderligere materiale. Kunderne efterspørger til tider ekstra kopier af regnskabet til banken og beder i disse tilfælde om et ekstra specifikationshæfte, men aldrig en ekstra kopi af protokollen.

Respondenten blev endvidere spurgt, om han har oplevet at blive kaldt til et møde med en kunde og dennes bank for at drøfte en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern. Til dette svarer respondenteren: *”Ja, det er jeg, mere end én gang – men det kan*

tælles på én hånd. De mente, at de havde en forståelse for, hvad det drejede sig om, men de ville lige høre min side af sagen.” Respondenten oplever således sjældent, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i bankerne henvender sig til ham, hvorfor det må antages, at de yderligere handlinger, som respondenterne på spørgeskemaet henviser til, sjældent involverer revisor.

Generelt om revisionspåtegningen

For at undersøge om respondenten gør sig nogle tanker om, at revisionspåtegningerne skal være forståelige for regnskabsbrugerne, blev respondenten spurgt, om han tænker over, at en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern skal være forståelig for regnskabsbrugerne eller om den primært skal opfylde lovkravene hertil. Hertil svarede respondenten: *”Påtegningen skal opfylde lovkravene. Før i tiden sagde min chef: ’Indhold frem for formalia’. Det er omvendt nu!”*

Respondenten giver udtryk for, at kravene til revisionspåtegningen er blevet for nidkære og det resulterer i, at kunderne og regnskabsbrugerne ikke forstår påtegningen. Respondenten giver endvidere udtryk for, at der bliver lavet flere påtegninger med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern nu end tidligere og udtrykker: *”Jeg oplever generelt, at påtegningerne bliver længere og det tror jeg gør, at folk ikke gider læse den. Der er supplerende oplysninger i halvdelen af de aflagte regnskaber. Det tror jeg gør, at regnskabsbrugerne ikke læser påtegningen.”*

Respondenten har tidligere fungeret som kvalitetskontrollant. I den forbindelse blev respondenten spurgt, om han som kvalitetskontrollant oplevede et større fokus på revisionspåtegningen. Respondentens erfaring som kvalitetskontrollant er, at der er kommet et meget større fokus på revisionspåtegningen, både fra revisionsfirmaerne og Revisortilsynet. *”Det er Revisortilsynet, der hæver barren. Det er blevet mere skematisk og det gør det mere stift - det bliver mere formalia end indhold.”*

Respondenten giver udtryk for, at han oplever, at der er meget større fokus på revisionspåtegningen fra de eksterne regnskabsbrugere. XBRL-indberetningen af virksomhedernes regnskaber har medført, at respondentens revisionsfirma i højere grad bliver kontaktet af Erhvervsstyrelsen og

SKAT, der har spørgsmål til baggrunden for påtegningen med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern. Disse henvendelser forekom næsten aldrig førhen, men de nye digitale indberetningsmetoder gør, at det er meget lettere for de offentlige myndigheder at foretage opfølgning på en påtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern.

Bankernes reaktion ved skift fra revision til udvidet gennemgang med fokus på kreditvurderingen

Respondenten blev spurgt til sine erfaringer med kunders skift af erklæringstype fra revision til udvidet gennemgang. Respondenten oplever, at det er få kunder, der skifter fra revision til udvidet gennemgang og vurderer, at det er omkring 5 % af revisionsfirmaets kunder, der har skiftet erklæringstype. Dette svarer til artiklen ”Analyse af revisorerklæringer” af Lars Kiertzner og Thomas Riise Johansen, hvoraf det fremgår, at udvidet gennemgang kun er valgt i 5 % af de små B-virksomheder og 8 % af de store B-virksomheder.¹⁷⁰

Respondenten giver et eksempel på en kunde, der havde mulighed for at vælge udvidet gennemgang frem for revision, hvor kundens svar var: *”Vi vil gerne have, at regnskabet udtrykker, at der er styr på tingene. Hvis der er noget, så må vi tage slagene på revisionspåtegningen”*. Kunden vil således hellere betale for en revision og undgå at regnskabsbrugerne er kritiske overfor valget af udvidet gennemgang og dermed har mindre tillid til rigtigheden af regnskabet.

Respondentens erfaring er, at det er en god idé, at kunden spørger sin bank, hvad deres holdning er til et eventuelt erklæringsskifte fra revision til udvidet gennemgang. Respondenten blev spurgt, hvilken reaktion han og revisionsfirmaets kunder typisk får fra kundernes banker, når kunderne ønsker at skifte fra revision til udvidet gennemgang. Hertil svarer respondenterne: *”For de kunder, hvor kapitalen ikke er så stor, har jeg kun oplevet at få nej til en enkelt kunde.”* Respondenten forklarer, at bankens holdning til et erklæringsskifte fra revision til udvidet gennemgang er meget forskelligt fra kunde til kunde. Respondenten mener, at kundens historik er væsentlig for bankens holdning til erklæringsskiftet. Respondenten er således enig med respondenterne på spørgeskemaet, der svarer, at der er tale om en individuel vurdering af kunden.

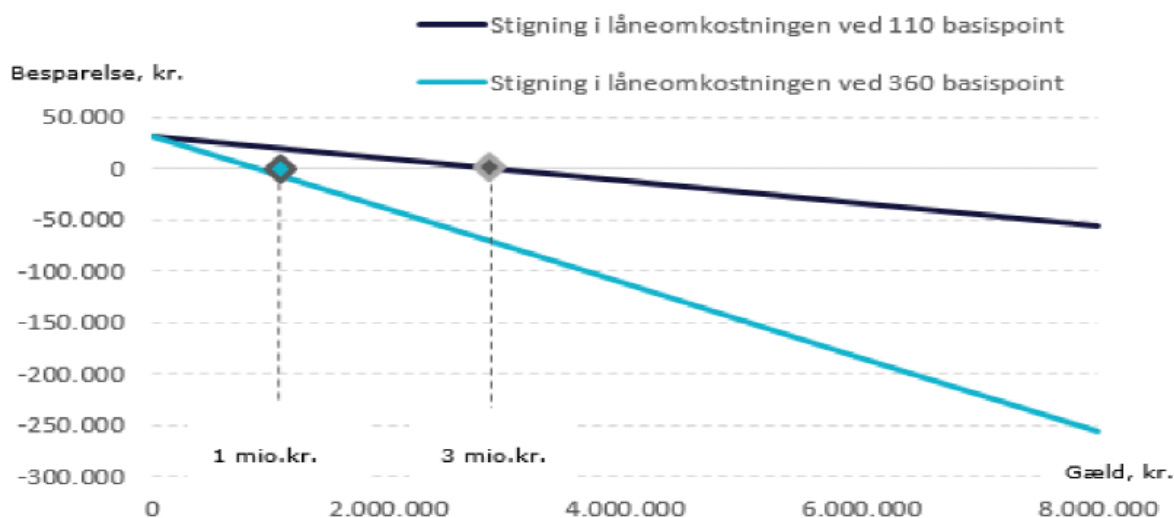
---

¹⁷⁰ Revision & Regnskabsvæsen, Nr. 1 januar 2015, Analyse af revisorerklæringer, side 20

Respondenten mener, at skiftet fra revision til udvidet gennemgang påvirker kreditvurderingen negativt, fordi bankens risiko bliver øget og det får den betydning for kunden, at prisen på lånet stiger. Respondenten henviser til en artikel fra FSR. Artiklen henviser til en analyse, der er foretaget i forbindelse med analysen Revisorbranchen 2014¹⁷¹, hvori der står:

*”For danske små og mellemstore virksomheder med en gæld på over 3 millioner kroner kan det ikke betale sig at fravælge revision. Det skyldes, at for disse selskaber vil øgede låneomkostninger, som følge af den manglende revision, overstige besparelsen ved ikke at få foretaget revisionen.”*¹⁷²

Figur 8: Sparede revisionsudgifter fratrasket stigende låneomkostninger som konsekvens af højere basis point

Kilde: Copenhagen Economics beregninger baseret på Hyytinen og Väänänen (2004)

Figur 18¹⁷³

¹⁷¹

<http://www.fsr.dk/~media/Files/Presse%20og%20nyheder/Analyser/Analyser/2015/Revisorbranchen%202014%20FINAL-web.ashx>

¹⁷² <http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/2015-nyheder/Dyrere-laen-til-smaa-virksomheder-der-fravaelger-revision>

¹⁷³

<http://www.fsr.dk/~media/Files/Presse%20og%20nyheder/Analyser/Analyser/2015/Revisorbranchen%202014%20FINAL-web.ashx> side 14

3.4. Vurdering

Analysens vurderende del vil foretage en sammenkobling af afhandlingens empiriske data, herunder spørgeskemaet til erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker, interviewet med statsautoriseret revisor Sten Glarkrog og afhandlingens teori. På baggrund af dette vil analysens vurderende del besvare afhandlingens hovedproblemstilling og analytiske underspørgsmål og behandle afhandlingens hypoteser. Afhandlingens vurderende del vil behandle afhandlingens hovedproblemstilling, underspørgsmål og hypoteser efter følgende struktur:

- Forståelseskløften
- Ansvar for regnskabsaflæggelse
- Udvidet gennemgang

3.4.1. Forståelseskløften

Afhandlingen stiller en hypotese om, at der blandt regnskabsbrugerne er en opfattelse af, at det er revisor, der har ansvaret for virksomhedens regnskabsaflæggelse frem for virksomhedens ledelse. Denne opfattelse skyldes en forståelseskluft mellem to parter. En forståelseskluft defineres som en *”barriere der hindrer to parter i at forstå eller acceptere hinanden.”*¹⁷⁴ Barrieren kan opstå på baggrund af manglende viden om og indsigt i et andet erhverv. I denne afhandling vil barrieren være regnskabsbrugerens, erhvervsrådgiveren og kreditmedarbejderen, manglende viden om og indsigt i processen omkring regnskabsaflæggelse og revisors arbejde.

En forventningskløft opstår, når to parter har forskellige forventninger til et udført arbejde. Forståelseskløften opstår, når regnskabsbruger, i denne afhandling erhvervsrådgiveren eller kreditmedarbejderen, på grund af manglende indsigt i reglerne for regnskabsaflæggelse og revisors arbejde, ikke forstår revisors påtegning på regnskabet. En forventningskløft kan for eksempel opstå på baggrund af en fejlagtig forventning til, hvad en ”blank påtegning” indebærer. Administrerende direktør i FSR – danske revisorer, Charlotte Jepsen, skriver følgende i en pressemeddelelse på baggrund af Rangvid-udvalgets rapport om årsagerne til Finanskrisen: *”Vi er meget enige med udvalget i, at der bør gøres mere for at lukke den forventningskløft, der er mellem, hvad offentligheden forventer af revisor, og det arbejde, revisor rent faktisk skal udføre. Branchen har en*

---

¹⁷⁴ <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=forståelseskluft>

stor udfordring her med at fortælle om revisors arbejde, og hvad der ligger i en blank påtegning. En blank påtegning giver høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er retvisende for virksomhedens økonomiske situation, men det er ikke nogen garanti for, at virksomheden har det økonomisk godt. Vi er dog meget bevidste om, at for eksempel revisors kommunikation i påtegningen kan blive mere tydelig.”¹⁷⁵ Charlotte Jepsen berører her både forventningskløften og forståelseskløften. Forventningskløften opstår på baggrund af offentlighedens forventninger til revisor og det arbejde revisor rent faktisk udfører. Forståelseskløften opstår på baggrund af offentlighedens manglende forståelse for, hvad der ligger i en blank revisionspåtegning.

Charlotte Jepsen skriver i pressemeddelelsen, at FSR er meget bevidste om, at revisors kommunikation i påtegningen kan blive mere tydelig. Dette vil bidrage til at nedbringe forståelseskløften. Det står skrevet i Erklæringsbekendtgørelsen § 1, stk. 3, at revisor skal lave tiltag for at mindske forståelseskløften: *”Revisor skal udforme erklæringerne og udtalelserne i et entydigt og let forståeligt sprog.”* Som nævnt i afsnit 2.3.5.4 Bekendtgørelse om godkendte revisors erklæringer, er det særligt relevant, at revisors erklæring udformes i et let og forståeligt sprog, når revisor afgiver en påtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern, da revisor her afviger fra standarderklæringen. Standarderklæringen er udarbejdet for at skabe ensartethed og for at fremme troværdigheden og regnskabsbrugerens forståelse af revisors erklæringer.

Forståelsen af revisionspåtegningen er vigtig, da erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, som er de regnskabsbrugere, afhandlingen fokuserer på, alle benytter virksomhedernes årsrapporter i deres kreditvurdering. Det er dog ikke alle erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, der læser årsrapportens revisionspåtegning, selvom revisionspåtegningen giver regnskabslæseren en konklusion om, hvorvidt årsrapporten giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultatet af virksomhedens aktiviteter for regnskabsåret. Uden revisionspåtegningen, der giver en høj grad af sikkerhed, er regnskabet ikke kontrolleret af en uafhængig part. Den manglende revisionspåtegning øger risikoen for fejl i årsrapporten.¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ <http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/Pressemeddelelser%202013/Rangvid-udvalgets-rapport-om-finanskrisen>

¹⁷⁶ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, ”Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt”, 14. februar 2011, s. 6

Det kan derfor undre, at 22 % af respondenterne på spørgeskemaundersøgelsen svarer at de kun "for det meste" læser revisionspåtegningen, når revisionspåtegningen giver regnskabslæseren en sikkerhed for, om regnskabet er retvisende. Det er således mere end hver femte erhvervsrådgiver eller kreditmedarbejder, der ikke altid læser revisionspåtegningen og det samme antal, der først læser revisionspåtegningen, efter de har læst resten af regnskabet. Det tyder på, at denne femtedel ikke tillægger revisionspåtegningen særlig stor værdi. Regnskabsbrugeren risikerer således, at overse den værdifulde information fra revisor om for eksempel et forbehold for dele af regnskabet eller regnskabet som helhed og vil således læse regnskabet på et forkert grundlag.

Den manglende konsekvente læsning af revisionspåtegningen kan skyldes respondenternes tillid til revisorer eller mangel på samme. 41,5 % af spørgeskemaundersøgelsens respondenter har svaret, at de "i nogen grad" har tillid til revisor, mens de resterende 58,5 % af respondenter har svaret, at de "i høj grad" har tillid til revisor. Den delvis manglende tillid kan skyldes, at de respondenter, der har svaret "i nogen grad", har oplevet situationer, hvor revisors informationer ikke er i overensstemmelse med bankens oplysninger, hvorved tilliden til revisor kan mindskes. Det stemmer overens med en respondents kommentar til spørgeskemaet:

*"Man har det meget klare indtryk, at revisorer er meget beviste om hvem der betaler for revisionen (det er ikke kreditgiver). Jeg ser på revisionspåtegning og noter men er meget bevist om, at der i mange tilfælde ikke er de nødvendige oplysninger. I en del tilfælde svarer revisionspåtegning og supplerende oplysninger og noter ikke over ens med den viden vi som bank har omkring kunden. Jeg har personligt meget lille tillid til revisorer."*¹⁷⁷

Respondenternes begrænsede tillid til revisorer kan også skyldes, at de ikke forstår, hvad revisor skriver i revisionspåtegningen og dermed opstår der en forståelseskluft. Undersøgelsens spørgsmål om respondenterne selv føler, at de har en god forståelse af revisionspåtegningen, giver også et indtryk af, at der kan være delvise forståelsesudfordringer, da 17 % af respondenterne selv mener, at de "i nogen grad" har en god forståelse af revisionspåtegningen, mens 83 % af respondenterne føler, at de selv "i større grad" eller "i høj grad" har en god forståelse for revisionspåtegningen.

---

¹⁷⁷ Anonymt citat fra spørgeskemaundersøgelse

Respondenternes følelse af en større eller høj grad af forståelse for revisionspåtegningen kan ligeledes give anledning til en forståelseskluft, hvis respondenterne misforstår revisionspåtegningen og respondenterne selv føler, at de har styr på revisionspåtegningen. Respondenternes viden blev derfor testet med spørgsmål vedrørende betydning af revisionspåtegninger med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern. Dette blev gjort for at undersøge respondenternes faktiske forståelse af revisionspåtegningen og dermed for at kunne besvare afhandlingens hovedproblemstilling og underspørgsmål.

Respondenternes svar i forhold til de 3 testspørgsmål omkring princippet om going concern, supplerende oplysning om fortsat drift og et forbehold om fortsat drift gav en indikation af, at respondenternes faktiske forståelse ikke er lige så god, som deres egen opfattelse af egne evner. Respondenternes svar på disse 3 testspørgsmål bekræftede således afhandlingens hypotese om, at bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere har svært ved at forstå en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern. Til spørgsmålet om hvad det betyder, når revisor vurderer en virksomhed som going concern, svarede 63,3 % af respondenterne korrekt ”Revisor vurderer, at virksomhedens drift ikke stopper inden for 12 måneder fra årsregnskabet afslutningsdato (balancedagen)”. Procentdelen, der har svaret korrekt, er dog 20 %-point lavere, end de 83 % af respondenterne, der føler, at de selv i større eller i høj grad har forståelse for revisionspåtegningen. Det er således hver femte erhvervsrådgiver og kreditmedarbejder, der indirekte bekræfter, at der er en forståelseskluft i forhold til forståelsen af, hvad det betyder, når revisor vurderer en virksomhed som going concern, fordi deres egen forståelse af forholdet ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Forståelseskluften blev endnu mere tydelig, da respondenterne svarede på spørgsmålet ”hvad betyder det, når der afgives en revisionspåtegning med en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, der omhandler fortsat drift?”. Størstedelen af respondenterne fordelte sig jævnt på de to svarmuligheder, hvor revisor vurderer, at der er en væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift, men hvor forskellen er, om usikkerheden om fortsat drift er tilstrækkeligt belyst af ledelsen eller ej. 44,9 % af respondenterne svarede korrekt, at usikkerheden om fortsat drift er tilstrækkeligt belyst af ledelsen, men revisor ønsker at henlede regnskabslæserens opmærksomhed herpå. Størstedelen af respondenterne, 46,9 %, svarede, at usikkerheden om fortsat drift **ikke** er tilstrækkeligt belyst af ledelsen og revisor ønsker at henlede regnskabslæserens

opmærksomhed herpå. Hvis usikkerheden om fortsat drift **ikke** er tilstrækkeligt belyst af ledelsen, skal revisor tage forbehold herfor. 46,9 % af respondenterne må derfor antages ikke at have forståelsen for, hvad betydningen af og forskellen mellem en supplerende oplysning og et forbehold er. Dette er interessant, da hele 77,6 % af respondenterne svarede korrekt til spørgsmålet ”Hvad betyder det, når der afgives en revisionspåtegning med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion?”. Dette kunne tyde på, at en stor del af respondenterne tillægger en anmærkning fra revisor samme værdi som et forbehold, uanset hvilken type anmærkning revisor har afgivet i revisionspåtegningen. Denne forståelseskluft kan give anledning til misforståelser og bidrage til, at tilliden til revisor svækkes, hvilket er i overensstemmelse med undersøgelsens resultat, der viser, at 41,5 % erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere kun i nogen grad har tillid til revisor.

Forståelseskluften bliver skabt, fordi så stor en del af erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne selv tror, at de har en god forståelse af revisionspåtegningen, men undersøgelsen viser, at den faktiske forståelse ikke er lige så god, som respondenterne selv tror. Forskellen illustreres tydeligst i svarene på spørgsmålet ”hvad betyder det, når der afgives en revisionspåtegning med en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, der omhandler fortsat drift?”. I dette spørgsmål er det 55 % af respondenterne, der ikke forstår betydningen af en supplerende oplysning om going concern, som revisor afgiver i sin revisionspåtegning. Der er altså en forskel på 35 %-point mellem respondenternes opfattelse af forståelsen og de afgivne svar på de kontrollerende spørgsmål. Procentdelen, der har svaret korrekt, er 35 %-point lavere, end de 83 % af respondenterne, der føler, at de selv i større eller i høj grad har en god forståelse for revisionspåtegningen. Det er således mere end hver tredje erhvervsrådgiver og kreditmedarbejder, der indirekte bekræfter, at der er en forståelseskluft i forhold til forståelsen af, hvad det betyder, når revisor vurderer en virksomhed som going concern, fordi deres egen forståelse af forholdet ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold.

I de aflagte regnskaber for 2013 var der supplerende oplysninger vedrørende going concern i 6 % (13.015) af regnskaberne¹⁷⁸. 73,3 % af spørgeskemaundersøgelsens respondenter har svaret, at de læser mere end 50 årsrapporter om året. Næsten 3 ud af 4 respondenter vil således, i gennemsnit, støde på mindst 3 supplerende oplysninger vedrørende going concern om året. Det er interessant, at

---

¹⁷⁸ FSR – danske revisorer, Anmærkninger i revisors påtegninger – Analyse af 2013-årsregnskaberne side 10

andelen af respondenterne, der ikke forstår betydningen af en supplerende oplysning om going concern, som revisor afgiver i sin revisionspåtegning er over 50 %, når størstedelen af undersøgelsens respondenter skal forholde sig til flere af disse om året.

En årsrapport med en revisionspåtegning med enten supplerende oplysninger om fortsat drift eller med et forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion er ikke en afgørende faktor i mere end 80 % af erhvervsrådgivernes og kreditmedarbejdernes kreditvurdering. Mere end 80 % af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at de vil foretage yderligere handlinger på baggrund af den supplerende oplysning eller forbeholdet. Det forhold, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne vil foretage yderligere handlinger på baggrund af en supplerende oplysning eller et forbehold, vurderes hensigtsmæssigt, eftersom mere end halvdelen af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen ikke svarede korrekt på spørgsmålene omkring forståelsen af revisionspåtegningen i forhold til going concern, supplerende oplysning og forbehold. Desuden er en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern ikke ensbetydende med, at virksomheden vil stoppe driften, men blot en oplysning om, at der er væsentlige usikkerheder om virksomhedens evne til at fortsætte driften, hvorfor kreditgiveren netop bør foretage yderligere handlinger for at sikre et godt grundlag at tage sin beslutning på. Kreditvurderingen er således en individuel vurdering, der bygger på et helhedsindtryk af kunden. Kreditvurderingen sker derfor ikke udelukkende på baggrund af revisionspåtegningen. Dette illustreres ligeledes af en respondents kommentar til spørgeskemaet:

”Jeg vil aldrig alene på baggrund af revisors påtegning give afslag og/eller kræve yderligere sikkerhedsstillelse. Det vil altid bero på en vurdering af den konkrete sag, samt væsentligheden i revisorpåtegningen, kundens svar til denne samt øvrige forhold for kunden og vores muligheder i øvrigt i forhold til om vi allerede har et engagement med kunden. Alt sammen altså en helhedsvurdering i det enkelte tilfælde, hvor en revisorpåtegning med forbehold så vægter i den negative kurv for den endelige kreditmæssige beslutning og vores krav til at give en eventuel facilitet.”¹⁷⁹

---

¹⁷⁹ Anonymt citat fra spørgeskemaundersøgelse

Respondenten på spørgeskemaets kommentar stemmer overens med interviewet med revisor Sten Glarkrog, der ligeledes giver udtryk for, at kreditvurderingen af en kunde bygger på en helhedsvurdering af kunden, hvorfor en god kommunikation med kunden er vigtig for at opretholde et godt samarbejde med banken.

3.4.2. Ansvar for regnskabsaflæggelse

Forståelsen af, hvem der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen er vigtig, da erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, som er de regnskabsbrugere, afhandlingen fokuserer på, alle benytter virksomhedernes årsrapporter i deres kreditvurdering. Det er afhandlingens hypotese, at regnskabsbrugerne mener, at det er revisor frem for ledelsen, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen.

Det er ledelsens ansvar at aflægge et regnskab, der giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultatet af virksomhedens aktiviteter for regnskabsåret. Ledelsen er derfor forpligtet til at tage stilling til going concern, da årsregnskabet er aflagt efter denne forudsætning. Ledelsen skal dog, hvis den har i sinde at lade virksomheden træde i likvidation, ophøre virksomhedens aktiviteter eller ikke mener, at virksomheden kan fortsætte, aflægge årsregnskabet efter realisationsprincippet. Ledelsens vurdering af virksomhedens fortsatte drift sikres hermed. Ledelsens vurdering af going concern forudsætningen skal være for en periode på mindst 12 måneder efter balancedagen.¹⁸⁰

Ledelsen har som nævnt ansvaret for, at årsregnskabet aflægges med fortsat drift for øje¹⁸¹. Hvis ledelsen mener, at der er en væsentlig usikkerhed om going concern, skal dette omtales i en note i årsregnskabet. Ledelsen kan ikke nøjes med at omtale usikkerheden om going concern i ledelsesberetningen, da ledelsesberetningen ikke er en del af årsregnskabet, men er en selvstændig del af årsrapporten. Ledelsen skal derfor omtale usikkerheden både i en note i årsregnskabet og i ledelsesberetningen.¹⁸²

---

¹⁸⁰ IAS 1, afsnit 26

¹⁸¹ Årsregnskabsloven § 8, stk. 1 og 2

¹⁸² Regnskabsvejledningen for klasse B- og C-virksomheder, Regnskabsteknisk Udvalg, FSR, 28.februar 2013, s. 19, afsnit 6.4

Revisor skal tage stilling til ledelsens vurdering af going concern, og om vurderingen omfatter al relevant information, som revisor i forbindelse med revisionen er blevet bekendt med. Vurderingsperioden skal ligeledes være mindst 12 måneder efter balancedagen.¹⁸³

Revisors ansvar ved going concern er beskrevet i ISA 570:

*”Revisors ansvar er at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at den daglige ledelses anvendelse af forudsætningen om fortsat drift ved udarbejdelsen og aflæggelsen af regnskabet er passende, samt at konkludere, hvorvidt virksomhedens evne til at fortsætte driften er forbundet med væsentlig usikkerhed.”*¹⁸⁴

Det forhold, at ledelsen og revisor begge har ansvar i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, kan være med til at give regnskabsbrugeren en misforståelse af, hvem der egentlig har ansvaret for udarbejdelsen af årsregnskabet. For at mindske denne forståelseskluft skal der i revisionspåtegningen stå, at det er ledelsen, der har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede. Revisor skal samtidig anføre i revisionspåtegningen, at det er revisors ansvar at udtrykke en konklusion på årsregnskabet baseret på revisionen, således at revisors ansvar adskilles fra ledelsens ansvar.

Ledelsens og revisors ansvar er altså beskrevet i revisionspåtegningen for at undgå misforståelser. Alligevel svarede 73,3 % af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen forkert til spørgsmålet om, hvem der har ansvaret for at udarbejde en årsrapport, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Størstedelen af respondenterne (65 %) svarede, at det er revisor og ledelsen, der sammen har ansvaret for regnskabsaflæggelsen. Det er til trods for, at ledelsens og revisors ansvarsområder, som nævnt, er beskrevet i revisionspåtegningen for netop at undgå denne misforståelse. Respondenternes svar på spørgeskemaet bekræfter således afhandlingens hypotese om, at der er en opfattelse af, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen frem for virksomhedens ledelse. Denne forkerte opfattelse af ledelsens og revisors ansvarsområder kan skyldes, at revisor ofte er tæt inde over regnskabsudarbejdelsen, så regnskabsbrugeren tillægger revisor mere af ansvaret, end revisor nødvendigvis har.

---

¹⁸³ ISA 570, afsnit 12, 13 og 14

¹⁸⁴ ISA 570, afsnit 6

Når 73,3 % af respondenterne på spørgeskemaet har en forkert opfattelse af, hvem der har ansvaret for at udarbejde en årsrapport, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven, medfører det en risiko for, at disse respondenter læser regnskabet med et forkert udgangspunkt. 65 % af respondenterne mener, at det er revisor og ledelsen, der har ansvaret og 8,3 % mener, at det er revisor, der alene har ansvaret for at udarbejde en årsrapport, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Næsten 3 ud af 4 af respondenterne på spørgeskemaet mener således, at revisor helt eller delvist er ansvarlig for regnskabsaflæggelsen. Der er en risiko for, at disse respondenter ikke forstår sammenhængen mellem revisionspåtegningen og regnskabet og således tror, at revisor har udarbejdet regnskabet, hvorfor dette må være retvisende. Det forekommer som bekendt ofte, at revisor assisterer med regnskabsopstilling, men dette ændrer ikke ved ansvarsfordelingen. Det er stadig ledelsen, der har ansvaret for at aflægge et retvisende regnskab. Hvis respondenterne ikke forstår denne sammenhæng og, som tidligere bearbejdet, ikke forstår en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern, er der en risiko for, at respondenterne læser regnskabet som retvisende på trods af, at revisor har afgivet en modificeret konklusion vedrørende going concern, der siger det modsatte. Denne misforståelse bidrager til forståelseskløften mellem erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i bankerne og revisionspåtegningen på regnskabet.

Respondenternes begrænsede tillid til revisorer kan derfor skyldes, at de ikke forstår, hvem der har ansvaret for udarbejdelsen af regnskabet og dermed opstår der en forståelseskluft. Undersøgelsens spørgsmål om respondenterne selv føler, at de har en god forståelse af revisionspåtegningen, giver også et indtryk af, at der kan være delvise forståelsesudfordringer, da 17 % af respondenterne selv mener, at de ”i nogen grad” har en god forståelse af revisionspåtegningen, mens 83 % af respondenterne føler, at de selv ”i større grad” eller ”i høj grad” har en god forståelse for revisionspåtegningen. Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen viser dog, at respondenternes forståelse af revisionspåtegningen ikke er lige så god, som de selv føler. Denne forståelseskluft kan være med til at forringe tilliden til revisorer, hvis regnskabsbrugerne tror, at det er revisor, der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen.

Respondenternes følelse af, at de selv i større eller høj grad har forståelse for revisionspåtegningen, kan skyldes, at næsten halvdelen af respondenterne har mere end 16 års erhvervserfaring i deres nuværende arbejdsområde og 73,3 % af respondenterne læser mere end 50 årsrapporter om året.

Spørgeskemaundersøgelsens resultat på spørgsmålet, om respondenterne har modtaget undervisning i forståelse af revisionspåtegningen, er overraskende, da 45 % af respondenterne svarede, at de ikke har modtaget undervisning i forståelse af revisionspåtegningen. Dette er selvom alle respondenter benytter årsrapporten i deres kreditvurdering og så stor en del af respondenterne har flere års erhvervserfaring og læser mere end 50 årsrapporter om året. Bankerne burde være mere interesserede i undervisning af deres medarbejdere, når årsrapporten er en så vigtig del af grundlaget for en kreditvurdering. Resultaterne for spørgeskemaundersøgelsens kontrollerende del viser da også, at bankerne bør overveje indførsel af undervisning for af deres erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, så de kan få en bedre forståelse af revisionspåtegningen, supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern og hvem der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen. Det tyder på, at ikke alle banker prioriterer, at undervise deres erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i forståelse af revisionspåtegningen, hvilket kan ses som et tegn på en manglende forståelse for vigtigheden af denne. Dette kom ligeledes til udtryk i processen med at indsamle besvarelser af spørgeskemaundersøgelsen, hvor spørgeskemaet i flere tilfælde blev afvist på lederniveau, da man ikke ønskede, at medarbejderne skulle bruge tid på denne undersøgelse på trods af, at man var bevidst om, at der kunne være et problem med forståelsen af revisionspåtegningen.

Bankerne har, ifølge alle respondenter, til gengæld opstillet nogle faste forretningsgange vedrørende kreditvurdering af kunder, som erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne skal følge. Alle banker har dog ikke faste retningslinjer for, hvordan et regnskab med henholdsvis forbehold for eller supplerende oplysninger om going concern behandles. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er det næsten kun hver anden bank, der har faste forretningslinjer for, hvordan et regnskab med henholdsvis forbehold for eller supplerende oplysninger om going concern behandles. At halvdelen af respondenterne har svaret, at deres arbejdsplads ikke har faste retningslinjer for, hvordan en årsrapport med en påtegning med henholdsvis forbehold for eller supplerende oplysninger om going concern behandles, kan skyldes, at respondenterne lægger for meget vægt på betydningen af 'faste retningslinjer'. Bankerne har ikke nødvendigvis en fast retningslinje for, hvad proceduren er, hvis regnskabet for eksempel indeholder en revisionspåtegning med supplerende oplysninger, men lader det være en individuel vurdering. At respondenterne svarer nej til spørgsmålet kan også skyldes, at arbejdspladsen ikke har nogen retningslinjer for, hvordan en årsrapport med en påtegning med henholdsvis forbehold for eller supplerende oplysninger om going concern behandles. Den andel af

respondenterne, der har svaret 'ved ikke', må antages slet ikke at kende til disse retningslinjer, såfremt der er nogen. Alt dette tyder på, at bankerne ikke tillægger revisionspåtegningen stor værdi, hvilket kan skyldes den manglende forståelse for, hvem der har ansvaret for regnskabsaflæggelsen.

Det vurderes, at der opstår en forståelseskluft mellem erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker og revisors påtegning med supplerende oplysninger om eller forbehold vedrørende going concern, da næsten halvdelen af spørgeskemaets respondenter ikke har modtaget undervisning i forståelsen af revisors påtegning. Da alle respondenterne svarer, at de anvender årsrapporten til kreditvurdering af deres kunder, vurderes det relevant, at tilbyde erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne undervisning i forståelse af revisors påtegning på regnskabet. Respondenterne mener selv, at de har en god forståelse for revisors påtegning, men resultatet af spørgeskemaets kontrollerende spørgsmål viste, at en stor del af respondenterne har store mangler i forhold til forståelsen af revisors påtegning med en supplerende oplysning om eller et forbehold vedrørende going concern. Dette misforhold, der skaber forståelseskluften, kan være medvirkende til, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i bankerne ikke bliver tilbudt undervisning i forståelse af revisors påtegning på et regnskab.

3.4.3. Udvidet gennemgang

Afhandlingens spørgeskema blev udarbejdet med en hypotese om, at en erklæring om udgivet gennemgang påvirker kreditgivningen negativt. Denne hypotese viste sig at være relevant, da resultatet af spørgeskemaundersøgelsen viste, at 73,7 % af respondenterne mener, at et erklæringsskifte fra revision til udvidet gennemgang har en negativ betydning for kreditvurdering af kunden. Respondenterne svarede herefter, at et erklæringsskifte fra revision til udvidet gennemgang vil medføre yderligere arbejdshandlinger og at der er tale om en individuel vurdering af kunden og dennes engagement med banken. I artiklen "Analyse af revisorerklæringer" fremgår det, at udvidet gennemgang kun er valgt i 5 % af de små B-virksomheder og 8 % af de store B-virksomheder. Dette billede bekræftes af interviewet med statsautoriseret revisor Sten Glarkrog, der fortæller at omkring 5 % af revisionsvirksomhedens kunder har skiftet fra revision til udvidet gennemgang.

Muligheden for at vælge udvidet gennemgang frem for revision blev præsenteret som en mulighed for at spare de mindre virksomheder for pålagte administrative omkostninger. En analyse, der er

foretaget i forbindelse med analysen af Revisorbranchen 2014, viser, at det ikke kan betale sig at fravælge revision for små og mellemstore virksomheder med en gæld på over 3 millioner kroner, da denne besparelse vil blive udlignet af øgede låneomkostninger.¹⁸⁵ Analysen Revisorbranchen 2014, der er udarbejdet af FSR – danske revisorer, påpeger endvidere, at mindre selskabers valg af erklæringstype har stor betydning for selskabernes kreditvurdering og låneomkostninger. Analysen viser, at 6 ud af 10 selskaber der har aflagt et revideret regnskab uden supplerende oplysninger eller forbehold opnår den bedste kreditvurdering 'lav risiko', mens kun ét ud af 10 reviderede regnskaber med supplerende oplysninger eller forbehold opnår den bedste kreditvurdering. Hvis selskaber har fravalgt revision af sit årsregnskab, er det kun lidt over en tredjedel af selskaberne, der opnår den bedste rating. Analysen fremhæver, at fravalg af revision, ikke bare har stor indflydelse på selskabets låneomkostninger, men også på selskabets mulighed for at opnå finansiering og vilkårene for finansiering.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ <http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/2015-nyheder/Dyrere-laen-til-smaa-virksomheder-der-fravaelger-revision>

¹⁸⁶ <http://www.fsr.dk/~media/Files/Presse%20og%20nyheder/Analyser/Analyser/2015/Revisorbranchen%202014%20FINAL-web.ashx> side 12 - 14

4. Konklusion

Afhandlingens overordnede formål er at undersøge, om regnskabsbrugeren forstår en revisionspåtegning på et årsregnskab, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold for going concern.

Afhandlingens hovedproblemstilling er besvaret med udgangspunkt i en række underspørgsmål, der er opdelt i henholdsvis teoretiske og analytiske underspørgsmål. Afhandlingens underspørgsmål er behandlet i kronologisk rækkefølge i afhandlingens teoretiske og analytiske kapitler og vil således blive behandlet i samme rækkefølge i nærværende konklusion. Til slut konkluderes på afhandlingens hovedproblemstilling.

4.1. Konklusion på teoretiske problemstillinger

Målet for revisor er at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens vurdering af forudsætningen om fortsat drift, der mindst skal dække 12 måneder efter balancedagen, ved udarbejdelsen af regnskabet er passende. På grundlag af det opnåede revisionsbevis skal revisor konkludere, hvorvidt der eksisterer en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften og dermed fastslå konsekvenserne for revisors erklæring.

Omfanget af revisionshandling for at opnå ovenstående revisionsmål afhænger af virksomhedens konkrete situation. Revisor er nødt til at identificere eventuelle forhold, der potentielt hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om forudsætningen om fortsat drift, hvilket for eksempel kunne være virksomhedens manglende evne til at betale kreditorer ved forfald. I tilfælde hvor revisor ingen forhold har identificeret, kan revisor normalt tage stilling til, om ledelsens vurdering er passende uden at udføre yderligere handlinger. Revisor bør dog altid indarbejde et afsnit relateret til going concern i ledelsens regnskabserklæring.

Identificeres der begivenheder eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor udføre yderligere revisionshandling. Baseret på

revisionshandlingerne skal revisor opnå yderligere revisionsbevis med henblik på at konkludere, om der er en væsentlig usikkerhed knyttet til de identificerede begivenheder eller forhold, der hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. De yderligere revisionshandling, der som minimum skal omfattes, er anført i ISA 570, hvor der også er anført konkrete revisionshandling, der kan foretages for at opfylde ovenstående krav.

På basis af det opnåede revisionsbevis skal revisor konkludere, om der efter revisors vurdering er en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. En væsentlig usikkerhed er til stede, når omfanget af den potentielle indvirkning af usikkerheden og sandsynligheden for dens opståen er sådan, at det efter revisors vurdering er nødvendigt at give passende oplysning om arten og indvirkningerne af usikkerheden, for at regnskabet giver et retvisende billede.¹⁸⁷

En revisionspåtegning er inddelt i flere områder, hvor først det reviderede årsregnskab identificeres ved angivelse af virksomhedens navn, regnskabsperiode og årsregnskabs bestanddele. Revisor skal endvidere henvise til den regnskabsmæssige begrebsramme, som ledelsen har anvendt ved udarbejdelsen af årsregnskabet. Revisionspåtegningens andet område vedrører en beskrivelse af ledelsens ansvar for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med den anvendte begrebsramme samt den interne kontrol, som ledelsen anser nødvendig for at udarbejde et årsregnskab.

Revisionspåtegningens tredje område vedrører en beskrivelse af revisors ansvar, hvoraf det skal fremgå, at det er revisors ansvar at udtrykke en konklusion på årsregnskabet baseret på revisionen, således at revisors ansvar adskilles fra ledelsens ansvar. Afsnittet skal indeholde en omtale af den udførte revision samt beskrive revisionens formål og karakter, herunder de fremgangsmåder, der er ved revisionen. Det skal endvidere oplyses, hvis revisionen omfatter andet end årsregnskabet. Revisor skal tydeligt og fremhævet anføre, hvis revisionen ikke har givet anledning til forbehold eller hvis revisionen har givet anledning til forbehold.

---

¹⁸⁷ ISA 570, afsnit 17

Revisionspåtegningens fjerde område er revisors konklusion på den udførte revision. Det skal fremgå, at årsregnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med lovgivningens og eventuelle andre krav til regnskabsaflæggelsen. Det skal oplyses, om årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultatet af virksomhedens aktiviteter i overensstemmelse med den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme.

I tilfælde af at årsrapporten indeholder en ledelsesberetning, skal revisor afgive en udtalelse om ledelsesberetningen i et særskilt afsnit, der placeres efter konklusionen og eventuelle supplerende oplysninger.

Afgiver revisor supplerende oplysninger vil det ikke påvirke revisors konklusion om, hvorvidt regnskabet er retvisende. Derfor placeres eventuelle supplerende oplysninger efter konklusionsafsnittet i revisionspåtegningen og før en eventuel udtalelse om ledelsesberetningen.

Et eventuelt forbehold placeres før konklusionen, da forbeholdet har indvirkning på konklusionen. Det er dog op til revisor at vurdere, hvilken indvirkning forbeholdet har på konklusionen. Formuleringen af denne indvirkning er ensartet for at fremme regnskabslæserens forståelse.

Revisors påtegning reguleres både af dansk lovgivning, herunder revisorloven, årsregnskabsloven, erklæringsbekendtgørelsen og begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, og internationale standarder om revision. Revisor skal jf. revisorloven fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant og være uafhængig af den reviderede virksomhed. Revisor skal endvidere udføre sine opgaver i overensstemmelse med god revisorskik. Bestemmelserne for hvordan erhvervsdrivende virksomheder skal aflægge årsregnskab fastsættes af årsregnskabsloven, der ligeledes beskriver reglerne for ansvarsfordelingen mellem virksomhedens ledelse og revisor. Det er virksomhedens ledelse, der har ansvaret for at aflægge et årsregnskab, der skal give et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven, mens revisors ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på baggrund af den udførte revision.

Erklæringsbekendtgørelsen, der har hjemmel i revisorloven, har til formål at give retningslinjer for revisorernes afgivelse af erklæringer og rapporter som offentlighedens tillidsrepræsentant. Erklæringsbekendtgørelsen stiller krav til, at revisors erklæring, og i særdeleshed supplerende oplysninger og forbehold, skal udføres i et entydigt og let forståeligt sprog. Begrebsrammen for erklæringsopgaver med sikkerhed har til formål at lette forståelsen af en erklæringsopgave med sikkerhed og er således en referenceramme for revisorer, der udfører erklæringsopgaver med høj eller begrænset grad af sikkerhed. Begrebsrammen udstikker endvidere retningslinjer for risiko og væsentlighedsniveau i revisors revision.

For at ensarte revisors påtegning internationalt, så revisors påtegning kan sammenlignes med øvrige lande, udarbejder IFAC (International Federation of Accountants) de internationale standarder om revision (ISA). De internationale standarder oversættes til dansk efter retningslinjer fra IFAC og under overvågning af FSR – danske revisors revisionstekniske udvalg og andre interessenter. Standarden ISA 700 omhandler revisors ansvar for at udforme en konklusion om et regnskab. Den omhandler endvidere formen og indholdet af revisors erklæring, der afgives som et resultat af en revision af et regnskab. Herudover er revisors påtegning reguleret i ISA 705 og 706. Førstnævnte vedrører revisors ansvar for at afgive en passende erklæring i de tilfælde, hvor revisor ved udformningen af en konklusion i overensstemmelse med ISA 700 konkluderer, at det er nødvendigt med en modifikation til revisors konklusion om regnskabet. ISA 706 omhandler supplerende oplysninger vedrørende forståelse af regnskabet og supplerende oplysninger vedrørende forståelse af revisionen i den uafhængige revisors erklæring.

ISA 570 omhandler revisors ansvar ved revision af regnskaber med hensyn virksomhedens ledelses anvendelse af forudsætningen om fortsat drift. Revisor skal tage stilling til ledelsens vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften i en periode på mindst 12 måneder efter balancedagen. Såfremt revisor vurderer, at der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften i 12 måneder efter balancedagen, skal revisor jf. ISA 570 udføre yderligere revisionshandling for at opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for ledelsens forudsætning om fortsat drift. Såfremt revisor på baggrund af disse handlinger vurderer, at der er en væsentlig usikkerhed om, at virksomheden ikke kan fortsætte driften i en periode på 12 måneder, skal revisor afgive en supplerende oplysning om eller er forbehold vedrørende fortsat drift.

Udvidet gennemgang reguleres af Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber der udarbejdes efter årsregnskabsloven. Ved en udvidet gennemgang opnår revisor en mindre grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation end ved revision. Revisor opnår dog en højere grad af sikkerhed end ved fravalg af revision. Udvidet gennemgang retter sig kun mod regnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven.

4.2.Konklusion på analytiske problemstillinger

Analysen af de indsamlede empiriske data viser, at størstedelen af respondenterne på afhandlingens spørgeskema selv mener, at de har en god forståelse af revisionspåtegningen på et regnskab. Resultaterne af respondenternes svar på spørgeskemaets kontrollerende spørgsmål gav en indikation af, at respondenternes faktiske forståelse af revisionspåtegningen og going concern princippet ikke er så god, som respondenterne selv mener.

Spørgeskemaundersøgelsen viste, at næsten 3 ud af 4 af respondenterne ikke ved, hvem der har ansvaret for at udarbejde en årsrapport, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Disse 3 ud af 4 respondenter mener, at revisor helt eller delvist er ansvarlig for regnskabsaflæggelsen. Ledelsen og revisors ansvar er beskrevet i revisionspåtegningen, hvorfor regnskabsbrugerne bør have stødt på denne ansvarsbeskrivelse mange gange. Denne misforståelse blandt respondenterne medfører en risiko for, at respondenterne læser regnskabet med en forkert forudsætning, hvilket bidrager til forståelseskløften mellem bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere og revisors påtegning på regnskabet.

Respondenterne blev i spørgeskemaundersøgelsen testet med kontrollerende spørgsmål vedrørende going concern princippet og spørgsmål til en supplerende oplysning om og et forbehold vedrørende going concern i revisionspåtegningen. Her blev det tydeligt, at der er stor forskel på respondenternes viden om og forståelse af revisionspåtegningen. Mere end hver tredje af respondenterne kender ikke til de grundlæggende regler bag princippet om going concern og ved således ikke hvad det betyder, når revisor vurderer en virksomhed som going concern. Over halvdelen af respondenterne svarede forkert på spørgsmålet om forståelsen af en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, der omhandler fortsat drift. Næsten halvdelen af

respondenterne kan ikke skelne en supplerende oplysning vedrørende fortsat drift fra et forbehold om fortsat drift. Dette giver anledning til at tro, at respondenterne tillægger en supplerende oplysning vedrørende going concern samme værdi som et forbehold for going concern. Generelt tyder resultatet af spørgeskemaundersøgelsen på, at bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere har problemer med at forstå en revisionspåtegning med en supplerende oplysning om eller et forbehold vedrørende going concern.

Interviewet med statsautoriseret revisor Sten Glarkrog viser, at revisor har en forventning om, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i bankerne har en god forståelse af revisionspåtegninger med en supplerende oplysning om eller et forbehold vedrørende going concern, da disse har været foretaget længe. Det er den samme forventning, som respondenterne har til sig selv. Resultatet af spørgeskemaet viser dog et andet resultat.

Det vurderes på baggrund af afhandlingens indsamlede empiriske data, at der er en forståelseskluft mellem bankerne, herunder erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere, og revisors påtegning på regnskabet med supplerende oplysninger om eller forbehold vedrørende going concern.

Alle spørgeskemaundersøgelsens respondenter svarer, at de anvender virksomhedernes regnskab som et redskab til kreditvurdering af kunden. På trods af dette har 45 % af respondenterne ikke, som en del af deres job, modtaget undervisning i forståelse af revisionspåtegningen. Dette forhold bidrager til at skabe en forståelseskluft og tyder på, at dette område ikke bliver prioriteret i flere banker. På den anden side giver størstedelen af respondenterne på spørgeskemaet selv udtryk for, at de har en god forståelse af revisionspåtegningen. Dette kan være medvirkende til, at bankerne ikke har udbudt undervisning i forståelse af revisionspåtegningen, hvis erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne ikke har efterspurgt undervisning i forståelse af revisionspåtegningen.

Statsautoriseret revisor Sten Glarkrog giver udtryk for, at der er kommet et forøget fokus på revisors påtegning fra Revisortilsynet, hvilket medfører, at revisor nu fokuserer mere på at opfylde lovkravene til revisionspåtegningen end at gøre indholdet i påtegningen forståelig for regnskabsbrugerne. Dette forhold er ikke fordrende for forståelseskluften mellem bankernes erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere og revisors påtegning på regnskabet. Dette bekræftes af

Charlotte Jepsen fra FSR – danske revisorer, der skriver i en pressemeddelelse, at FSR – danske revisorer er opmærksomme på, at revisors kommunikation i påtegningen kan blive mere tydelig.

Det vurderes på baggrund af afhandlingens indsamlede empiriske data, at forståelseskløften opstår som en kombination af erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejdernes manglende undervisning i forståelsen af revisionspåtegningen og revisors ændrede holdning til udformning af revisionspåtegningen.

4.3. Overordnet konklusion

Resultaterne af afhandlingens empiriske data viser, at der opstår en forståelseskluft mellem erhvervsrådgivere og kreditmedarbejdere i banker og revisors påtegning på årsregnskabet, da erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne, selv mener, at deres forståelse af revisionspåtegningen er god. Resultatet af afhandlingens spørgeskemaundersøgelse viser derimod, at en stor del af regnskabsbrugerne har store mangler i forhold til forståelsen af revisionspåtegningen, både i forhold til ansvarsfordeling mellem revisor og ledelse samt hvilken betydning henholdsvis supplerende oplysninger og forbehold vedrørende going concern har. Disse mangler gør, at en stor del af regnskabsbrugerne ikke forstår en revisionspåtegning på et årsregnskab, hvor revisor har afgivet supplerende oplysninger om eller forbehold vedrørende going concern.

5. Perspektivering

I naturlig forlængelse af afhandlingens problemstilling og konklusion kan det være interessant at undersøge, om revisionspåtegningen bør ændres, for at regnskabsbrugeren opnår en bedre forståelse af revisors påtegning og hvilke tiltag der gøres for at mindske forståelseskløften. FSR – danske revisorer udsendte i januar 2015 en meddelelse om, at revisioner, der afsluttes senere end 15. december 2016, skal anvende nye standarder, som ifølge FSR – danske revisorer *”forbedrer revisors rapportering”*.¹⁸⁸ Meddelelsen angiver ikke, om regnskabsbrugernes forståelse af de nye revisionsstandarder er blevet undersøgt, men artiklen angiver blot, at *”formålet med de nye og ændrede krav er at forbedre revisors kommunikation med investorer såvel som andre brugere af virksomhedernes regnskaber”*. Udsendelsen af de nye revisionsstandarder viser, at der er opmærksomhed på vigtigheden af, at regnskabsbrugeren forstår, hvad revisor skriver i revisionspåtegningen.

Afhandlingens konklusion, om at en stor del af regnskabsbrugerne ikke forstår begrebet going concern i en revisionspåtegning, er meget relevant i forhold til, hvad de nye revisionsstandarder indeholder for netop at mindske forståelseskløften på de områder, som afhandlingen har beskæftiget sig med, herunder fokus på going concern og ansvarsfordelingen mellem ledelse og revisor. I revisors erklæring vil en beskrivelse af virksomhedens muligheder for fortsat drift blive udvidet. Det bliver derfor interessant at følge revisorbranchens implementering af de nye standarder og regnskabsbrugernes modtagelse af disse.

---

¹⁸⁸http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/ISAer%20afventer%20ikrafttraedelse/ISA%20700%20med%20flere%20_%20januar%202015_aaben

6. Litteraturliste

6.1. Bøger

Andersen, Ib (2010). *Den skinbarlige virkelighed – Vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne*, 4. udgave. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Thurén, Torsten (2008). *Videnskabsteori for begyndere*, 2. udgave. København: Rosinante.

Sudan, Sumit & Samuelsen, Martin & Parker, Henrik & Davidsen, Christina Maria (2013). *Revision i praksis – Planlægning – Udførelse – Konklusion*. København: Karnov Group Denmark A/S.

Füchsel, Kim & Gath, Peter & Langsted, Lars Bo & Skovby, Jens (2010). *Revisor – regulering og rapportering*, 2. udgave. København: Thomson Reuters Professional A/S.

Langsted, Lars Bo & Andersen, Paul Krüger & Kiertzner, Lars (2013). *Revisoransvar*, 8. udgave. København: Karnov Group Denmark A/S.

KPMG Statsautoriseret Revisionspartnerselskab (2013). *Indsigt i årsregnskabsloven*, 8. udgave. København: KPMG Statsautoriseret Revisionspartnerselskab

6.2. Pjecer og tidsskrifter

Borg, Lisette & Ernst, Louise (2012). Revisor som spåkone. Charlotte Jepsen (ed.), *Revision og Regnskabsvæsen nr. 12 – december 2012* (s. 23-27). København: Karnov Group Denmark A/S.

FSR – danske revisorer (2014). *Anmærkninger i revisors påtegninger – Analyse af 2013-årsregnskaberne*. København

ISSN-NR.: 2245-7534

Larsen, Rolf Elm. Revision i agentteoretisk belysning. *Revision – Cand. Merc. AUD Materialesamling 2013/2014* (s. 67-81). København: Institut for Regnskab og Revision.

Kiertzner, Lars & Johansen, Thomas Riise (2015). Analyse af revisionserklæringer. Charlotte Jepsen (ed.), *Revision og Regnskabsvæsen nr. 1 – januar 2015* (s. 15-22). København: Karnov Group Denmark A/S.

6.3. Lovgivning, standarder og vejledninger

Erhvervs- og vækstministeriet (2013). *Bekendtgørelse af årsregnskabsloven*. LBK. Nr. 1253 af 01/11/2013. København.

FSR – danske revisorer (2013). *Regnskabsvejledning for klasse B- og C-virksomheder*. København.

Erhvervs- og vækstministeriet (2013). *Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer*. BEK. Nr. 385 af 17/04/2013. København.

Erhvervs- og vækstministeriet (2008). *Lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder (revisorloven)*. LOV Nr. 468 af 17/06/2008. København.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (2009). *Vejledning om bekendtgørelsen om godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen), version 1.0*. København.

Den Europæiske Unions Tidende, *KOMMISSIONENS FORORDNING (EF) Nr. 1126/2008 af 3. november 2008 om vedtagelse af visse internationale regnskabsstandarder i overensstemmelse med Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1606/2002, IAS 1; Præsentation af årsregnskaber*, 2008, Bruxelles

IAASB International Auditing and Assurance Standards Board og FSR – Danske Revisorer (2012), *International standard om revision, ISA 315 (ajourført), Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser*, København
ISBN: 978-1-60815-118-9.

International Federation of Accountants og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011), *International Standard om Revision, ISA 560 Efterfølgende begivenheder*, København
ISBN: 978-1-934779-97-2

International Federation of Accountants og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011), *International Standard om Revision, ISA 570 Fortsat drift (Going concern)*, København
ISBN: 978-1-934779-97-2

International Federation of Accountants og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011), *International Standard om Revision, ISA 580 Skriftlige udtalelser*, København
ISBN: 978-1-934779-97-2

International Federation of Accountants og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011), *International Standard om Revision, ISA 700 Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab*, København
ISBN: 978-1-934779-97-2

International Federation of Accountants og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011), *International Standard om Revision, ISA 705 Modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring*, København
ISBN: 978-1-934779-97-2

International Federation of Accountants og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011), *International Standard om Revision, ISA 706 Supplerende oplysninger vedrørende forståelse af regnskabet og supplerende oplysninger vedrørende forståelse af revisionen i den uafhængige revisors erklæring*, København

ISBN: 978-1-934779-97-2

International Federation of Accountants og Revisionsteknisk udvalg på vegne af Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011), *YDERLIGERE KRAV I FØLGE DANSK REVISORLOVGIVNING (Bilag til Internationale Standarder om Revision)*, København

International Federation of Accountants og FSR – Danske Revisorer (2013), *International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed*, København

ISBN: 978-1-60815-167-7

FSR – Danske Revisorer (2013), *Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven*, København

International Federation of Accountants og FSR – Danske Revisorer (2012), *International standard om reviewopgaver, ISRE 2400 (ajourført), Opgaver om review af historiske regnskaber*, København

ISBN: 978-1-60815-127-1

International Federation of Accountants og FSR – Danske Revisorer (2015) *International standard om kvalitetsstyring (ISQC1), Kvalitetsstyring i firmaer, som udfører revision og review af regnskaber, andre erklæringsopgaver med sikkerhed samt beslægtede opgaver*, København

ISBN: 978-1-60815-185-1

Revisionsteknisk udvalg på vegne af FSR – Danske Revisorer (2011), *REVVU's UDTALELSE OM DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRINGER UDEN MODIFIKATIONER OG SUPPLERENDE OPLYSNINGER VED REVISION AF ET FULDSTÆNDIGT REGNSKAB MED GENERELT FORMÅL*, København

Revisionsteknisk udvalg på vegne af FSR – Danske Revisorer (2011), *REVU's UDTALELSE OM MODIFIKATIONER TIL KONKLUSIONEN I DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRING*, København

Revisionsteknisk udvalg på vegne af FSR – Danske Revisorer (2012), *REVU's UDTALELSE OM SUPPLERENDE OPLYSNINGER I DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRING*, København

6.4. Internettet

FSR – danske revisorer (2013, 22. april). *Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven*. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Udvidet%20Gennemgang/100%20-%20Standard%20om%20udvidet%20gennemgang%20-%202022_04_2013

PwC. *Revision eller udvidet gennemgang? Stil skarpt på din virksomheds behov*. Lokaliseret d. 31. maj 2015: http://www.pwc.dk/da_DK/dk/revision/assets/udvidet-gennemgang.pdf

FSR – danske revisorer (2014, 24. marts). *God revisorskik - Vejledninger og standarder om revisors opgaver 1978 til 20xx*. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Love%20og%20bekendtgørelser/God%20revisorskik%20-vejledninger%20og%20standarder%201978

FSR – danske revisorer (2014, 24. marts). *Internationale standarder om review, andre erklæringsopgaver med sikkerhed samt beslægtede opgaver 2009 - 20xx*. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Andre%20internationale%20standarder/Oversigt%20over%20IS%20er%20andre%20end%20ISA%20udsendt%20siden%202009%20-%20i%20DK%20april%202011

Finanstilsynet (2015, 20. januar). *Pengeinstitutternes størrelsesgruppering – Pengeinstitutterne fordelt efter størrelse 2015*. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

<https://www.finanstilsynet.dk/da/Tal-og-fakta/Statistik-noegletal-analyser/Statistik-om-sektoren/Pengeinstitutternes-stoerrelsesgruppering.aspx>

Karnov Group. *Revisor 2020 - Finansrådet*. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

<http://on.karnovgroup.com/revisor2020-finansraadet?elq=00000000000000000000000000000000&elqCampaignId=>

FSR – danske revisorer (2015). *Revisorbranchen 2014 - Nøgletal*.

ISSN-NR.: 2245-7534. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

<http://www.fsr.dk/~media/Files/Presse%20og%20nyheder/Analyser/Analyser/2015/Revisorbranchen%202014%20FINAL-web.ashx>

FSR – danske revisorer (2015, 28. maj). *Dyrere lån til små virksomheder der fravælger revision*.

Lokaliseret d. 31. maj 2015:

<http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/2015-nyheder/Dyrere-laen-til-smaa-virksomheder-der-fravaelger-revision>

Den Danske Ordbog. *Forståelseskøft*. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=forståelseskøft>

FSR – danske revisorer (2013, 18. september). *Rangvid-udvalgets rapport om finanskrisen*.

Lokaliseret d. 31. maj 2015:

<http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/Pressemeddelelser%202013/Rangvid-udvalgets-rapport-om-finanskrisen>

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (2011, 14. februar). *Evaluering af erfaringer med lempet revisionspligt*. Lokaliseret d. 31. maj 2015:

http://www.eogs.dk/graphics/nyheder/Evaluering_revisionspligt%20201102.pdf

FSR – Danske Revisorer (2015, 20. januar). *Nye standarder for revisors erklæring (ISA 700 mfl.)*. *Standarderne træder i kraft for revisioner, der slutter 15. december 2016 eller senere*. Lokaliseret den 31. maj 2015

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/ISAer%20afventer%20ikrafttraedelse/ISA%20700%20med%20flere%20_%20januar%202015_aaben

7. Bilag

7.1. Bilag 1: ISA 570: Konkrete revisionshandlinger ved usikkerhed om going concern

I ISA 570 afsnit A15 er der anført konkrete revisionshandlinger, der kan foretages, når revisor vurderer, at der er væsentlig usikkerhed om going concern:

- analyse af og drøftelse med den daglige ledelse om pengestrømme, overskud og andre relevante prognoser
- analyse og drøftelse af de seneste tilgængelige perioderegnskaber for virksomheden
- læsning af vilkårene for gældsbreve og låneaftaler og fastlæggelse af om, vilkårene er overtrådt
- læsning af referater fra generalforsamlinger, møder i den øverste ledelse og relevante udvalg for omtale af finansielle problemer
- forespørgsel til virksomhedens juridiske rådgiver om tilstedeværelsen af retssager og krav og rimeligheden i den daglige ledelses vurderinger af sagernes udfald samt et skøn over deres økonomiske følger
- bekræftelse af tilstedeværelsen, lovligheden og håndhævelsesmuligheden for aftaler med nærtstående parter og tredjeparter om at yde eller opretholde finansiell støtte og vurdering af sådanne parter økonomiske evne til at tilføre yderligere midler
- stillingtagen til virksomhedens planer for at håndtere uopfyldte ordrer
- udførelse af revisionshandlinger vedrørende efterfølgende begivenheder for at identificere de begivenheder, der enten mindsker eller på anden måde påvirker virksomhedens evne til at fortsætte driften
- bekræftelse på tilstedeværelsen af, vilkårene for og hensigtsmæssigheden af lånefaciliteter
- opnåelse og gennemgang af rapporter om reguleringsmæssige indgreb
- fastlæggelse af, om der er hensigtsmæssigt belæg for en eventuel planlagt afhændelse af aktiver.¹⁸⁹

---

¹⁸⁹ ISA 570, afsnit A15

7.2. Bilag 2: Oversigt over revisors erklæringer

Nedenfor ses en oversigt over erklæringstyper og revisionsstandards:¹⁹⁰

Erklæringstype	Revisionsstandard	Beskrivelse
<i>Revisionspåtegninger på reviderede regnskaber</i>	<i>ISA 700</i>	<i>Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab</i>
	<i>ISA 705</i>	<i>Modifikationer til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring</i>
	<i>ISA 706</i>	<i>Supplerende oplysninger vedrørende forståelse af regnskabet og supplerende oplysninger vedrørende forståelse af revisionen i den uafhængige revisors erklæring</i>
	<i>ISA 720</i>	<i>Revisors ansvar i forbindelse med andre oplysninger i dokumenter, der indeholder reviderede regnskaber</i>
<i>Erklæring om udvidet gennemgang af regnskaber</i>	<i>”Standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven”</i>	<i>Revisors ansvar, når revisor engageres til at udføre en udvidet gennemgang af et årsregnskab for en virksomhed</i>
<i>Erklæringer om review af regnskaber</i>	<i>ISRE 2400</i>	<i>Opgaver om review af historiske regnskaber</i>
	<i>ISRE 2410 og Bilag til</i>	<i>Review af et perioderegnskab</i>

¹⁹⁰ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 251-252

	<i>Internationale standarder om review</i>	<i>udført af selskabets uafhængige revisor og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning</i>
<i>Andre erklæringer med sikkerhed</i>	<i>ISA 800</i>	<i>Særlige overvejelser - revision af regnskaber udarbejdet i overensstemmelse med begrebsrammer med særligt formål</i>
	<i>ISA 805</i>	<i>Særlige overvejelser - revision af bestanddele af et regnskab samt specifikke elementer, konti eller poster, der indgår i et regnskab</i>
	<i>ISA 810 og Bilag til Internationale standarder om revision</i>	<i>Opgaver vedrørende afgivelse af erklæring om regnskabssammendrag og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning</i>
	<i>ISRE 2400</i>	<i>Opgaver om review af historiske regnskaber¹⁹¹</i>
	<i>ISRE 2410DK og Bilag til Internationale standarder om review</i>	<i>Review af et perioderegnskab udført af selskabets uafhængige revisor og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning¹⁹²</i>
	<i>ISAE 3000DK</i>	<i>Andre erklæringsopgaver med</i>

¹⁹¹ Efter standardens afsnit 3 kan standarden med nødvendig tilpasning anvendes ved review af andre historiske finansielle oplysninger. Erklæringsopgaver med begrænset sikkerhed, der ikke er review af historiske finansielle oplysninger, udføres efter ISAE 3000.

¹⁹² Efter standardens afsnit 3a kan standarden også anvendes ved review af historiske finansielle oplysninger, f.eks. skatteregnskaber.

		<i>sikkerhed end revision eller review af historiske finansielle oplysninger og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning</i>
<i>Andre erklæringer med sikkerhed</i>	<i>ISAE 3400DK</i>	<i>Undersøgelse af fremadrettede finansielle oplysninger (budgetter og fremskrivninger) og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning</i>
	<i>ISAE 3402</i>	<i>Erklæringsopgaver med sikkerhed om kontroller hos en serviceorganisation</i>
	<i>ISAE 3410</i>	<i>Assurance engagements on Greenhouse Gas Statements¹⁹³</i>
	<i>ISAE 3420 og Bilag til Internationale standarder om andre erklæringsopgaver med sikkerhed</i>	<i>Erklæringsopgaver med sikkerhed om opstilling af proforma finansielle oplysninger indeholdt i et prospekt og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning</i>
<i>Øvrige erklæringer (ikke omfattet af erklæringsbekendtgørelsen)</i>	<i>ISRE 4400</i>	<i>Aftalte arbejdshandlinger vedrørende regnskabsmæssige oplysninger og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning</i>
	<i>ISRS 4410</i>	<i>Opgaver om opstilling af finansielle oplysninger</i>

¹⁹³ ISAE 3410 Assurance engagements on Greenhouse Gas Statements forligger kun på engelsk.

7.3. Bilag 3, oversigt over typer af forbehold

De to hovedgrupper, uenighed med ledelsen og utilstrækkeligt revisionsbevis, er i Erklæringsbekendtgørelsen angivet med en række tilfælde, hvor revisor skal tage forbehold¹⁹⁴:

Uenighed med ledelsen

- regnskabet opfylder ikke krav om, at det skal give et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet i overensstemmelse med den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme, eller det ikke opfylder andre tilsvarende, generelle kvalitetskrav, ERKL §6, stk. 2, pkt. 1
- regnskabet indeholder ikke de krævede oplysninger eller ikke opfylder betingelserne for at udelade krævede oplysninger, medmindre de manglende oplysninger er uvæsentlige, ERKL §6, stk. 2, pkt. 2
- usikkerhed vedrørende opgørelsen af regnskabet eller usædvanlige forhold, som har påvirket det, er ikke tilstrækkeligt oplyst, ERKL §6, stk. 2, pkt. 3
- regnskabet er aflagt under forudsætning af fortsat drift, men revisor finder, at forudsætningen ikke er opfyldt, ERKL §6, stk. 2, pkt. 4
- regnskabet i øvrigt er ikke aflagt i overensstemmelse med lovgivningens eller eventuelle andre bestemmelsers krav til regnskabsaflæggelsen, ERKL §6, stk. 2, pkt. 7

Utilstrækkeligt revisionsbevis

- forhold af betydning for regnskabet er ikke tilstrækkeligt oplyst for revisor, ERKL §6, stk. 2, pkt. 5
- revisor kan ikke udtrykke en konklusion vedrørende dele af regnskabet eller regnskabet som helhed, ERKL §6, stk. 2, pkt. 6

---

¹⁹⁴ ”Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer” (Erklæringsbekendtgørelsen), § 6, stk. 1.

Nedenfor omtales forhold, der, som følge af enten uenighed med ledelsen eller som følge af begrænsninger i revisionens omfang, kan føre til et forbehold.

Regnskabet giver ikke et retvisende billede

Der skal tages forbehold, hvis revisor er uenig med ledelsen om, hvorvidt årsregnskabet giver et retvisende billede. Det kan f.eks. være uenighed om, hvorvidt den anvendte regnskabspraksis er acceptabel eller om den konkrete anvendelse heraf.¹⁹⁵

Manglende lovpligtige oplysninger eller manglende opfyldelse af betingelserne for at undlade krævede oplysninger

Hvis en virksomheds regnskab ikke indeholder de oplysninger, der kræves i henhold til lovgivningen, skal der tages forbehold, medmindre de manglende oplysninger er uvæsentlige. Dette er en videreførelse af den tidligere bestemmelse. Dog er ”helt ubetydelige” nu ændret til ”uvæsentlige”. Der ligger ingen realitetsændring i dette, men er et udtryk for, at der ikke anvendes flere forskellige væsentlighedsbegreber.¹⁹⁶

Benytter virksomheden en eller flere undtagelsesmuligheder i den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme, uden at betingelserne herfor er opfyldt, skal revisor tage forbehold, medmindre oplysningerne er uvæsentlige. Det er ikke hensigtsmæssigt at vurdere manglende oplysningers væsentlighed på samme måde som indregnings- og målingsfejl, da de ikke direkte påvirker hverken resultat eller egenkapital, men alligevel kan manglende oplysninger have stor betydning for de beslutninger, der træffes på grundlag af regnskabet. Ved væsentlighedsvurderingen må man se på den enkelte oplysningskarakter og den sammenhæng, den indgår i, herunder relationen til konkrete regnskabsposter. Væsentlighedsvurderingen vil ofte være mere kvalitativ snarere end kvantitativ.¹⁹⁷

Et eksempel på en manglende oplysning, der kan karakteriseres som uvæsentlig, kan være udeladelse af en note relateret til en uvæsentlig post i regnskabet, idet omfang noten alene er af specificerende art.

---

¹⁹⁵ Erklæringsvejledningen s. 20

¹⁹⁶ Erklæringsvejledningen s. 20

¹⁹⁷ Erklæringsvejledningen s. 20

Noter, som giver regnskabsbrugeren en relevant supplerende målingsinformation, skal altid opfattes som væsentlig, medmindre såvel det indregnede beløb som det i noten oplyste beløb er uvæsentligt. De noter, som ikke knytter sig direkte til regnskabsposter, men alligevel er af stor betydning for en samlet vurdering af regnskabet som f.eks. oplysning om, hvordan virksomheden styrer sine risici eller oplysning om en virksomhedsovertagelse anses som udgangspunkt for værende væsentlige. En udeladelse heraf vil ofte fratage regnskabsbrugeren en væsentlig information om virksomheden og forringer dermed muligheden for at forstå den øvrige finansielle information i regnskabet. Ved den konkrete vurdering af denne notetype må oplysningens art og karakter samt de faktiske forhold vurderes.¹⁹⁸

Oplysningskrav, der giver information til aktionærer og andre regnskabsbrugere til et ”kontrolformål”, f.eks. ledelseshonorering herunder incitamentsprogrammer, revisionshonorar osv. vil som udgangspunkt altid være væsentlige.¹⁹⁹

Utilstrækkelig oplysning om usikkerhed eller usædvanlige forhold

Såfremt revisor er uenig med ledelsen i en beskrivelse af usikkerhed ved indregning og måling eller af usædvanlige forhold, skal der tages forbehold. Regnskabsmæssig usikkerhed fremkommer, når ledelsen ikke med sædvanlig forretningsmæssig sikkerhed kan nå til en konklusion om udfaldet af en fremtidig begivenhed af væsentlig betydning for regnskabet. Regnskabsmæssig usikkerhed omfatter ligeledes de tilfælde, hvor der er tvivl om virksomhedens fortsatte drift. Usikkerheden vil typisk relatere sig til værdiansættelse af aktiver og forpligtelser, men kan også relatere sig til de konkrete tilfælde, hvor der er tvivl om virksomhedens fortsatte drift. Hvis regnskabet indeholder væsentlig usikkerhed, skal dette særskilt oplyses i ledelsens årsberetning.²⁰⁰

Usædvanlige forhold vil typisk relatere sig til resultatpåvirkningen fra større indtægter eller omkostninger, der er usædvanlige i forhold til virksomhedens aktiviteter, uanset at posterne ikke er ekstraordinære.²⁰¹ Usædvanlige væsentlige poster i årsregnskabet skal omtales i ledelsens årsberetning. Hvis revisor er uenig med ledelsen i behandlingen af usædvanlige poster eller regnskabsmæssig usikkerhed, f.eks. ved manglende nedskrivninger eller forkert klassifikation af et

---

¹⁹⁸ Erklæringsvejledningen s. 20-21

¹⁹⁹ Erklæringsvejledningen s. 21

²⁰⁰ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 239

²⁰¹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 240

forhold i resultatopgørelsen, skal revisor tage forbehold herfor. Forbeholdet skal tages, uanset om forholdene er omtalt korrekt i årsregnskabet.²⁰²

Fejl eller mangler i årsregnskabet

Kravet om forbehold i tilfælde af fejl eller mangler i årsregnskabet er en opsamlingsbestemmelse, der kan rumme enhver form for uenighed med ledelsen. Fejl og mangler skal bedømmes i forhold til det regelsæt, der udarbejdes årsregnskab efter.²⁰³

Revisor finder, at ledelsens forudsætning om fortsat drift ikke er opfyldt

Aflægger ledelsen årsregnskabet under forudsætning om fortsat drift, og er revisor uenig i denne forudsætning, skal der tages forbehold for anvendelse af et forkert regnskabsprincip (going concern princippet). Dette skal gøres uanset ledelsens omtale af disse usikkerheder i regnskabet. Vurderer ledelsen, at der er usikkerhed om going concern, og ledelsen har beskrevet denne usikkerhed, og er revisor enig heri, skal der ikke tages forbehold. Der skal eventuelt henvises hertil under supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet. Hvis ledelsen ikke har beskrevet usikkerheden, skal revisor tage forbehold herfor, jf. ovenstående afsnit om ”Utilstrækkelig oplysning om usikkerhed eller usædvanlige forhold”.²⁰⁴

Ved vurderingen af virksomhedens fortsatte drift må revisor være særligt opmærksom på, om ledelsens forventninger er ubegrundede eller urealistiske. Det er ikke ualmindeligt, at en ledelse ærligt og redeligt vurderer situationen mere optimistisk, end en mere objektiv bedømmelse ville gøre. Revisor skal tage stilling til, om virksomheden opfylder betingelserne for fortsat drift. Det er således ikke nok for revisor blot at henvise til usikkerheden og udtale sig under forudsætning af, at virksomheden fortsætter sin drift. Situationen kan være meget alvorlig, da ledelsen, der fortsætter driften af virksomheden, kan være en indikation på et muligt straf- eller erstatningsansvar i forhold til kreditorer og ejere.²⁰⁵

---

²⁰² Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 240

²⁰³ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 240

²⁰⁴ Erklæringsvejledningen s. 21

²⁰⁵ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 240

Nedenstående tabel illustrerer, hvornår der skal tages forbehold eller gives supplerende oplysninger²⁰⁶:

Going concern valgt som regnskabsprincip	Relevant valg	Omtale af usikkerhed	
		Tilstrækkelig	Utilstrækkelig
		Supplerende oplysning	Forbehold
	Ikke relevant valg	Afkræftende konklusion	
Going concern ikke valgt som regnskabsprincip	Relevant valg	Supplerende oplysning	
	Ikke relevant valg	Afkræftende konklusion	

Der kan være tilfælde, hvor revisor overvejer at tage forbehold for manglende revisionsbevis i tilfælde, hvor going concern overvejes, såfremt going concern forudsætningen hviler på muligheden for at få tilført kapital eller likviditet, som ikke er dokumenteret for revisor. Er revisor enig med ledelsen i, at virksomheden, f.eks. på grund af planer, som muliggør genopretning, må anses for at kunne fortsætte driften, må usikkerhederne omtales i regnskabet, jf. afsnittet om ”Utilstrækkelig oplysning om usikkerhed eller usædvanlige forhold”. Såfremt der er væsentlige overvejelser om going concern, forsyner revisor sin erklæring med en supplerende oplysning, der henviser til ledelsens omtale af usikkerheden om fortsat drift, hvor revisor samtidig bekræfter, at han er enig i ledelsens vurdering af situationen. Derved undgås tvivl hos regnskabsbrugerne om, hvorvidt oplysningen er et skjult forbehold.²⁰⁷

Forhold af betydning, som ikke er tilstrækkeligt oplyst for revisor

Hvis revisor ikke kan få de oplysninger, som er nødvendige i forhold til at kunne revidere regnskabet, eller hvis der er andre begrænsninger i revisionen af betydning, som kan henføres til virksomhedens ledelse, skal der tages et forbehold. Det har ingen betydning for, om der skal tages et forbehold, om det manglende revisionsbevis skyldes forhold hos ledelsen eller eksterne forhold.²⁰⁸

²⁰⁶ Erklæringsvejledningen s. 22

²⁰⁷ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 241

²⁰⁸ Erklæringsvejledningen s. 22

Ledelsen har efter selskabslovgivningen pligt til på eget initiativ at give revisor de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af selskabet, og i tilfælde af at selskabet er et moderselskab, hele koncernen. Ledelsen skal herudover give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, som revisor finder nødvendige. Endvidere skal ledelsen sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som revisor anser for nødvendig. Disse regler indebærer, at ledelsen har en generel pligt, enten på eget initiativ eller efter anmodning fra revisor, til at forsyne revisor med alle de oplysninger, som er nødvendige for at kunne revidere regnskabet, herunder efterprøve grundlaget for oplysningerne.²⁰⁹

Tilbageholdes oplysninger for revisor eller er der andre begrænsninger i revisionen, som kan henføres til virksomheden, bør beskrivelsen af den udførte revision i erklæringens 2. afsnit tilpasses til den aktuelle situation. Oplysninger, som revisor ikke har fået, kan i sagens natur være vanskelig for revisor at vurdere betydningen af. Revisor vil dog ofte alligevel kunne komme med en konklusion på regnskabet. I tilfælde hvor revisionsbeviset er så mangelfuldt, at revisor ikke kan komme til en konklusion om regnskabet, skal der samtidig i erklæringen indeholde et forbehold, der beskriver situationen. Dette er nærmere beskrevet i næste afsnit ”Revisor kan ikke nå til en konklusion vedrørende regnskabet”.²¹⁰

Manglende revisionsbevis kan i nogle tilfælde være, hvor regnskabsmateriale er bortkommet som følge af et hændeligt uheld, f.eks. ved tyveri eller brand. Det er uden betydning, om det manglende revisionsbevis skyldes hændelige uheld eller forhold hos ledelsen. Revisor skal tage forbehold for det manglende revisionsbevis. Det har til gengæld betydning, når forbeholdet skal begrundes. Det kan også få betydning for, om revisor skal give supplerende oplysninger om forholdet efter Erklæringsbekendtgørelsens § 7.²¹¹

Revisor kan ikke nå til en konklusion vedrørende regnskabet

I de tilfælde, hvor revisor ikke kan opnå et tilstrækkeligt revisionsbevis, kan revisor ikke udarbejde en konklusion på regnskabet. Samtidig skal erklæringen indeholde et forbehold, der beskriver situationen. Beskrivelse af den udførte revision skal tilsvarende ændres i overensstemmelse med de

---

²⁰⁹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 245

²¹⁰ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 245

²¹¹ Revisor – regulering og rapportering, Kim Fücksel m.fl., s. 245

faktiske forhold. De situationer, hvor revisionsbeviset er så utilstrækkeligt, at revisor ikke kan overbevise sig om væsentlige dele af regnskabet eller hele regnskabet, vil ofte være, når:

- Regnskabsgrundlaget er bortkommet og kan ikke rekonstrueres
- Regnskabsgrundlaget er så mangelfuldt, at det ikke kan tillægges betydning
- Oplysninger om betydningsfulde forhold i regnskabet tilbageholdes
- Virksomheden er uden ledelse, eller dens organisation er i opløsning
- Oplysninger fra virksomhedens ledelse kan ikke tillægges betydning

Tilbageholdelsen af oplysninger fra ledelsen, der af revisor anses for væsentlige, kan i sig selv føre til, at tilliden til ledelsens øvrige afgivne oplysninger svækkes så meget, at revisionen ikke vil kunne gennemføres.²¹²

---

²¹² Revisor – regulering og rapportering, Kim Füchsel m.fl., s. 245-246

7.4. Bilag 4: Revisors overvejelser ved accept eller fortsættelse af en erklæringsopgave med sikkerhed

Disse forudsætninger skal således overvejes både ved accept af opgaven og de følgende år ved fortsættelse af opgaven. Begrebsrammens forudsætninger vedrører både etiske og faglige overvejelser:

- Opgavens rolle og ansvarsfordeling for de relevante parter, revisor, den ansvarlige part og de tiltænkte brugere
- Opgavens karakteristika, herunder:
  - Erklæringsemnet,
  - De kriterier, som revisor forventer at anvende,
  - Revisors forventning om at kunne opnå tilstrækkeligt og egnet bevis, til at kunne afgive en passende og hensigtsmæssig konklusion for en erklæringsopgave med høj grad af sikkerhed eller en erklæringsopgave med begrænset sikkerhed,
  - Opgavens formål, herunder at revisor forventer at kunne opnå en høj eller begrænset grad af sikkerhed,
- Revisor skal endvidere vurdere hvorvidt de personer, der skal udføre opgaven, har de relevante kompetencer og evner til den pågældende erklæringsopgave med sikkerhed.²¹³

---

²¹³ IAASB, FSR, International begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed, side punkt 22-25

7.5. Bilag 5, resultat af spørgeskemaundersøgelse

Spørgsmål 1

Hvad er dit senest afsluttede uddannelsesniveau?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Gymnasial uddannelse	0,0%	0
Bankuddannet	23,0%	24
Kort videregående uddannelse (finansøkonom og lignende)	23,0%	24
Mellemlang videregående uddannelse (bacheloruddannelse, HD)	39,3%	42
Lang videregående uddannelse (kandidatuddannelse)	14,8%	16
answered question		106
skipped question		0

Spørgsmål 2

Hvad er dit arbejdsområde?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Erhvervsrådgiver	53,8%	57
Kreditmedarbejder	42,5%	45
Andet (angiv venligst)	3,8%	4
answered question		106
skipped question		0

Andet (angiv venligst)	
	leder af erhvervsafdelingen (rådgiver og kreditmedarb.)
	Direktør
	Kreditcheferne
	Leder

Spørgsmål 3

Antal års erhvervserfaring indenfor dit arbejdsområde		
Answer Options	Response Percent	Response Count
0-3 år	9,8%	10
4-6 år	8,2%	9
7-10 år	14,8%	16
11-15 år	18,0%	19
16-20 år	8,2%	9
Mere end 20 år	41,0%	43
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 4

Arbejder du med kunder i SMV segmentet?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	100,0%	106
Nej	0,0%	0
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 5

Anvender du dine kunders årsrapporter til kreditvurdering?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	100,0%	106
Nej	0,0%	0
Årsrapporter er ikke relevant for mit arbejde	0,0%	0
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 6

Hvorfor anvender du ikke dine kunders årsrapporter?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Jeg indhenter andet materiale fra kunden	0,0%	0
Årsrapporten er svær at forstå	0,0%	0
Jeg har ikke tillid til revisor	0,0%	0
Jeg ved ikke, hvad jeg skal bruge årsrapporten til	0,0%	0
Andet (angiv venligst)	0,0%	0
<i>answered question</i>		0
<i>skipped question</i>		106

Spørgsmål 7

Hvor mange årsrapporter læser du i gennemsnit pr. år?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
0-10	0,0%	0
11-30	3,3%	3
31-50	23,3%	25
Mere end 50	73,3%	78
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 8

I hvilket omfang sker kreditvurderingen af et selskab på baggrund af virksomhedens årsrapport?						
Answer Options	Slet ikke	I et begrænset omfang	I et moderat omfang	I et meget stort omfang	Rating Average	Response Count
	0	2	12	92	3,85	106
<i>answered question</i>						106
<i>skipped question</i>						0

Spørgsmål 9

I hvilket omfang sker kreditvurderingen af et selskab på baggrund af virksomhedens årsrapport?						
Answer Options	Slet ikke	I et begrænset omfang	I et moderat omfang	I et meget stort omfang	Rating Average	Response Count
	0	2	12	92	3,85	106
<i>answered question</i>						106
<i>skipped question</i>						0

Spørgsmål 10

Hvem har ansvaret for at udarbejde en årsrapport, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Revisor	8,3%	9
Ledelsen	26,7%	28
Revisor og ledelsen	65,0%	69
Aktionærerne	0,0%	0
Ved ikke	0,0%	0
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 11

Har du tillid til revisorer?					
Answer Options	Slet ikke	I nogen grad	I høj grad	Rating Average	Response Count
	0	44	62	4,17	106
<i>answered question</i>					106
<i>skipped question</i>					0

Spørgsmål 12

Hvorfor har du ikke tillid til revisorer?	
Answer Options	Response Count
	0
<i>answered question</i>	0
<i>skipped question</i>	106

Spørgsmål 13

Læser du årsrapportens revisionspåtegning?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	76,7%	81
For det meste	21,7%	23
Sjældent	1,7%	2
Nej	0,0%	0
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 14

Hvorfor læser du ikke revisionspåtegningen i årsrapporten? (mulighed for flere svar)		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Jeg forstår ikke, hvad der står i revisionspåtegningen.	0,0%	0
Jeg er mere interesseret i virksomhedens regnskab (resultatopgørelse og balance).	0,0%	0
Jeg ved ikke hvad jeg skal bruge revisionspåtegningen til.	0,0%	0
Jeg vurderer ikke, at revisionspåtegningen er relevant at læse, da jeg mener at der er tale om en standardtekst.	0,0%	0
Jeg har ikke tillid til revisorer.	0,0%	0
Andet (angiv venligst)	0,0%	0
<i>answered question</i>		0
<i>skipped question</i>		106

Spørgsmål 15

Hvornår læser du revisionspåtegningen?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Inden jeg har læst virksomhedens regnskab	78,0%	83
Efter jeg har læst virksomhedens regnskab	22,0%	23
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 16

Føler du, at du har en god forståelse af revisionspåtegningen?							
Answer Options	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I større grad	I høj grad	Rating Average	Response Count
	0	0	18	53	35	4,17	106
	0%	0%	17%	50%	33%		
<i>answered question</i>							106
<i>skipped question</i>							0

Spørgsmål 17

Har du, som følge af den finansielle krise, fået forøget fokus på revisionspåtegningen på årsrapporten?					
Answer Options	Slet ikke	I nogen grad	I høj grad	Rating Average	Response Count
	16	60	30	3,27	106
<i>answered question</i>					106
<i>skipped question</i>					0

Spørgsmål 18

Har du, som en del af dit job, modtaget undervisning i forståelse af revisionspåtegningen?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	53,3%	56
Nej	45,0%	48
Ved ikke	1,7%	2
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 19

Har din arbejdsplads en fast forretningsgang vedrørende kreditvurdering af kunder?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	96,7%	103
Nej	3,3%	3
Ved ikke	0,0%	0
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 20

Hvilke elementer af virksomhedens årsrapport er omfattet af denne forretningsgang? (mulighed for flere svar)		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Revisors påtegning	70,2%	74
Ledelsesberetningen	52,6%	56
Resultatopgørelse og balance	73,7%	78
Noter	68,4%	73
Anvendt regnskabspraksis	64,9%	69
Revisionsprotokollat	45,6%	48
Virksomhedens årsrapport er ikke omfattet af forretningsgangen	7,0%	7
Ved ikke	21,1%	22
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 21

Har din arbejdsplads faste retningslinjer for, hvordan en årsrapport med en påtegning med forbehold for going concern behandles?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	52,6%	56
Nej	29,8%	32
Ved ikke	17,5%	19
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 22

Har din arbejdsplads faste retningslinjer for, hvordan en årsrapport med en påtegning med supplerende oplysninger om going concern behandles?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	45,3%	48
Nej	32,1%	34
Ved ikke	22,6%	24
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 23

Har du kunder, der har valgt udvidet gennemgang i stedet for revision?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	68,4%	73
Nej	19,3%	20
Ved ikke	12,3%	13
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 24

Vil en ændring fra revision til udvidet gennemgang have negativ betydning for din kreditvurdering af kunden?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ja	73,7%	78
Nej	12,3%	13
Ved ikke	14,0%	15
<i>answered question</i>		106
<i>skipped question</i>		0

Spørgsmål 25

Hvilken betydning har det for kreditvurderingen, at kunden har valgt udvidet gennemgang frem for revision?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Jeg vil ikke give kunden kredit	6,6%	7
Jeg vil foretage yderligere handlinger	60,4%	64
Jeg vil kun give kunden kredit, hvis banken får yderligere sikkerhedsstillelser for udlånet	11,3%	12
Andet (angiv venligst)	21,7%	23
answered question		106
skipped question		0

Andet (angiv venligst)

Individuel behandling

Mere kritisk gennemgang, og øget krav til bonitet, kreditværdighed og kundetillid

Krav om revision ved virksomhedspant

Afhænger meget af den individuelle sag

Forholder mig mere skeptisk til regnskabet.

I nogle tilfælde vurderes det ikke være noget problem. I nogle tilfælde har jeg afvist kreditansøgning med baggrund i manglende revisionspåtegning

Det kommer an på situationen. I nogle tilfælde har jeg givet afslag med baggrund i vi ikke har et revideret regnskab.

Er afhængig af kundens bonitet

Det kommer an på det nuværende engagement med kunden. Nogen kunder vil dog få at vide, at vi ikke accepterer ændringer.

Det afhænger af aktivernes sammensætning. Er der stillet virksomhedspant, vil vi have revision.

Rent sikkerhedsmæssigt kræver det i nogen tilfælde større indsigt i debitorer og varelageret for at kunne yde kredit hvor virksomhedspant er lagt til sikkerhed for ansøgte.

Det kan betyde for fx evt. virksomhedspant og sikkerhedsgraden af værdien. Det kan derfor være et usikkerhedsmoment der skal beskrives og tages stilling til om det er acceptabelt

der foretages en konkret og mere tilbunds gående stillingtagen til nøgletal, kreditrisiko, og branchevurdering

Det kommer an på den enkelte sag og kundens driftsresultater og finansielle styrke

Afhænger af type aktiver samt kreditrating

Situationsbestemt. Påvirker kundens vilkår.

forskelligt fra sag til sag

Afhænger af den konkrete sag. Hvis banken har Virksomhedspant vil vi som oftest forudsætte en revisorerklæring med høj grad af sikkerhed f.s.v.a. bekræftelse af værdierne bag bankens pant.

Jeg vil have skærpet opmærksomhed på det der ikke er omfattet og valideret af revisor

afhængig af branche/kreditstørrelse

Jeg vil være forbeholden overfor aktivernes værdiansættelse

Afhænger af kundens historik, LTV i forhold til RD vurderinger mm. Ofte foretager banken selvstændig værdiansættelse af kundens aktiver, hvorefter en påtegning er af mindre betydning. Generelt er

ejendomsvurderinger i årsrapporten utroværdige og tit meget langt fra, hvad RD/DB vurderingskorps kan sætte af værdi. Så generelt lægges ikke så meget vægt på revisors opgørelse af balancetal. Omvendt har vi tillid til resultatopgørelse.

Jeg vil være lidt mere påpasselig

Spørgsmål 26

Årsregnskabet aflægges efter princippet om fortsat drift (Going Concern). Når revisor afgiver en revisionspåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger, vurderes virksomheden som Going Concern. Hvad betyder det?

Answer Options	Response Percent	Response Count
Revisor vurderer, at virksomhedens drift ikke stopper inden for 12 måneder fra årsregnskabets afslutningsdato (balancedagen)	63,3%	67
Revisor vurderer, at virksomhedens drift ikke stopper inden for 12 måneder fra den dato, hvor revisor har underskrevet regnskabet	22,4%	24
Revisor vurderer, at virksomhedens drift ikke stopper inden den næste årsrapport aflægges	14,3%	15
answered question		106
skipped question		0

Spørgsmål 27

Hvad betyder det, når der afgives en revisionspåtegning med en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, der omhandler fortsat drift?

Answer Options	Response Percent	Response Count
Revisor har ikke observeret forhold, der kan medføre usikkerhed om selskabets fortsatte drift i 12 måneder fra balancedagen	6,1%	6
Revisor forventer at virksomhedens drift stopper inden for 12 måneder fra balancedagen	2,0%	2
Revisor vurderer, at usikkerheden om fortsat drift er tilstrækkeligt belyst af ledelsen, men ønsker at henlede regnskabslæserens opmærksomhed herpå	44,9%	48
Revisor vurderer, at usikkerheden om fortsat drift ikke er tilstrækkeligt belyst af ledelsen og ønsker at henlede regnskabslæserens opmærksomhed herpå	46,9%	50
answered question		106
skipped question		0

Spørgsmål 28

Hvordan påvirker en årsrapport med en revisionspåtegning med en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, der omhandler fortsat drift, din kreditvurdering af kunden?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Den supplerende oplysning påvirker ikke min kreditvurdering af kunden	2,0%	2
Jeg vil ikke give kunden kredit	6,6%	7
Jeg vil foretage yderligere handlinger på baggrund af den supplerende oplysning	89,8%	95
Jeg vil kun give kunden kredit, hvis banken får yderligere sikkerhedsstillelser for udlånet	2,0%	2
answered question		106
skipped question		0

Spørgsmål 29

Hvad betyder det, når der afgives en revisionspåtegning med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Revisor har ikke observeret forhold, der kan medføre usikkerhed om selskabets fortsatte drift i 12 måneder fra balancedagen	8,2%	9
Revisor forventer at selskabet stopper driften inden for 12 måneder fra balancedagen	2,0%	2
Revisor vurderer, at usikkerheden om fortsat drift er tilstrækkeligt belyst af ledelsen	12,2%	13
Revisor er ikke enig med ledelsen i at virksomheden vil kunne fortsætte driften	77,6%	82
answered question		106
skipped question		0

Spørgsmål 30

Hvordan påvirker en årsrapport med en revisionspåtegning med forbehold for fortsat drift og en afkræftende konklusion din kreditvurdering af kunden?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Revisors forbehold for fortsat drift påvirker ikke min kreditvurdering af kunden	2,0%	2
Jeg vil ikke give kunden kredit	16,3%	17
Jeg vil foretage yderligere handlinger på baggrund af revisors forbehold for fortsat drift	80,2%	85
Jeg vil kun give kunden kredit, hvis banken får yderligere sikkerhedsstillelser for udlånet	2,0%	2
answered question		106
skipped question		0

Spørgsmål 31

Har du nogen forslag til forbedring af revisionspåtegningen?	
Answer Options	Response Count
	2
<i>answered question</i>	2
<i>skipped question</i>	104

Response Text

Man har det meget klare indtryk at revisorer er meget beviste om hvem der betaler for revisionen. (Det er ikke kreditgiver). Jeg ser på revisionspåtegning og noter men er meget bevist om at i mange tilfælde ikke er de nødvendige oplysninger.

I en del tilfælde svarer revisionspåtegning og supplerende oplysninger og noter ikke over ens med den viden vi som bank har omkring kunden.

Jeg har personlig meget lille tillid til revisorer.
Nej.

Spørgsmål 32

Har du nogen yderligere kommentarer, som du mener, kan være relevante for os i forhold til din besvarelse af ovenstående spørgsmål?	
Answer Options	Response Count
	9
<i>answered question</i>	9
<i>skipped question</i>	97

Response Text

Det kunne være interessant at vide i hvor mange tilfælde der er supplerende oplysninger eller revisionspåtegning et år før konkursen.

Vi har her i afdelingen aldrig set en afkræftende konklusion?

Ja - utrolig usikker på mange af udsagnene, hvad de reelt betyder. Skræmmende!!

Meget relavante spørgsmål.

Forretningsgange for regnskab er meget specifik på rating mens den ikke er så stram i selve processen for kreditvurderingen. Endelig får vi ikke altid protokollat, afhænger af sagen.

Der er lille sandsynlighed for kredit til nye kunder med revisionsanmærkninger - eksisterende kunder kan det være "nødvendigt "

Der er god information i revisionsprotokollatet, men det er ikke ofte, at vi beder om det.

Jeg vil aldrig alene på baggrund af revisors påtegning give afslag og/eller kræve yderligere sikkerhedsstillelse. Det vil altid bero på en vurdering af den konkrete sag, samt væsentligheden i revisorpåtegningen, kundens svar til denne samt øvrige forhold for kunden og vores muligheder i øvrigt ift. om vi allerede har engagement med kunden. Alt sammen altså en helhedsvurdering i det enkelte tilfælde, hvor en revisorpåtegning med forbehold så vægter i den negative kurv for den endelige kreditmæssige beslutning og vores krav til at give en eventuel facilitet.

Som tidligere nævnt er opgørelse af ejendomsværdier mm. i regnskabet meget usikre og RD/DB foretager derfor egne vurderinger på dette område.

Nej.

7.6. Bilag 6: Referat af interview med statsautoriseret revisor Sten Glarkrog

Interviewet af Sten Glarkrog er foretaget af afhandlingens to forfattere d. 3. juni 2015.

Spørgsmål vedrørende kundernes reaktion på en revisionspåtegning med en supplerende oplysning eller et forbehold vedrørende going concern

Oplever du, at får en negativ reaktion fra kunder, der har fået en påtegning med supplerende oplysninger eller et forbehold vedrørende going concern på regnskabet?

Ja, jeg oplever, at kundernes reaktion er negativ, når vi afgiver en påtegning med supplerende oplysninger eller forbehold.

Er reaktionen kraftigere, hvis kunden skal kreditvurderes af banken?

Det mener jeg. Kunden er bange for at aflevere regnskabet i banken, når regnskabet indeholder en supplerende oplysning eller et forbehold for fortsat drift, fordi kunden er bange for, hvad der sker med kreditten.

I mange tilfælde ved banken godt, at den er gal, så jeg tror ikke, at det kommer så meget bag på banken, når kunden kommer med et dårligt regnskab med en 'grim' påtegning. Hvis banken føler sig godt orienteret, så tror jeg ikke, at vores påtegning gør så meget.

Spørgsmål vedrørende bankernes reaktion på en modificeret revisionspåtegning

Har du en opfattelse af, at bankrådgiverne læser revisionspåtegningerne?

Det ved jeg ikke. Det er ikke ret tit, jeg oplever at blive kontaktet af banken.

Oplever du, at en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern påvirker bankernes kreditvurdering af dine kunder negativt?

Jeg ved det ikke – nu gætter jeg. Jeg tror, at banken er nødt til at lave en anmærkning på kunden, der tæller ned. Jeg tror ikke, at det er revisionspåtegningen alene, der tæller ned – det tror jeg

allerede er sket. Når kontakten er tæt med banken, så tvivler jeg på, at påtegningen betyder noget som helst.

Jeg oplever, at bankerne stiller krav til typen af påtegningen, altså at firma XX f.eks. ikke må have lov til at fravælge revision. Jeg har også oplevet, at banken ikke behøvede revision, så længe vi var revisorer.

Har du indtrykket af, at rådgiverne forstår en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern?

Jeg har indtrykket af, at erhvervsrådgiverne og kreditmedarbejderne i bankerne godt forstår påtegninger med supplerende oplysninger eller forbehold for going concern, da de har været her så længe.

Bliver du kontaktet af rådgivere, der ikke forstår en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern?

Nej ikke så vidt jeg kan huske. Det hører i hvert fald til sjældenhederne.

Oplever du, at bankerne beder om yderligere materiale eller oplysninger fra dig, når du har afgivet en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern på kundens regnskab?

Nej, det gør jeg ikke. Det eneste, jeg har oplevet, er et specifikationshæfte til regnskabet – aldrig for eksempel protokollen. Der er aldrig en kunde, der har sagt, at de skal have en ekstra protokol, fordi de skal sende den til banken.

Har du oplevet, at kunden vil have dig med til et møde med kunden og dennes bank for at drøfte en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern?

Ja, det er jeg, mere end én gang – men det kan tælles på én hånd. Banken mente, at de havde en forståelse for, hvad det var, men de ville lige høre min side.

Spørgsmål vedrørende revisionspåtegningen generelt

Tænker du over, at en revisionspåtegning med supplerende oplysninger eller forbehold vedrørende going concern skal være forståelig for regnskabsbrugeren, eller skal den primært opfylde lovkravene hertil?

Den skal opfylde lovkravene – det betyder ikke en skid, om der er nogen, der kan forstå den. ”Skal man lave en supplerende, eller skal man ikke?” Vi laver den for en sikkerheds skyld for at undgå en bøde!

Det er blevet meget nidkært og det gør, at folk (kunderne) ikke forstår det. Baggrunden er fair nok, det bliver bare håndteret alt for nidkært. Før i tiden sagde min chef – indhold frem for formalia. Det er omvendt nu!

Oplever du, at der er større fokus på revisionspåtegningen fra de eksterne regnskabsbrugere? (banker, FSR, offentligheden mv.?)

Helt klart – 100 gange større fokus. Vi bliver kontaktet af Erhvervsstyrelsen og SKAT. Det skyldes selvfølgelig også de nye digitale indberetninger, som gør det nemmere for dem at kontrollere, hvad vi skriver i revisionspåtegningen. Det skete næsten aldrig førhen. Så det er positivt, at de er begyndt at reagere på, hvad vi skriver.

Oplevede du som kvalitetskontrollant, at revisionsfirmaerne har fået større fokus på revisionspåtegningen?

Helt klart. Min oplevelse er, at der afgives flere supplerende oplysninger og forbehold end tidligere, fordi fokusset på revisionspåtegningen er blevet større og der også er flere revisorer, der får bøder for småting i mine øjne.

Oplevede du som kvalitetskontrollant, at FSR har fået større fokus på revisionspåtegningen?

Jeg oplever ikke, at det er FSR, der har fået større fokus. Jeg oplever, at det er revisortilsynet, der har fået større fokus. Det er revisortilsynet, der hæver barren – FSR mener, at det er gået for vidt. Tilsynet siger, at man bare skal læse loven. Der er kun en, der kan gøre noget for revisorerne og det

er FSR. Det gør det dyrere for kunderne, når revisorerne skal bruge længere tid på den juridisk korrekte formulering i stedet for en formulering, som er nemmere at forstå – og kunderne forstår ikke, at det bliver dyrere. Det er blevet mere skematisk og det gør det mere stift. Det bliver mere formalia end indhold.

Spørgsmål vedrørende bankernes reaktion ved skift fra revision til udvidet gennemgang og om det påvirker kreditvurderingen

Hvor mange af dine kunder er skiftet fra revision til udvidet gennemgang?

Jeg vil tro, at det er mellem 5 – 10 %, der er skiftet. En af mine kunder, som jeg fortalte om udvidet gennemgang, sagde: ”vi vil gerne have, at det hele udtrykker, at der er styr på tingene og hvis der er noget at komme efter, så må vi tage slagene på revisionspåtegningen.”

Det er heller ikke så meget, kunden sparer. Jeg læste i avisen i dag, at en undersøgelse viste, at det man sparer på revisor, det sætter man til på gebyrer og renter, fordi bankens risiko stiger, når regnskabet ikke er revideret.

Hvilken reaktion oplever du typisk fra dine kunders banker, når kunderne skifter fra revision til udvidet gennemgang?

Der, hvor kapitalen ikke er så stor, har jeg kun fået nej på en enkelt forespørgsel. Det er en fordel at spørge inden, da en god kontakt med banken gør dem mere trygge.

Oplever du, at et skift fra revision til udvidet gennemgang påvirker kreditvurderingen negativt?

Jeg oplever det nok ikke, fordi vi ikke har så mange kunder, der er skiftet over. Vi spørger banken inden vi skifter, så banken ikke burde ændre deres kreditvurdering. Hvis banken mener, at skiftet påvirker kreditvurderingen negativt burde de også øge renten, hvis de oplever, at risikoen er øget. Det har vi ikke oplevet, at nogen af bankerne har gjort på grund af et skifte til udvidet gennemgang, men det skyldes nok som sagt, at vi har spurgt dem ad inden. Det er forskelligt fra kunde til kunde om banken godkender udvidet gennemgang. Muligvis på grund af kundens historik.

Oplever du, at bankerne beder om yderligere materiale eller oplysninger fra dig, når kunden er skiftet fra revision eller udvidet gennemgang?

Nej. Det gør jeg faktisk ikke, men det hænger nok også sammen med, at vi spørger banken inden kunden skifter til udvidet gennemgang. Jeg tror kun, at bankerne spørger efter mere materiale i de tilfælde, hvor kunden bare er skiftet uden bankens accept og banken føler, at risikoen for tab er steget på grund af den mindre grad af sikkerhed, som udvidet gennemgang giver.

Din opsummering af bankernes forståelse af revisionspåtegningen med supplerende oplysninger eller forbehold

Når vi taler om going concern, så mener jeg, at de forstår den, men jeg mener ikke, at det er vores supplerende oplysninger eller forbehold, der får dem til at 'løbe væk' – det har de set på deres egne tal og vurderinger.

Jeg oplever generelt, at påtegningerne bliver længere og det tror jeg gør, at folk ikke gider læse den. Der er supplerende oplysninger i halvdelen af vores regnskaber. Det tror jeg gør, at regnskabsbrugeren ikke læser påtegningen.